

אליבא דהלכתא

א

שאלות ותשובות
הלכה למעשה
בלשון קצרה וברורה

מאת הרב דב מברדוביץ'

יוצא לאור

בשנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה
כפר חב"ד, ארץ הקודש תובב"א

ALIBA DEHILCHESO
Q&A in halacha
Volume 1

Copyright © 2025
By
Rabbi Dov Tvardovitch

Published by
Halacha l'masse
h53255785@gmail.com

Printed in the holy land

פתח דבר

בהמשך לקובץ הלכות הקודם (שיצא לאור לקראת חג הפסח דהאי שתא) ובס"ד נתקבל בחביבות אצל תופשי התורה שיחיו, הננו מוציאים בזה קונטרס "אליבא דהלכתא", והוא ליקוט שאלות ותשובות בלשון קצרה וברורה, מסודר ע"ס השו"ע, בענינים הנוגעים למעשה, עם ציון מראי מקומות, כולו באותיות בהירות ומאירות עיניים, ינעם על הקורא בו.

ידוע גודל חשיבות ידיעת האיסור והמותר והמצוות הנהוגות, אף קודם הלימוד בעיון רב ופלפול, בכדי לדעת איך לשמור ולעשות ולא לבוא לידי חטא ח"ו. זו עיקר מטרת קונטרס זה, ותפילתנו לפני השי"ת שנוכה למלאה כראוי.

מקרב לב עמוק נודה בזאת להרה"ג הרה"ח הר' דב שי' טברדוביץ' שליט"א, נו"נ בשיבת תות"ל המרכזית כפר חב"ד, שנתן מזמנו וכוחו בעניית התשובות דבר דבור על אופניו, בציון מראי המקומות ובהגהה מדוקדקת היטב. ישלם השי"ת שכרו מן השמים, ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד.

כן נודה להתמים שניאור זלמן שי' ה. ר. שסייע רבות בחלקים נרחבים מהקובץ, תהא משכורתו שלמה מן השמים.

ונסיים בתפילה, שנוכה במהרה לבנין בית הבחירה, ותחת אשר מיום שחרב ביהמ"ק אין לו לקב"ה אלא ד' אמות של הלכה, נוכה לבנין שלם בתפארה, בגאולה האמיתית והשלימה במהרה בימינו.

ימים הסמוכים ליום ההילולא כ' מנחם אב, ה'תשפ"ה

המערכת

להערות, הארות, תיקונים וכו':

h53255785@gmail.com

דברים אחדים

ב"ה

תמוז ה'תשפ"ה

בע"ה נכתבו תשובות על שאלות שכיחות והשתדלנו לענות כהלכה וכמנהג חב"ד אך שגיאות מי יבין וע"כ מי שנראה לו שיש תשובה שאינה נכונה ישאל רב וכמובן אם ימצא מהרבי שיש לנהוג באופן אחר וודאי לנהוג כדברי הרבי.

ונבקש מהשי"ת שקובץ זה יהיה לתועלת, וע"י הדיוק בשמירת ההלכה נזכה לקרב את הגאולה השלימה בקרוב ממש.

ות"ח למסייעים בעריכת הקובץ ובמיוחד להתמים לוי יצחק שי' גורודצקי.

ד. מברדוביץ'

אליבא דהלכתא

תוכן עניינים

5	הנהגת הבוקר וברכות השחר
6	דיני ציצית
10	מצוות תפילין
13	מבצע תפילין
15	דיני קריאת שמע
16	דיני קריאת שמע בזמנה
19	הלכות תפילה
19	דיני הפסקה בתפילה
20	דינים בחזרת הש"ץ
20	מהלכות תפילה במניין
21	לבוש בתפילה
22	חיוב התפילה במניין ומעלת בית הכנסת
22	דברים האסורים קודם התפילה
22	דיני הפסק בתפילה
24	דיני קדיש ומניין
25	דיני תפילת שמונה עשרה
27	דיני תחנון
28	דיני השלמת תפילה
29	דיני קריאת התורה
34	דיני תפילת הדרך
37	דיני כבוד בית המדרש
38	דיני קדושת בית הכנסת
41	דיני נטילת ידיים וסעודה
41	דינים בזימון
41	דיני נטילת ידיים במהלך היום
42	דיני ברכת המזון
42	דיני נטילת ידיים לסעודה
44	דיני סעודה

אליבא דהלכתא

45	דיני הפסק בסעודה.....
46	דיני ברכות בסעודה.....
48	דיני ברכות הנהנין.....
49	הלכות שבת.....
49	דיני ערב שבת.....
50	דיני קידוש בשבת ודיני קידוש במקום סעודה.....
53	דיני זהירות נטילת ידיים בשבת.....
53	דיני אמירה לנכרי.....
56	דיני הוצאת תבשיל מכלי ראשון.....
57	דיני הכנת קפה ותה בשבת.....
58	דיני אכילת פירות וירקות בשבת באופן המותר.....
59	דיני הכנת סלט בשבת.....
59	דיני מוקצה.....
61	דיני רפואה בשבת.....
62	דיני מוצרי חשמל בשבת.....
63	הליכה למבצעים בשבת.....
64	הכנות מקודש לחול.....
65	דיני הבדלה וצאת השבת.....
68	דיני ניטל שחל בליל שבת.....
69	דיני ומנהגי ראש חודש.....
70	חג הפסח.....
70	דיני חודש ניסן.....
70	אפיית מצות.....
70	בדיקת וביעור חמץ.....
73	מכירת חמץ.....
75	שריפת חמץ.....
76	דיני הגעלת כלים.....
77	דיני ערב חג הפסח.....
78	דיני ליל הסדר.....
78	דיני ליל הסדר בכללות.....

אליבא דהלכתא

79	דיני ליל הסדר שחל במוצאי שבת
79	דיני קערת ליל הסדר
80	דיני הסיבה
81	דיני ד' כוסות
83	דיני אכילת מצה
84	דיני אכילת מרור
84	דיני אכילת האפיקומן
86	דיני אמירת הלל בליל הסדר
86	דיני חג הפסח
91	דיני שביעי של פסח
92	הנוסעים למרכז שליחות
93	דיני ספירת העומר
97	דיני פסח שני ול"ג בעומר
98	דיני חג השבועות
101	מבצע עשרת הדברות
102	דיני ימי בין המצרים
103	דיני תשעת הימים
105	דיני תשעה באב
107	דיני חודש אלול
109	דיני תקיעת שופר
112	דיני ראש השנה
112	דיני יום הכיפורים
114	דיני חג הסוכות
115	דיני שמחת תורה
116	דיני חג החנוכה
120	דיני עשרה בטבת
122	דיני שבת שירה וט"ו בשבט
123	דיני חודש אדר
123	דיני ארבע פרשיות
125	דיני פרשת זכור
125	דיני פרשת פרה

אליבא דהלכתא

126.....	דיני חג הפורים
126.....	דיני תענית אסתר
126.....	דיני קריאת המגילה
128.....	דיני משלוח מנות
129.....	דיני מתנות לאביונים
129.....	דיני משתה ושמחה
130.....	דינא דמוקפין
131.....	שונות
131.....	הלכות תלמוד תורה
132.....	הלכות רפואה
133.....	הלכות שמירת הגוף והנפש
134.....	מצוות צדקה
135.....	הלכות אונאת דברים
136.....	הלכות הלוואת ממון
136.....	דיני היתר עיסקא
137.....	בין אדם לחברו
139.....	מצוות הקהל
140.....	הלכות כשרות
141.....	הלכות בשר בחלב
141.....	דיני טבילת כלים
143.....	דיני יחוד

אליבא דהלכתא

הנהגת הבוקר וברכות השחר

שאלה: האם מותר לדבר לפני נט"י בבוקר בעודו שוכב על מיטתו?

תשובה: אין איסור לדבר לפני נט"י, בפרט מילים מועטות¹.

שאלה: מתי צריך לשפוך את המים של נט"י בבוקר? והאם דין זה נוהג בנט"י ביום?

תשובה: טעם שפיכת המים של נט"י הוא משום שרוח רעה שורה עליהם. וע"כ יש לשופכם בהקדם לכתחילה, ביחוד שמדברים לידם ד"ת. גם בשנית יום ראוי לשופכם מיד, דגם עליהם שורה רוח טומאה, אע"פ שאינה כטומאת נט"י דלילה².

שאלה: אם לא ישן כלל צריך ליטול את ידיו?

תשובה: צריך ליטול ידיו אחר עמוד השחר³.

שאלה: אדם הישן בלילה זמן של יותר משישים נשימות צריך ליטול ידיו, האם הישן ביום קצת יותר משישים נשימות צריך ליטול ידיו?

תשובה: הישן בלילה זמן של יותר משישים נשימות יטול ידיו, ולרוב הדעות שווה לזמן של בערך שלושים דקות, ובשנית יום נחלקו הפוסקים ונהגו ליטול בלי ברכה וכן לא צריך להקפיד שיהיה סמוך למיטה⁴.

שאלה: האם בכל הבגדים צריך להקדים ימין לשמאל?

תשובה: בכל הבגדים מקדימין ימין לשמאל, ובשונה מכך בקשירת נעלים, קושרים קודם את של שמאל מכיון שקשירת תפילין היא על צד שמאל⁵.

שאלה: שכח לברך ברכת אשר יצר עד מתי יכול להשלים?

תשובה: יכול לברך תוך חצי שעה ויש שמתירין עד שיצטרך שוב לנקביו⁶.

שאלה: מהי החובה להקפיד על מאה ברכות בכל יום?

תשובה: חייב אדם לברך בכל יום מאה ברכות, והנה ביום חול יש ברווח אפילו בלא ברכת אשר יצר מאה ברכות. אך בשבת ויו"ט חסר י"ג ברכות וע"כ יש להשלימן במיני

¹ ע"פ שו"ע ר"ס א' סעי' ו'.

² ע"פ שו"ע ר"ס מהדורא קמא ס' ד' סעי' ט' ופסקי תשובות ס' ד' סעי' י"ג.

³ ע"פ שולחן מנחם סעי' ו'.

⁴ שו"ע ר"ס ד' סעי' ט"ו.

⁵ שו"ע ר"ס ב' סעי' ד', באיטר יד בפשטות הוא הפוך.

⁶ פסקי תשובות ס' ז' סעי' א'.

אליבא דהלכתא

פירות וכו'. וכן ניתן להשלימם בשעת הדחק אם יכוון בברכת העולין לתורה ויענה אחריהן אמנ?⁷

שאלה: האם צריך לסמוך ברכת אלוקי לברכת אשר יצר?

תשובה: טוב לסומכה לברכה אחרת.⁸

שאלה: אם לא ישן כל הלילה צריך לברך ברכות השחר? וא"כ מתי?

תשובה: אם היה ניעור כל הלילה, מברך את הברכות אחרי עלות השחר.⁹

שאלה: מתי ואיך צריך לברך ברכת על נט"י?

תשובה: לפי סידור אדמו"ר הזקן יש לברך ברכת "על נט"י" כשנמלו נטילה הראויה לסעודה, והיות שאין מקפידין ליטול עם מגבת כשקמים, צריך אחר עשיית צרכים ליטול ידיים במגבת כדי לברך על נט"י.¹⁰

שאלה: ברכות שאין לו בהם הנאה, כגון סומא האם עליו לברך פוקח עוורים?

תשובה: הברכות הן משום שכן מנהגו של עולם וע"כ חייב לברך, ויש חולקים בסומא.¹¹

שאלה: קריאת שמע שאומרים בקרבנות האם עולה לו לקריאת שמע בזמנה?

תשובה: הרוצה לצאת בזה יד"ח צריך לומר עד אמת.

שאלה: מה הדין באדם שלמד כל הלילה מתי צריך לברך ברכות התורה?

תשובה: מי שהיה ער במשך הלילה אינו צריך להפסיק בלימודו כיון שלא היה הפסק שינה. וכך היה מנהג רבינו, אך כן חייב לברך את כל הברכות אם כי לא חייב בעלות השחר.¹²

דיני ציצית

שאלה: אם נקרעה הציצית באופן שא"א לחזור ולתקנה, האם טעונה גניזה?

תשובה: את הציצית כולה נוהגין לגנוז, גם את הבגד וגם את הציציות.¹³

⁷ שו"ע"ר סי' מ"ו סעי' א'.

⁸ שו"ע"ר סי' ו' סעי' ז'.

⁹ שולחן מנחם סי' ו'.

¹⁰ ע"פ פסקי הסידור סדר הנטילה.

¹¹ שו"ע"ר סי' מ"ו סעי' ז'.

¹² ע"פ פסקי תשובות סי' מ"ז ס"ק ט"ז.

¹³ שו"ע"ר סי' כ"א סעי' א' ופסקי תשובות סי' כ"א סעי' א'.

אליבא דהלכתא

שאלה: האם צריך לברך שהחיינו על ציצית חדשה?

תשובה: למנהגינו אין מברכין שהחיינו על ציצית או טלית חדשה¹⁴.

שאלה: נקרעה לו כנף מה עליו לעשות?

תשובה: יש להסיר מיד את הבגד, ואפ' בשוק עכ"פ אם אינו גורם לגנאי גדול¹⁵.

שאלה: האם בשבת אפשר לחזק קשרי הציצית? ומה עושים במקרה שנפרם הקשר לגמרי בשבת?

תשובה: בשבת אין לחזק את הקשר, ואם נפרם אין לקשרו באופן שיתפוס את הקשר, שלא יהדק בשבת¹⁶.

שאלה: חוטין שנקרעו מהכנף עד כמה שיעור החוטין מעכב?

תשובה: אם נקרע רק מצד אחד של הכנף כשר בדיעבד אך ראוי להחליפו. אבל אם נקרעו החוטין מב' הצדדים ולא נשאר שום חוט עד הקשר יש להסיר את הציצית. באם נשאר באחד מן הצדדים אפ' כקשר עניבה כב' סנטימטר ה"ז כשר ביעבד וראוי לתקן בהקדם¹⁷.

שאלה: האם חובה בשעה שמניח תפילין להיות עם ציצית?

תשובה: ראוי להיות עם ציצית בזמן קריאת שמע, אך אינו מעכב גם לגבי תפילין¹⁸.

שאלה: קשר ציצית ולא כיוון לשם מצוות ציצית, האם צריך לקשור שוב?

תשובה: אם קשר שלא לשם מצווה פסול¹⁹, (ובשעת הדחק יש להתיר) ומ"מ צריך שיהודי יטיל את הציצית ולא נכרי²⁰.

שאלה: אם נפסקה לו אחת מכנפיו האם יכול לחזור ולקושרה?

תשובה: רק אם יקשור מחדש את כל הכנפות ואם נשאר בבגד חיוב ציצית אז מספיק שיקשור רק בכנף שנקרעה²¹.

¹⁴ שולחן מנחם סי' קכ"ט.

¹⁵ שוע"ר סי' י"ג סעי' ד', גם במקום שיש ביזוי דזה הוא כבודו של האדם שמקיים מצוות בוראו (כהא דצריך לעשות מעשה בער"ש (שבת קיט)). אך יש קצת לחלק דשם עושה סו"ס מעשה בני אדם אך להאדם עצמו אי"ז מתאים אך בנידו"ד גם לדשאר בני אדם אין זו הנהגה להוריד בגד בשוק אך מ"מ נהגו להחמיר.

¹⁶ ע"פ שוע"ר סי' שי"ז סעי' ב'.

¹⁷ שוע"ר סי' י"ב סעיפים ב' - ד'.

¹⁸ ע"פ שוע"ר סי' כ"ה סעי' א' ושולחן מנחם סי' ח'.

¹⁹ אך אם בשעה שקושר אפ' לא חשב דזה לשם מצוות ציצית מסתמא עלה בדעתו כן וכשר ורק שכיוון שלא לשם מצווה ממש פסול.

²⁰ שוע"ר סי' י"ד סעי' ג'.

²¹ ע"פ שוע"ר סי' ט"ו סעי' ט'.

אליבא דהלכתא

שאלה: האם אפשר לקשור ציצית בלילה?

תשובה: נמסר שהרבי ביקש שיקשרו ביום²².

שאלה: אם קושרים כמה ציציות בזה אחר זה, צריכים לומר בכל ציצית "לשם מצוות ציצית"?

תשובה: אם קושר ברצף מספיק לומר פעם אחת בהתחלת הקשירה הראשונה, ואם יש הפסק ממשי יד להגיד שוב לאחר ההפסק²³.

שאלה: במקרה ויש בגד עם ד' כנפות מה אפשר לעשות בכדי לפוטרו ממצוות ציצית?

תשובה: כל בגד בעל קצוות אפ' ה' או ו' קצוות חייב בציצית ולכך נכון לעשות קצות מעוגלים, (או שכל הקצוות הם בחלק הקדמי של הבגד אך גם בזה יר"ש יחמיר על עצמו לעשות קצה מעוגל)²⁴.

שאלה: האם צריך לברך על ציצית שלא החליפה כלל?

תשובה: אינו צריך לברך עליה²⁵.

שאלה: מתי צריך להחליף את הציצית?

תשובה: ראוי להחליף כל יממה אחרי שקם משנתו או אחרי הטבילה במקווה²⁶.

שאלה: אם החליף ציצית באמצע היום צריך לברך עוד הפעם על הציצית השניה?

תשובה: אין מברכין²⁷.

שאלה: הלוכש ביום את אותה הציצית שלבש בלילה, האם יכול לברך "על מצוות ציצית"?

תשובה: עדיף שישמע ברכת הציצית מאחר אבל לא יברך בעצמו²⁸.

שאלה: ציצית שנפסלה/התיישנה האם צריכה גניזה?

תשובה: מנהג ביזיון - וודאי שאין לנהוג בו, אף לא בבגד. בנוגע לגניזה - המנהג הפשוט הוא לגנוז את הציציות וגם את הבגד עצמו²⁹.

²² ע"פ המשב"ק הרב הלברשטאם.

²³ ע"פ שו"ע ר' סי' ל"ב סעי' ל"א ועל דרך זה בתניא פרק מ"א ושו"ע ר' סי' י"א סעי' ג'.

²⁴ שו"ע ר' סי' י' סעי' י"ט.

²⁵ ע"פ שו"ע ר' סי' ח' סעיפים כ"ג וכ"ז.

²⁶ ע"פ שו"ע ר' סי' י"ח סעי' כ', סי' ח' סעי' כ'.

²⁷ כמדומה כך נהגו וראה פסקי תשובות סי' ח' הערה 234.

²⁸ שו"ע ר' סי' ח' סעי' כ"ז, סי' תצ"ד סעי' ג'.

²⁹ שו"ע ר' סי' כ"א סעיפים א' וב' ופסקי תשובות סי' קנ"ד בסופו.

אליבא דהלכתא

שאלה: אם חלק מהקשרים נפרם ואינו יכול לתקן (וכגון שהפרימה נעשתה בשבת), האם אפשר ללבוש ציצית כזאת כשאין אחרת?

תשובה: אם נשאר חלק מהקשרים - הציצית כשירה בדיעבד ויכול ללבושה. וצריך שישאר גם ענף (=חוטם בלי קשרים)³⁰.

שאלה: האם יש עניין בציצית העשויה מצמר דווקא?

תשובה: כן, והמעלה בצמר לגבי שאר בדים הוא - כי יש דעות שמהתורה בגד החייב בציצית הוא רק העשוי מצמר ופשתן. ובנוגע לבגד מפשתן, יש חשש שיבוא לידי איסור שעטנז (כגון שילבש בלילה שאין חיוב ציצית). (ובציצית גופיה יש עוד בעיה מצד שזה בגד סופג זיעה ולא בגד מיוחד לציצית)³¹.

שאלה: האם יש עניין ללבוש גומי או 'גארטל' על גבי הציצית?

תשובה: כן, וצריך שזה יגרום למתיחת הציצית, כדי שיהיה השיעור (שחייב בציצית - אמה על אמה) מתוח בלי כפלים³².

שאלה: למה נוהגים גם ללבוש טלית קטן וגם להתעטף בטלית גדול?

תשובה: בכל אחד יש מעלה: בטלית גדול עוטף את רוב גופו (וראשו) ובטלית קטן מתכסה רוב היום³³.

שאלה: מה עדיף לתת לאיש במבצעים כדי שיקיים מצוות ציצית טלית קטן או טלית גדול?

תשובה: טלית גדול כי עוטפת את רוב הגוף (אך אינו דומה להנחת תפילין שהיא חובה גמורה בכל יום).

שאלה: האם אפשר לברך על טלית שאינה מצמר (למשל מאקרילן)?

תשובה: על טלית שאינה מצמר ג"כ מברכים וחיובו מדרבנן וע"כ עדיף טלית של צמר שחיובו מהתורה גם על אקרילן יש ספק אם יש בו מצות ציצית³⁴.

שאלה: האם צריך לומר "ברכי נפשי" כשמתעטפים בטלית במבצעים?

תשובה: "ברכי נפשי אינו מעיקר ההלכה וע"כ אם שייך עדיף לומר ואם לא, לא פוגם במצוות ציצית³⁵.

³⁰ ע"פ שו"ע ר סי' י"ב סעי' ד'.

³¹ שו"ע ר סי' ט' סעי' י"ב.

³² ע"פ פסקי הסידור בדיני ציצית.

³³ ע"פ פסקי הסידור ציצית.

³⁴ ע"פ שו"ע ר סי' ט' סעי' ב', אך על בגד העשוי מאקרילן וכיוצא בזה חומר סנטטי יש שפטרו מציציות ועכ"פ לא לברך על זה.

³⁵ ע"פ הסידור.

אליבא דהלכתא

שאלה: מה הזמן המינימלי ללבוש טלית ולקיים מצוות ציצית?
תשובה: כדי הילוך ד' אמות = שניות בודדות (וראו שיהיה בזמן הנחת התפילין)³⁶.
שאלה: עד מתי אפשר לברך על מצוות ציצית?
תשובה: עד השקיעה³⁷.
שאלה: באיזה אופן אפשר לקחת טלית של אדם פרטי למבצעים?
תשובה: כשנותן במתנה על מנת להחזיר³⁸.

מצוות תפילין

מעיקרי המצווה, לזכור יחוד השם ויציאת מצרים וכו' ולשעבד את המוח והלב לקב"ה כנוכח בסידור.

שאלה: מי שבדק תפילין והתברר שהם פסולות, כיצד יתקן?
תשובה: דבר ראשון באותו היום ימהר להניח תפילין כשרות. לגבי תיקון - ישנם מענות מהרבי שיש ללמוד הלכות תפילין, וחסידות על עניין תפילין. מסופר שהרה"ח ר' מענדל פוטרפאס שהתאמץ במיוחד במבצע תפילין אמר שזהו גם כתיקון על שהיה זמן במאסרו ברוסיה שכמה חודשים לא היו לו תפילין³⁹.

שאלה: אדם שאינו יודע האם הוא שמאלי או ימני, מה יש לשאול אותו: באיזה יד הוא כותב, אוכל, מחזיק פלאפון, או שאלה אחרת?
תשובה: יש לשאול באיזה יד הוא כותב, ועפ"י להניח ביד השנייה; וא"צ לשאול עוד. באם כותב בשניהם - יניח בשמאל כל אדם⁴⁰.

שאלה: אם הרצועה של יד לא מספיקה ל-3 כריכות של שני שעל הקיבורת ול-7 כריכות על הזרוע ולכריכות שעל האצבע, על איזה כריכות יש לוותר, או שאין להניח כלל?

תשובה: יכרוך על התפילין, וכריכה אחת לפחות על הזרוע, ואם יש יותר מאחת על הזרוע יכרוך על האצבעות, ויכרוך ויהדק את סוף הרצועה ע"י הרצועה מעליה (גם אם אינה מגיעה לאצבע יש להדק הרצועה)⁴¹.

שאלה: אם מניחים תפילין של ראש לאדם גבוה, מה מינימום אורך הרצועות הנדרש?

³⁶ ע"פ פסקי הסידור ציצית.

³⁷ ע"פ שו"ע ר"ס י"ח סעי' א'.

³⁸ שם ס' י"ד סעי' ו'.

³⁹ שולחן מנחם חלק א' עמוד צד.

⁴⁰ ע"פ השו"ע ס' כ"ז סעי' ו' וראה פסקי תשובות ס' כ"ז סעי' י"ד.

⁴¹ פסקי תשובות ס' כ"ז סעי' כ"ב.

אליבא דהלכתא

תשובה: בכל אופן יש להניח תפילין של ראש. יש דעות האורך הנדרש הוא עד הטבור או יותר, עכ"פ בנוגע לפועל גם בקצר מזה יש להניח על הראש, אם אין בנמצא תפילין עם רצועות ארוכות⁴².

שאלה: אם הקשר "ד" של תש"ר גדול או קטן מדי על ראש המניח, האם מספיק שהבית של התפילין במקומו (למרות שהקשר "ד" אינו במקומו), או שיש להגדיל/להקטין?

תשובה: אם התפילין של ראש אינם במקומם - הרי זה מעכב, וע"כ יש לשנות את הקשר כדי שהתפילין יהיו במקומם והקשר במקומו. באם אין אפשרות לכאורה, יש להקפיד בעיקר על בית התפילין עצמם שיהיה במקומו. אם היקף הרצועה גדול מדי, יש להשתדל למותחו על צידי הראש, אבל כנ"ל העיקר הוא שבית התפילין יהיה במקומו ובמידת האפשרי להשתדל שגם הקשר יהיה במקומו⁴³.

שאלה: אם לא כיוון בהנחת תפילין האם יצא יד"ח מצוות תפילין?

תשובה: חלק ממצוות תפילין היא ג"כ הכוונה במצוה⁴⁴ אך גם מי שלא כיוון יצא יד"ח מצוות תפילין⁴⁵.

שאלה: אין מעבירין על המצוות וא"כ כשהוציא את התפילה של ראש לפני התפילה של יד מה יעשה?

תשובה: לכתחילה יפגע בשל יד תחילה כדי שלא להעביר על המצוות, אבל גם אם פגע בשל ראש תחילה מ"מ יניח את של יד קודם, מפני שהקדימה נכתבה בפסוק "וקשרתם לאות על ירך" ורק אח"כ "והיו לטוטפות בין עיניך"⁴⁶.

שאלה: הפסיק בין תפילין של יד לשל ראש, כמה ברכות צריך לברך?

תשובה: למנהגינו רק ברכה אחת⁴⁷.

שאלה: תנאי בברכות המצוות שיהיה עובר לעשייתן, וא"כ מי שדיבר בין תפילין של יד לתפילין של ראש וצריך לברך על תפילה של ראש ברכה בפ"ע, מתי יברכה?

תשובה: צריך לברך אחרי הנחת תפילין של ראש קודם ההידוק⁴⁸.

שאלה: השומע קדושה מהציבור ואוחז בין תפילין של יד לשל ראש מה יעשה?

⁴² שם.

⁴³ ע"פ שו"ע סי' כ"ז סעי' ט'.

⁴⁴ כמו דין סוכה ובציצית דבג' דברים אלו הכוונה היא חלק מהמצווה עצמה ולא בתור תנאי.

⁴⁵ ע"פ שולחן מנחם סי' ל"ז ופסקי הסידור תפילין.

⁴⁶ שו"ע"ר סי' כ"ה סעי' י"ב.

⁴⁷ פסקי סידור הלכות תפילין.

⁴⁸ ע"פ קיצור שולחן ערוך סי' י' סעי' י"ד.

אליבא דהלכתא

תשובה: יענה עם הציבור ולא שיהיה שומע כעונה, ואח"כ יברך על תפילין של ראש⁴⁹.

שאלה: הוריד את התפילין ע"מ לחזור וללבושם האם צריך לברך שוב?

תשובה: אם הוריד תפילין וחשב לחזור ולהניחם, אם עבר ג' שעות יברך שוב אך אם לא עבר ג' שעות לא יברך שוב, אך אם עשה צרכיו⁵⁰ הרי הוא חייב לברך אפילו אם היה בדעתו לחזור ולהניחם⁵¹.

שאלה: ממתי בתפילה מותר להוריד תפילין?

תשובה: מעיקרא דדינא מותר בסוף 'ובא לציון'. ובימים שיש קריאת התורה, חולץ לאחר שמכניסים את ספר התורה לארון הקודש. ולמנהגינו לאחר אמירת שיעור תהלים היומי⁵².

שאלה: האם בתפילין שאולין/גזולין אפשר לצאת יד"ח מצוות תפילין?

תשובה: על תפילין שאולין יכול לברך, אך על תפילין גזולין באם הבעלים נתיאשו והגזול מוכרן לאיש אחר יכול לברך עליהן ומעיקר ההלכה מותר לקחת בלי רשות אם הבעלים אינם נמצאים אבל להשתדל מאד לקחת רק בהסכמת הבעלים, כי בזמננו רבים מקפידים⁵³.

שאלה: מה נקרא היסח הדעת בתפילין?

תשובה: אינו נקרא היסח הדעת⁵⁴ אלא כשעומד בשחוק או בקלות ראש או שמטריד דעתו כל כך לצרכי הגוף עד שלבבו פונה מיראת שמים מחמת מרדתו. אבל כשעומד ביראה ומתעמק בצרכיו אף על פי שדעתו במלאכתו ובאומנתו ואין דעתו על התפילין ממש, אין זה נקרא היסח הדעת, שאם לא כן איך יכול כל אדם לילך בתפילין כל היום. ומכל מקום מצוה מן המובחר שלא להסיח דעתו מהן כלל, זולת בשעת תלמוד תורה ובתפילת י"ח⁵⁵.

שאלה: האם מותר לדבר עם תפילין, וכן בין רש"י לר"ת?

תשובה: מן הדין מותר לדבר עם תפילין דברים הצריכים שאינם מוגדרים דברים בטלים, אבל לא להאריך בהם ולא להסיח דעת מהתפילין. לכתחילה יש להניח ר"ת תיכף

⁴⁹ שולחן מנחם סי' כ"ח.

⁵⁰ בבית הכסא שיש בו מושב.

⁵¹ שו"ע"ר סי' כ"ה סעיפים כ"ט - ל'.

⁵² ע"פ ספר המנהגים ושו"ע"ר סי' כ"ה סעי' ל"ז.

⁵³ ע"פ שו"ע"ר סי' י"ד סעי' י"ב ופסקי תשובות סי' י"ד סעי' ט'.

⁵⁴ אסור להסיח דעתו מהתפילין כל זמן שהן עליו אפילו רגע אחד, קל וחומר מציץ מה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה והיה על מצחו תמיד שלא יסיח דעתו ממנו תפילין שיש בהן אזכרות הרבה על אחת כמה וכמה.

⁵⁵ שו"ע"ר סי' כ"ח סעי' א'.

אליבא דהלכתא

אחר חליצת רש"י בלי להפסיק ביניהם, כדי שהברכה תחול גם על הר"ת. וראה שיחת יו"ד שבט תשל"ז בה מאריך הרבי באיסור להפסיק בדיבור כדי שהברכה תחול על ר"ת, ובאגרת כותב הרבי "באם אי אפשר – יכול להניחם כל היום"⁵⁶.

שאלה: האם מותר לברך בשם ומלכות כדי שיהודי שאינו יודע את הברכה יוכל לברך?

תשובה: לכתחילה עדיף להראות את הנוסח המודפס. באם אי אפשר יש לברך עימו, ובמידת הצורך גם עם שם ה'⁵⁷.

שאלה: באם בזמן הנחת התפילין נמצא השל ראש לא במידה, ומתאימים⁵⁸ אותו למידה הנחוצה – האם זה נחשב הפסק וצריך לברך "על מצוות תפילין"?

תשובה: אין צריך לברך. מכיוון שעוסקים בצורך מצוות תפילין אין זה נחשב הפסק⁵⁹.

שאלה: אם מסירים את התפילין כדי שיוכלו לדבר, האם צריך לברך שוב כשמחזירים אותם למקומם?

תשובה: אם כשהוריד את התפילין חשב לחזור ולהניחם, ולא שהה הרבה זמן, אין צריך לחזור ולברך⁶⁰.

מבצע תפילין

שאלה: האם יש להקפיד במבצע תפילין על נטילת ידים של המניח, וכן בנוגע למחשבה – דהרי היסח הדעת אסור בתפילין?

תשובה: מעיקר הדין אפשר להניח גם בלי נט"י (החסיד ר' זלמן לוין כשהיה יוצא למבצע תפילין הביא איתו מים לנט"י, וכן מגבת להידור).

וכן בעניין מחשבה – ודאי שגם בלי מחשבת שיעבוד הלב והמוח מתקיימת מצות תפילין. וכן מצד חשש של היסח הדעת – מסתבר שאצל מי שמניח רק לפרקים הרי הוא מתרכז בתפילין, וכידוע שיחת הרבי בזה⁶¹.

שאלה: מי שאינו מוכן או אינו יכול להסיר שרוול ידו, מה יש לעשות – כמובן רק כשאין ברירה – כי רואים שיש המקילים בזה?

⁵⁶ ע"פ שו"ע ר' סי' כ"ח סעי' א' ושיחת י' שבט ה'תשל"ז.

⁵⁷ ע"פ שו"ע ר' סי' רי"ג סעי' א', סי' רע"ג סעי' ו'.

⁵⁸ כמובן בידיעת הבעלים.

⁵⁹ ע"פ פסקי תשובות סי' כ"ה סעיפים כ"ב וס"ב.

⁶⁰ פסקי תשובות סי' כ"ה סעי' א'.

⁶¹ שולחן מנחם א' עמוד קי"ג וכו'.

אליבא דהלכתא

תשובה: יש להניח על היר, אע"פ שעליה שרוול וכיו"ב - כמובן רק כשאין ברירה - כי יש מקילים בזה. ועד"ז לעניין תפילין של ראש⁶².

שאלה: מי שמניח ליהודי אימור ויש רק תפילין לימני, מה יעשה?

תשובה: חשוב שהרצועה והיו"ד יגעו בתפילין, וע"כ אפשר גם להניח את הבית "הפוך" כך שהבית יופנה לכיוון הגוף, או בצורה כל שהיא שהיו"ד יהיה דבוק בתפילין עצמם⁶³.

שאלה: יהודי שעונד או מקועקע בסמל לא מתאים, או עובד בחנות בלי הכשר - האם אפשר להניח לו תפילין?

תשובה: מותר וצריך להניח לו תפילין⁶⁴ כיוון שמובן שאין מסכימים עם דרכו ואדרבה מביאים אותו בזה לנהוג כהלכה. קעקוע אינו נחשב חציצה אלא כחלק מהגוף.

שאלה: האם מותר להניח תפילין למי שלובש רק גופיה, או בלי גופיה כלל?

תשובה: לכתחילה יש להציע לו ללבוש חולצה וכיו"ב, אבל אין למנוע ממנו להניח תפילין אם איננו מעוניין ללבוש את החולצה⁶⁵.

שאלה: האם מותר להניח תפילין לערל?

תשובה: מותר וחייב ככל איש ישראל⁶⁶.

שאלה: האם מותר להניח תפילין לרפורמי?

תשובה: מותר וצריך, כי בזה שמסכים להניח מראה שמוקיר את המצוות⁶⁷.

שאלה: האם על בחורים להציע לנשים נש"ק?

תשובה: אין להתעסק עם נשים ובנות במבצעים, ובפרט בחורים. מ"מ אם אישה מבקשת אפשר לתת לה בלי להאריך בדיבורים (ואפשר שילד מתחת גיל מצוות יציע לנשים נש"ק)⁶⁸.

⁶² בפסקי תשובות סי' כ"ג סעי' ט'.

⁶³ ביאור הלכה כ"ז ד"ה והמנהג הנכון ופסקי תשובות סי' כ"ז סעי' ה'.

⁶⁴ וכן בנוגע לנרות חנוכה ושאר המצוות.

⁶⁵ מובן שהרי מעיקר ההלכה אסור רק שחוק וקלות ראש אורח חיים סימן כ"ח סעיף א'.

⁶⁶ ערל חייב בכל המצוות במיוחד אם אינו מל בגלל פחד וכיוצא בזה.

⁶⁷ כל יהודי חייב בתפילין ובמיוחד כשמניח מגלה שמאמין במצוות תפילין.

⁶⁸ מובן ושמעתי שהרב חזקוני אמר לבחורים היוצאים למרכז שליחות שלא יעסקו עם נשים ובנות.

אליבא דהלכתא

דיני קריאת שמע

שאלה: האם סוף זמן קריאת שמע וכן דקדוק בפסוק וניקוד האותיות מעכבים את הברכה?

תשובה: סוף⁶⁹ זמן ק"ש מעכב מהתורה. בק"ש⁷⁰ לכתחילה יש לדקדק בניקוד ובהדגשת האותיות ולהשמיע לאוזניו אבל אם בדיעבד לא השמיע לאוזניו ולא דקדק יצא ידי חובה, ונוהגים לקרות פסוק ראשון בקול רם עם יד על העיניים כדי למנוע ראיית הסביבה העלולה להפריע לכוונה.

שאלה: מתי סוף זמן ק"ש של ערבית ותפילת ערבית?

תשובה: תפילת ערבית וק"ש של ערבית יש להתפלל קודם חצות, ואפילו ביחיד גם אם יש מניין אחרי חצות. מ"מ אם לא קרא ולא התפלל, ועבר חצות - יקרא ויתפלל אחר חצות, דאף שעבר על דברי חכמים יצא ידי חובה מהתורה⁷¹.

שאלה: מי שמתעורר בסוף זמן ק"ש מה יעשה?

תשובה: מי⁷² שקם זמן מה לפני סוף זמן ק"ש, יברך את כל ברכות התורה. אם אינו מספיק לברך את ברכות התורה, יברך לפחות את הברכה האחרונה, ואח"כ שיקום ויברך ברכות השחר לא יברך את שאר ברכות התורה. אם אין שהות אפילו לברכה אחת, יקרא ק"ש לפני ברכות התורה.

שאלה: מי שקם אחרי סוף זמן ק"ש מה יעשה?

תשובה: מי שאיחר זמן ק"ש מ"מ מצוה⁷³ שיקרא ק"ש אח"כ, וודאי יש לאומרה בתפילת שחרית כפשוטו.

שאלה: מתי תחילת זמן ק"ש?

תשובה: ק"ש של שחרית: לכתחילה⁷⁴ משיכיר בין תכלת ללבן - כשעה לפני הזריחה, ובדיעבד מעלות השחר (כדעה המאוחרת, ולא כדעה המקדימה). לכן ההולך לישון אחר עלות השחר, וחושש שלא יקום לסוף הזמן, יקרא לפני שישכב, ויתנה במחשבתו שאם לא יתעורר בזמן - יצא ידי חובה בקריאה זו. ק"ש של ערבית: מצאת הכוכבים זמנה.

שאלה: מה צריך לכוון בק"ש? האם הכוונה מעכבת?

⁶⁹ שו"ע סי' נ"ח סעי' ג'.

⁷⁰ שו"ע סי' ס"א סעי' ב', סי' ס"ב סעי' ג'.

⁷¹ קיצור שולחן ערוך סי' ע' סעי' ב'.

⁷² כך כתבו הפוסקים.

⁷³ שו"ע סי' נ"ח סעי' ו'.

⁷⁴ סי' נ"ח סעיפים ב' ו' וח'.

אליבא דהלכתא

תשובה: צריך⁷⁵ לכוון לקיים מצוות ק"ש, ולכתחילה צריך לכוון הג' פרשיות (ב'שמע' ובו'והיה אם שמוע' לצאת ידי חובת ק"ש [לפי הדעות ששניהם מהתורה], וב'ויאמר' יכוון לצאת ידי חובת זכירת יציאת מצרים). בדיעבד לכה"פ בפסוק ראשון (שלרוב⁷⁶ הדעות רק הוא מהתורה). יש⁷⁷ להזהר להישאר במקום אחד (בלי ללכת) בפסוק ראשון, ורצוי בכל הפרשה הראשונה.

שאלה: מי שלא אווז עם הציבור בשעה שהציבור קורא פסוק ראשון, מה יעשה?

תשובה: בפסוקי⁷⁸ דזמרה - יקרא פסוק ראשון עם הציבור. בברכות ק"ש - יכסה עיניו ויראה בעצמו כאילו קורא עם הציבור.

מעשה רב: בשבתות בשנים המוקדמות שאירע כמ"פ שלא התפלל עם הציבור, ראינו שמניח ידו על עיניו.

שאלה: האם מותר לסמן בק"ש?

תשובה: אסור⁷⁹, ומפרשה שניה מותר רק לצורך מצווה.

דיני קריאת שמע בזמנה

שאלה: הישן במיטה והגיע זמן קריאת שמע של שחרית האם עליו ליטול ידיו? ומאיזה פסוק יוצא יד"ח אם נרדם שוב?

תשובה: מי שישן וצריך לקרוא קריאת שמע, יטול ידיו, יברך ברכות התורה ויקרא את כל הג' פרשיות, אך בפסוק הראשון מעכבת כוונה. אך נחלקו הפוסקים האם רק בפסוק ראשון הוא מהתורה או גם פרשת 'והיה אם שמוע', ובודאי שבכל יום יש להזכיר פרשת יציאת מצרים, כגון פרשת ציצית בתפילה אך אם אין זמן לזה יגב ידיו בבגד וכיוצא בזה ויקרא קריאת שמע⁸⁰.

שאלה: הגיע זמן קריאת שמע ונמצא במקום שאסור לקרות בו מה יעשה?

תשובה: עליו למהר לצאת ולקרוא בפה במקום שמותר לומר, ואם יעבור הזמן עכ"פ יחשוב במחשבה, אך עדיין קיימת חובה לצאת ולקרוא בפה קריאת שמע⁸¹.

שאלה: עד היכן מעכבת כוונת הלב בקריאת שמע? ומדוע?

⁷⁵ שו"ע סי' ס' סעי' ה'.

⁷⁶ שו"ע סי' נ"ח סעי' א'.

⁷⁷ שו"ע סי' ס"ג סעי' ד'.

⁷⁸ שו"ע סי' ס"ה סעי' ב'.

⁷⁹ שו"ע סי' ס"ג סעי' ז'.

⁸⁰ שו"ע ר סי' ס"ג סעי' ו' סי' ס' סעי' ה'.

⁸¹ שו"ע ר סי' ע"ו סעי' י"א, סי' ס"ב סעי' ג'.

אליבא דהלכתא

תשובה: לכתחילה יש לכוון בכל קריאת שמע, אך בדיעבד מעכב רק פסוק ראשון כיוון שהוא עיקר קבלת עול מלכות שמים⁸².

שאלה: האומר קריאת שמע בלא ברכות התורה האם יצא יד"ח?

תשובה: יצא יד"ח, ולכן אם נזכר ברגע האחרון או שיש כבר ספק האם עוד אפשר לומר קריאת שמע, יקרא בלי לברך קריאת התורה, אך כנ"ל שעדיף להקדים ולברך ברכות התורה לפני קרי"ש⁸³.

שאלה: אם לא השמיע לאזניו יצא יד"ח?

תשובה: בדיעבד יצא ידי"ח⁸⁴.

שאלה: באיזה אופן מותר לקרות קריאת שמע?

תשובה: לכתחילה יש לקרוא קרי"ש בישיבה או בעמידה במקום אחד, כדי שיכוון. אך אין להעמיד בדיוק, גם אם יושב. אך אם קרא פסוק ראשון כשעמד יכול לקרוא השאר בהליכה (אם יכול לכוון ליבו)⁸⁵.

שאלה: הישן בזמן קריאת שמע האם צריך להעירו? וא"כ עד כמה צריך לבדוק שאומר?

תשובה: הישן מעירים אותו לקרוא כל הג' פרשיות, ורואים שיקרא פסוק ראשון ערני לגמרי ע"מ שיכוון היטב. בשאר קריאת שמע, (אע"פ שלכתחילה יש לכוון בכל קריאת שמע, מ"מ, אף) אם קרא מנומנם יצא⁸⁶.

שאלה: האם מותר לרמוז בזמן אמירת קרי"ש?

תשובה: אסור לרמוז באצבעותיו וכן בכל קריאת שמע כולה, ולדבר מצווה מותר (לרמוז) מפרשת 'והיה אם שמוע', ואילך⁸⁷.

שאלה: האם מותר ללמוד לפני קריאת שמע בזמנה?

תשובה: נראה שא"א ללמוד לפני קריאת שמע בזמנה אא"כ יש לו מנין קבוע לפני סיום זמן אמירת קרי"ש או שיש לו שומר⁸⁸.

שאלה: הקורא קריאת שמע והפסיק משום אונס האם עליו לחזור ולקרות?

⁸² שוע"ר סי' ס' סעי' ה'.

⁸³ פסקי תשובות סי' מ"ז ס"ק ג'.

⁸⁴ שוע"ר סי' ס"ב סעי' ג'.

⁸⁵ שוע"ר סי' ס"ג סעיפים א' וג'.

⁸⁶ שם סעי' ו'.

⁸⁷ שם סעי' ז'.

⁸⁸ שוע"ר סי' פ"ט סעי' ז'.

אליבא דהלכתא

- תשובה: אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש ואם לא חוזר למקום שפסק⁸⁹.
- שאלה: בשעה שכל הציבור קורא קריאת שמע ונמצא בבית הכנסת האם צריך לקרוא עמהם?
- תשובה: חייב לומר עמהם פסוק שמע ישראל ועדיף שיקרא את כל הקרי"ש, ובשמו"ע לא יפסיק ובברכות קרי"ש ימשיך בניגון דקרי"ש, ובפסוקי דזמרה יקרא פסוק ראשון עם הציבור (אם הוא בשיעור או לומד א"צ להפסיק)⁹⁰.
- שאלה: מה עדיף תפילה בלי תפילין אך בציבור או תפילה ביחיד אך עם תפילין?
- תשובה: עדיף להתפלל ביחיד עם תפילין אך בתנאי שלא יעבור זמן חצות⁹¹.
- שאלה: המסופק האם קרא קרי"ש האם עליו לקרוא?
- תשובה: צריך לקרוא כל הג' פרשיות⁹².
- שאלה: התחיל לקרוא קריאת שמע ונצרך לנקביו מה יעשה?
- תשובה: אם יכול להתאפק עד אחרי קרי"ש יסיים קרי"ש ואם אינו יכול להתאפק, ועשה צרכיו ושהה כדי לגמור כולה חוזר לראש, אך אם לא שהה כדי לגמור את כולה יצא ידי קריאת שמע וכן אם נכנס לבית הכנסא ושהה כדי לגמור את כל קריאת שמע חוזר לראש⁹³.
- שאלה: מקום שיש שם ריח רע האם מותר לקרוא קריאת שמע?
- תשובה: אין לקרוא שיש ריח רע עד שיכלה הריח מן הבית, ואם זהו צואת אדם מרחיק ד"א ואם זה כנגד פניו יתרחק עד שלא יראה אותה או שיעלה על רשות גבוה י' מרחקים (כ"מ)⁹⁴.
- שאלה: הנמצא ברחוב באיזה אופן מותר לו לקרוא קריאת שמע?
- תשובה: מן הדין מספיק שמע ישראל וברוך שם בעמידה או בישיבה אך שאר הפרשה אינו מעכב אם אומר בהליכה בשעת הדחק⁹⁵.
- שאלה: קראו לעלות לתורה ואוחז באמצע קרי"ש מה יעשה?

⁸⁹ שוע"ר סי' פ"ה סעי' א'.

⁹⁰ ע"פ שוע"ר סי' ס"ב סעי' ב'.

⁹¹ שוע"ר סי' ס"ו סעי' י"א.

⁹² שוע"ר סי' ס"ז סעי' א'.

⁹³ שוע"ר סי' ס"ה סעי' א'.

⁹⁴ שוע"ר סי' ע"ט סעיפים ח' ו"א.

⁹⁵ שוע"ר סי' ס"ו סעי' ז'.

אליבא דהלכתא

תשובה: אם כבר קראוהו לעלות לתורה מפסיק אפ' באמצע פרק⁹⁶.

הלכות תפילה

דיני הפסקה בתפילה

א. בפסוקי דזמרה עונים כל אמן, אבל אין אומרים (מ"ברוך שאמר") 'ב"ה וברוך שמו'. למנהג חב"ד אין אומרים "ברוך שמו" בפתחת הארון⁹⁷.

ב. מי שמתפלל במנין אחד, אינו צריך להפסיק לענות אמן של מנין אחר. יש הסוברים שכן הוא גם בזמן שהמנין שלו אומרים "קורבנות"⁹⁸.

ג. מי שלומד שיעור תורה ברכים, ואפילו עם חברותא - אינו צריך להפסיק בלימוד לעניית אמן וכיו"ב.

ד. בברכות קרישמ"ע ובקרישמ"ע, מפסיקים לדבר שבקדושה – "אמן יש"ר" ועניית "קדוש...", "ברוך...", "ימלוך...", אך אין מפסיקים ל"נקדישך" ולתוספות שבקדושת שבת. ב"מודים" יאמר רק "מודים אנחנו לך" וכן מפסיק לעניית אמן אם שמע ברכת כוהנים מפי הכוהנים⁹⁹.

ה. העומד בתפילת שמונה עשרה, אין מפסיק כלל. אך אם אין לו מנין אחר, ישתוק ויאזין לש"ץ באמירת הקדושה, וישתחוה באמירת הש"ץ "מודים"¹⁰⁰.

ו. אחר שמו"ע וחזרת הש"ץ, עונים על כל אמן וכל הקדושה. מעיקר הדין אין איסור לומר דבר תורה ואח"כ להמשיך התפילה, אך ראוי להתפלל בלי להפסיק עד סוף התפילה ואמירת התהלים, ובמיוחד - נפסק בשו"ע שהמפסיק לפני נפילת אפיים אין תפילתו נשמעת כ"כ¹⁰¹.

ז. אין לדבר בזמן הקדיש וחזרת הש"ץ. ראינו שהרבי הסתכל בסידור בחזרת הש"ץ, ופעמים שהרבי אף הצביע בידו במקום שאחז הש"ץ וכשמתפלל מנחה בזאל הקטן אף שם היד על המצח כנראה כדי שלא יביט החוצה, ורק היה פעם שהיה שם אדם עם פנים מעוותות רח"ל [וסגי נהור] והרבי לא שם ידו על מצחו - כנראה שאם יודע לו כדי שלא

⁹⁶ שו"ע ר"ס ס' ס"ו סעי' ו'.

⁹⁷ ע"פ לוח דיני הפסק בתפילה וספר המנהגים חב"ד.

⁹⁸ הגאון הרב שלמה זלמן אויערבאך הקל גם באמירת קרבנות.

⁹⁹ ע"פ לוח דיני הפסק בתפילה.

¹⁰⁰ שו"ע ר"ס ס' ק"ד סעי' ה'.

¹⁰¹ שו"ע ר"ס ס' קל"א סעי' א'.

אליבא דהלכתא

יחשוב שהרבי אינו רוצה להביט בפניו, וזה לימוד לכאן"א עד כמה יש לזהר בכבוד הבריות¹⁰².

ח. מובא בשו"ע שיש לגעור במי שמדבר בחזרת הש"ץ. מספרים שפעם הגרא"ח נאה גער במי שדיבר, אך ניכר היה שאין לו שם טרוניא ורק גוער לקיים את הדין בשו"ע¹⁰³.

דינים בחזרת הש"ץ

א. נחלקו הפוסקים האם לעמוד בחזרת הש"ץ. ומנהג רבינו בדרך כלל להתיישב אחרי הא"ל הקדוש ולהיעמד (לגמרי) למודים¹⁰⁴.

ב. לא ישיח שיחת חולין בזמן חזרת הש"ץ, ואם שח הוא חוטא וגדול עונו מנשוא אפילו יש ט' זולתו¹⁰⁵.

ג. אם לא שומע את הש"ץ אך יודע איזו ברכה סיים הש"ץ, יכול וחייב לענות אמן אבל אם אינו יודע איזו ברכה סיים הש"ץ, לא יענה¹⁰⁶.

ד. לא יענה אמן קצרה, אלא ארוכה קצת, כשיעור שיוכל לומר א"ל מלך נאמן כי זהו פירושו (וגם ראשי תיבות) של אמן. ולא יאריך יותר מדי, ולא יגביה קולו העונה אמן יותר מהמברך (כמו בכל ברכה), שנאמר "גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדיו"¹⁰⁷.

מהלכות תפילה במניין

שאלה: איזה חלק מהתפילה יש להתפלל במניין, ומה נחשב תפילה עם המניין?

תשובה: תפילה בציבור עניינה, שתפילת שמונה עשרה תהיה בעשרה. לכתחילה צריך שכולם יתחילו יחד, אבל בדעבד גם אם נצטרפו לעשרה לאחר שהציבור התחיל להתפלל שמונה עשרה בלחש, נקרא תפילה בציבור. אבל להתחיל שמו"ע עם תחילת חזרת הש"ץ לא נחשב תפילה עם המניין, ולכתחילה אין לעשות זאת אלא בשעת הדחק¹⁰⁸.

שאלה: מה קודם - מנין או זמן תפילה?

¹⁰² שו"ע"ר סי' קכ"ד סעי' ו'.

¹⁰³ שם.

¹⁰⁴ שו"ע"ר סי' קכ"ד סעי' ז'.

¹⁰⁵ שו"ע"ר סי' קכ"ד סעי' י'.

¹⁰⁶ שו"ע"ר סי' קכ"ד סעי' י"א.

¹⁰⁷ שו"ע"ר סי' קכ"ד סעיפים י"ב - י"ג.

¹⁰⁸ ע"פ שו"ע"ר סי' צ' סעי' י"ז וסי' נ"ד סעי' ז'.

אליבא דהלכתא

תשובה: אף על פי שיש להתפלל במניין, אם המניין אחר חצות יש להתפלל ביחיד לפני חצות. וכן בתפילת ערבית קודם חצות הלילה¹⁰⁹.

שאלה: האם אפשר לאחר תפילה במנין בשביל ללמוד חסידות?

תשובה: גם הלמוד חסידות קודם התפילה, יקפיד להתפלל לפני חצות. אם על ידי הלימוד יפסיד המניין, ועדיין זה קודם חצות - הרי אם הלימוד מוסיף לו בהתבוננות בתפילה יאחר את המניין. אם לאו ילמד אחר כך ויתפלל במניין. הרבי הורה כמה פעמים להתחיל "הודו" עם המניין ולעצור לפני "ברוך שאמר" ולהמשיך בלימוד¹¹⁰.

שאלה: כשיש במנין 6 מתפללים, האם הארבע המשלימים צריכים לענות?

תשובה: בשעת הדחק ניתן לצרף עוד ארבעה שנוכחים, ונחשב כמניין גם כאשר המשלימים לא עונים אמון. אבל אין לומר חזרת הש"ץ אם אין תשעה עונים.

מעשה רב: הרבי הקפיד שיהיו עשרה חוץ מהחזן¹¹¹.

שאלה: היכן בתפילה מותר להפסיק, ולאיזה עניין?

תשובה: בתפילת שמונה עשרה אין עונים שום אמון וקדושה אלא יש לשתוק ולשמוע. בין יהיו לרצון (הראשון) לאלוקי נצור יש לענות כל אמון וכו"ב (קדושה, ברכו, מודים וכו'). אם התחיל אלוקי נצור, וכן בברכות קריאת שמע - מותר לענות בקדושה: קדוש, ברוך, וימלוך, ולא התוספות של שבת, וכן איש"ר ואמן אחרי דאמרינן בעלמא, וכן אם יש כוהנים שמברכים יש לענות אחריהם אמון. בפסוקי דומרה ולפניהם, אומרים כל אמון, אבל אין אומרים בריך שמיא בפתיחת הארון¹¹².

לבוש בתפילה

א. צריך¹¹³ להיות לבוש כמנהג המקום כשעומדים לפני אחד הגדולים, היינו חליפה וגרביים וכו'.

ב. דרך חכמים ותלמידיהם שלא יתפללו אלא כשהם עטופים. מנהג חכמים הראשונים כשהיה שלום בעולם היו מתקשמים בבגדים נאים ומתפללים. מנהג חב"ד שאדם נשוי מתפלל באבנט.

ג. טוב להיזהר שלא לחבוק אצבעותיו בעת שלום, כי בזה מוריד דין על עצמו. ומסופר שהראו לרבי ציור שלו כשהוא חובק אצבעותיו והעיר הרבי שיש לשנות זאת. הרבי נוהג להתפלל ולומר ברכות מתוך הסידור, וכן מציין הרבי על הפסוק במגילת

¹⁰⁹ ע"פ שו"ע ר"ס פ"ט סעי' א'.

¹¹⁰ ע"פ השמועה כך הורה הרבי לרב מענדל פוטרפס ועוד.

¹¹¹ ע"פ שו"ע ר"ס נ"ה סעי' ז'.

¹¹² שו"ע ר"ס ק"ד סעי' סעיפים ה' - ז', ס' קכ"ה סעי' א' ס' ס"ו סעיפים א' וב'.

¹¹³ שו"ע ר"ס צ"א סעיפים ה' - ו'.

אליבא דהלכתא

אסתר "עם הספר ישוב מחשבתו הרעה" שזה סגולה למניעת מחשבות זרות ולהתפלל בכוונה נכונה.

חייב התפילה במניין ומעלת בית הכנסת

א. חובה להתפלל במניין. היה בכפר חב"ד החסיד ר' בערקה חן הרבי הורה לו לחזק את עניין תפילה בציבור בכפר. לכן, אע"פ שנהג להתפלל בישיבה וזה התאים לו לסדר היום וכו', החל להתפלל בבית מנחם בשעה 9:30-10:00 שאז כבר לא היו מנינים, ונהג לקבץ אנשים שהתפללו ביחידות למניין, כהוראת הרבי.

ב. יש¹¹⁴ יתרון להתפלל בבית כנסת גם אם אין מניין, וכן יש מעלה להתפלל בזמן שהציבור מתפללים (אם הציבור מתפללים רק בזמן מסוים), וכל המשכים ומעריב לבית הכנסת זוכה לאריכות ימים.

דברים האסורים קודם התפילה

א. אסור¹¹⁵ חכמים לאכול או לשתות משיעלה עמוד השחר עד שיתפלל. ומים התירו. ואומר הרבי, שבגלל חולשת הדור התירו לשתות ג"כ קפה וכיו"ב. וכשנחלשו עוד, התירו גם מזונות, ע"פ מה שכתוב בשו"ע¹¹⁶ שאם אינו יכול לכוון דעתו בתפילתו עד שיאכל וישתה - מותר לו לאכול ולשתות. ולכמה חסידים הורה הרבי ביחידות להקפיד על זה.

ב. אסור להתעסק בצרכיו וכן לצאת לדרך קודם התפילה אא"כ יוצא בשיירה שאיננה ממתינה לו. ובערב שבת אם חושש שאחר התפילה לא יוכל לקנות צרכי שבת מותר לו לקנות קודם התפילה, באם יש לו מנין אחר להתפלל בו אא"כ ובפסקי תשובות מביא שאין לשמוע חדשות או לקרוא בעיתון קודם התפילה.

ג. לא ישכים לפתח חברו לברכו בשלום קודם שחרית.

ד. אסור ללמוד קודם התפילה אם אינו רגיל להתפלל בשעה קבועה (אא"כ יעמיד שומר שיזכירו).

דיני הפסק בתפילה

שאלה: האם מותר לקרוא קריאת שמע בע"פ אע"פ שאמרו רז"ל דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בע"פ?

¹¹⁴ שו"ע ר"ס ס' צ' סעיפים י' וי"ב.

¹¹⁵ שו"ע ר"ס ס' פ"ט סעי' ה'.

אליבא דהלכתא

תשובה: מה שאמרו רז"ל הוי רק לדברים שאינם שגורים בפי כל ולכך יש חשש שמא ישנה, אך קריאת שמע שגורה בפי כל ומותר, ויש מתירין משום דאינו מוציא עי"ז את הרבים יד"ח¹¹⁶.

שאלה: מהי החובה באמירת קרבנות כל יום?

תשובה: נהגו כל ישראל וקבעו חובה על עצמם לקרוא כל יום פרשת התמיד וכן שאר סדרי הקרבנות¹¹⁷.

שאלה: שכח לומר קרבנות לפני התפילה האם צריך לאומרם אחרי שהתפלל?

תשובה: יש לומר אחרי התפילה¹¹⁸.

שאלה: האם מותר לענות אמן בפסוקי דזמרה ומדוע?

תשובה: ניתן לענות אמן על כל הברכות בפסוקי דזמרה ואפילו באמצע מזמור, דכל עניה הוי ג"כ כעין זמרה ולכך התירו¹¹⁹.

שאלה: אם סיים לומר את ברכת ברוך שאמר או ישתבח ביחד עם הש"ץ, יענה אמן?

תשובה: אחרי שסיים ברכה עם הש"ץ לא יענה אמן, אך בסיום ברכת ישתבח יענה אמן, מכיון דיש שהתירו לענות אמן על ברכת עצמו בישתבח¹²⁰.

שאלה: האם מותר לדבר עד ברוך שאמר?

תשובה: מעיקר הדין מותר, אך כדאי להימנע¹²¹.

שאלה: האם מותר לדבר מברוך שאמר עד ישתבח?

תשובה: אסור, אבל לצורך מצוה ועניית אמן מותר¹²².

שאלה: בין ישתבח לברכת יוצר אור האם מותר לדבר, ולא יזה צורך?

תשובה: רק לצורך מצווה התירו ורק כשיש הכרח לדבר אך הש"ץ לא יפסיק בין הברכה לקדיש וברכו גם ביחיד לא יפסיק לדברי תורה ותהילים¹²³.

¹¹⁶ שוע"ר סי' מ"ט סעי' א'.

¹¹⁷ שוע"ר סי' מ"ח סעי' א'.

¹¹⁸ קצות השולחן סי' י"ד סעי' א'.

¹¹⁹ שוע"ר סי' נ"א סעי' ג'.

¹²⁰ שם סעי' ד'.

¹²¹ שם.

¹²² שם.

¹²³ שוע"ר סי' נ"ד סעיפים ג' - ד'.

אליבא דהלכתא

דיני קדיש ומניין

שאלה: כמה קדישים צריך אדם לענות כל יום?

תשובה: ראוי לאדם להיזהר שלא לפחות מי' קדישים בכל יום¹²⁴.

שאלה: כל דבר שבקדושה צריך עשרה אנשים, התחיל בעשרה ויצאו מקצתן, האם ממשיך?

תשובה: כל דבר שבקדושה שהתחיל בעשרה אנשים ונשתירו שישה יכול לסיימם¹²⁵.

שאלה: אחד מהמתפללים נרדם האם מצטרף לעשרה?

תשובה: לחזרת הש"ץ אינו מצטרף, ואף לקדיש אינו מצטרף, וצריך להקיצו¹²⁶.

שאלה: במנין האם צריכים לעמוד כל הציבור בחדר אחד או אפשר ג"כ בשני חדרים שונים?

תשובה: אם רואים אלו את אלו מצטרפים וכן אם שלח הציבור רואה אותם ג"כ מצטרפים, וכל זה בחדר ליד חדר¹²⁷.

שאלה: העובר אחורי בית כנסת ושמע קדושה האם יכול לענות?

תשובה: יכול לענות אפילו ברחוב בתנאי שאין בינו לבין המתפללים טינוף או צואה¹²⁸.

שאלה: נכנס לבית הכנסת והציבור עונים אמן יש"ר האם עליו לענות עמהן?

תשובה: יענה אך לכתחילה עליו להאזין לאמירת הקדיש¹²⁹.

שאלה: לא שמע את הש"ץ אומר ברכו האם יכול לענות?

תשובה: מספיק ששומע שהציבור עונה ואי"צ לשמוע הש"ץ¹³⁰.

שאלה: למה הש"ץ חוזר ועונה ברכו עם הציבור?

¹²⁴ שוע"ר סי' נ"ה סעי' א'.

¹²⁵ שם סעיפים ג' - ד'.

¹²⁶ שם סעיפים ז' - ח'.

¹²⁷ שם סעיפים ט"ז - י"ז.

¹²⁸ שם סעיף כ"ז.

¹²⁹ שוע"ר סי' נ"ו סעי' ד'.

¹³⁰ שוע"ר סי' נ"ז סעי' ב'.

אליבא דהלכתא

תשובה: שלא להוציא א"ע מהכל שאומרים ברכו¹³¹.

שאלה: אדם שהתעורר בדיוק בסוף זמן ק"ש, מה עליו לעשות (לעניין ברכות התורה לפני קריאת שמע)?

תשובה: יקרא קריאת שמע לפני ברכות התורה, אך מובן שלכתחילה יש לקום לפני בן ולברך ברכות התורה קודם¹³².

שאלה: האם עדיף להתפלל שחרית במטום בלי מקווה ובלי מניין ולא במתינות, בכדי שיהיה לפני חצות היום, או שעדיף לחכות לאחר הנחיתה ולהתפלל לאחר חצות אבל לקיים את כל התנאים הנ"ל?

תשובה: יש להקפיד להתפלל קודם חצות גם אם אינו יכול לקיים התנאים הנ"ל¹³³.

שאלה: במקרה שנמצאים זמן קצר לפני חצות, האם צריך להתחיל להתפלל שמו"ע, או להתפלל מתחילתה של התפילה?

תשובה: יש להתחיל להתפלל את התפילה כסדרה, אף אם שמו"ע יהיה לאחר חצות¹³⁴.

שאלה: מי שבשבת התחיל להתפלל מהודו, ולאחרי מזמור שיר חנוכת הבית וה' מלך המשיך כביום חול "ברוך שאמר", ושכח לומר המזמורים שמוסיפים בשבת, האם עליו לחזור?

תשובה: אפשר שלמנהגו ימשיך ולא יאמר את המזמורים שמוסיפים בשבת (ויש לברר זאת)¹³⁵.

דיני תפילת שמונה עשרה

שאלה: האם הנחת יד על הראש נחשבת ככיסוי הראש?

תשובה: לגבי תפילה, כיסוי היד אינה נחשבת ככיסוי. אך לגבי שאר דברים (כגון ברכות) נחשב ככיסוי דהוי משום צניעות¹³⁶.

¹³¹ שם סעי' ב', ומהאי טעמא אומר ג"כ השי"ת ועונה עם הציבור בהוצאת ס"ת לך ה' הגדולה וק"ל.

¹³² ע"פ פסקי תשובות סי' מ"ז סעי' ג' ושמעתי מפי הגה"ח ר' שלום מרוזוב ששאל את הרבי ביחידות ע"ז והרבי ענה איך מגיעים למצב כזה (השאלה היתה ביחידות הנהלת הישיבה עם הרבי פעם בחודש).

¹³³ יש להתפלל אפילו ביחידות קודם חצות ע"פ שו"ע ר סי' פ"ט סעיפים א' - ב'.

¹³⁴ ע"פ דברי הרבי למשפיע הרב מענדל פומרפס להתחיל עכ"פ בשבת קודם קריאת התורה.

¹³⁵ ע"פ שו"ע ר סי' רפ"א סעי' ב' ומסתפק בזה בקצות השולחן סי' פ"ג סק"ב.

¹³⁶ שו"ע ר סי' ב' סעי' ו', סי' צ"א סעי' ד'.

אליבא דהלכתא

שאלה: נמצא באוטובוס ועליו להתפלל כיצד ינהג, בפסוקי דזמרה ובשמו"ע?

תשובה: אם העמידה גורמת לחוסר יציבות ומקבל הכאות וכו', עדיף להתפלל בישיבה, כולל תפילת שמו"ע (אם אין אח"כ זמן לתפילה). ולגבי כיוון פניו לירושלים אם אפ' בקל, ואם לאו יכוון לבו לאביו שבשמים¹³⁷.

שאלה: האם מותר להחזיק דברים בתפילה?

תשובה: אסור להחזיק כל דבר שמפחד שיפול (כגון דבר יקר, ספרי קודש), משום שאינו מכוון ליבו. אך באם יחזיקנו ויוכל לכוון (כגון תינוק בוכה) מותר לו להחזיק בתפילה ולכתחילה לא יחזיק שום דבר בתפילה חוץ מסידור¹³⁸.

שאלה: מתפלל ועלה לו רוק מה יעשה?

תשובה: לכתחילה יבלע הרוק או ישאירנו בפיו, אך באם זה מטרידו, יכול להבליע הרוק בנייר וכיו"ב, אם אין לו נייר, יריקנו לאחוריו. ואם א"א, יריקנו לשמאלו. ואם א"א, יריקנו מלפניו, ובלבד שיוכל לכוון ליבו בתפילה¹³⁹.

שאלה: האם מותר להתפלל עם תיק גב?

תשובה: לכתחילה אין להתפלל עם תיק גב, אבל אם יהיה טרוד אם לא יחזיקנו עדיף לאחזו בידיו מאשר להשאירו על גבו, ואם א"א ישאירנו על גבו¹⁴⁰.

שאלה: עד היכן הכוונה מעכבת בשמו"ע?

תשובה: בתפילת העמידה יש לכוון בכל הברכות, ומעיקרא דדינא ברכה ראשונה מעכבת אך אם לא כיוון אינו חוזר, דקרוב שגם בחזרתו אינו יכוון¹⁴¹.

שאלה: האם מותר לעבור כנגד המתפלל שהמתפלל במעבר?

תשובה: אין לעבור ליד המתפלל תוך ד"א (ובאם נצרך לנקביו ואין לו דרך אחרת מותר), וכן לגבי ישיבה מול המתפלל אפילו במקום שיש שולחן ביניהם אסור, כדי שלא יבטל כוונת המתפלל¹⁴².

שאלה: אדם שנצרך לנקביו האם יכול להתפלל?

¹³⁷ ע"פ שו"ע ר סי' ק"י סעי' ד'.

¹³⁸ ע"פ שו"ע ר סי' צ"ו סעי' א'.

¹³⁹ שו"ע ר סי' צ"ז סעי' ז'.

¹⁴⁰ ע"פ שו"ע ר סי' צ"ו סעי' א'.

¹⁴¹ שו"ע ר סי' ק"א סעי' א'.

¹⁴² שו"ע ר סי' ק"ב סעיפים א' - ד'.

אליבא דהלכתא

תשובה: לכתחילה יש להתפנות קודם התפילה, אך אם חושש שיעבור זמן תפילה, יתפלל, בתנאי שיכול להשהות עצמו שיעור של מהלך פרסא, (72 או 96 דקות)¹⁴³.

דיני תחנון

שאלה: האם מותר לדבר בין נפילת אפיים?

תשובה: שהגם שמעיקר הדין מותר לדבר אחר שמו"ע, לפני נפילת אפיים אבל אם מפסיק בדיבור אין תחינתו נשמעת כ"כ, על כן אין לדבר בין שמו"ע לנפילת אפיים אבל שיחה מועטת אין לחוש¹⁴⁴.

שאלה: באיזה יד נופלים אפיים בשחרית ובאיזה יד במנחה ולמה?

תשובה: נהגו ליפול על יד ימין אם לובש תפילין בשמאל מפני כבוד התפילין שבשמאלו, אבל במנחה או בשחרית אם אינו לובש יפול על שמאלו לפי שהשכינה מימין המתפלל כנאמר "ה' צלך על יד ימינך" ואם יפול על ימינו מחזיר אחריו כלפי שכינה וכשנוטה על שמאלו הרי פניו כלפי שכינה¹⁴⁵.

שאלה: האם אפשר ליפול אפיים מעומד?

תשובה: לכתחילה נופלים אפיים מיושב, ומ"מ ראיתי פעם שהרבי התפלל מנחה ב 770 למעלה ועמד מאחוריו בחור שלא מאנ"ש והאריך בתפילת שמו"ע ועל כן הרבי נשאר לעמוד בחזרת הש"ן ונפל על פניו בעמידה¹⁴⁶.

שאלה: אם אין ספר תורה האם נופלים אפיים?

תשובה: מצד ההלכה אם אין ספר תורה א"צ ליפול על פניו¹⁴⁷, אבל כתב בקצות השולחן שע"פ הקבלה תמיד רצוי ליפול על פניו גם כשאין ספר תורה, היה פעם שהרבי חזר מהאוהל ועצר בדרך למנחה בדפוס (הרב שוסטרמן) ונפל על פניו ושאלו את הרבי הרי אין ספר תורה והשיב הרבי הרי יש כאן ספרי קודש (ואולי ענה לסברת השואל).

שאלה: האם אפשר לומר תחנון אחרי שקיעה?

תשובה: אין נפילת אפיים בלילה, דהיינו אם הגיעו במנחה לתחנון אחר צאת הכוכבים אין אומרים תחנון אבל בבין השמשות אומרים, (ולא כרכים שנוהגים לא לומר בבין השמשות)¹⁴⁸.

¹⁴³ שוע"ר סי' צ"ב סעי' א'.

¹⁴⁴ שוע"ר סי' קל"א סעי' א'.

¹⁴⁵ שם.

¹⁴⁶ שם סעי' ב'.

¹⁴⁷ שם סעי' ג'.

¹⁴⁸ שם סעי' ד'.

אליבא דהלכתא

שאלה: באיזה מקרים לא אומרים תחנון?

תשובה: אם יש חתן ביום החתונה או בשבעת ימי המשתה, וכן כשיש מוהל או אבי הבן או סנדק ביום המילה, וכן במקום שיש שם ברית אפילו בלי בעלי הברית, ובמקום הברית עד אחר גמר סעודת הברית אבל בעלי הברית המוהל והסנדק ואבי הבן אין אומרים תחנון גם אחר הברית עד סיום יום הברית, ואם הם ש"ץ הרי המנין שלהם לא אומר תחנון¹⁴⁹.

שאלה: במקרה שהודיעו שאין תחנון ולכן דילג על התחנון ועל הקטעים שלא אומרים כשלא אומרים תחנון, ולאחמ"כ התברר שחלה טעות וביום זה כן אומרים תחנון?

תשובה: נוהגים שאין חוזרים לומר תחנון ואת הקטעים שנוהגים לומר כשאומרים תחנון¹⁵⁰.

שאלה: מה הטעם שבשני וחמישי מאריכים באמירת תחנון?

תשובה: בשני וחמישי נהגו להרכות בתחנונים מפני שהם ימי רצון כי בארבעים יום של קבלת הלוחות השניות עלה משה ביום חמישי וירד ביום שני¹⁵¹.

דיני השלמת תפילה

שאלה: האם גם היום יש דין שצריך לעמוד ולהתפלל בהלכה פסוקה ולא מתוך פלפול, ומדוע?

תשובה: אין עומדים להתפלל מתוך פלפול ועיון שמא יהא טרוד בזה בשעת התפילה. אך מ"מ, אם עסק בפלפול והתחילו הציבור התפילה, רשאי להתפלל עמהם¹⁵².

שאלה: אדם שמסופק אם התפלל, מה יעשה?

תשובה: יתפלל שוב ויתנה: אם לא התפללתי, הרי זו לחובתי, ואם התפללתי - הרי זו תפילת נדבה.

שאלה: אדם שמסופק אם התפלל בשבת מה יעשה?

תשובה: מכיון שבשבת ויום טוב אין מקריבין קרבן נדבה וכן בתפילת מוסף לא יתפלל נדבה (שאין מקריבין מוספין משל יחיד)¹⁵³.

¹⁴⁹ שם סעיפים ה' - ו'.

¹⁵⁰ פסקי תשובות סי' קל"א סק"ד (מביא שם שיש נוהגים שלא לאמר וכנראה כך נהגו).

¹⁵¹ קיצור שו"ע סי' כ"ב סעי' ט'.

¹⁵² שו"ע"ר סי' צ"ג סעי' ג'.

¹⁵³ שו"ע"ר סי' ק"ז סעי' א'.

אליבא דהלכתא

שאלה: אם שכח להשלים תפילה ועבר זמן התפילה הבאה, מה יעשה?

תשובה: אין לו תקנה, אך יכול להתפלל נדבה ולהוסיף בתפילה בקשה¹⁵⁴.

שאלה: מהו 'גדר' מזיד בתפילה?

תשובה: שיודע שיפסיד התפילה ובשואט נפש וללא כל סיבה (אף לא תחילת מלאכה)

מפסיק תפילתו¹⁵⁵.

שאלה: אם לא התפלל מנחה של שבת, האם צריך להבדיל גם בתפילת התשלומין?

תשובה: מבדיל רק בתפילה הראשונה¹⁵⁶.

שאלה: אם לא התפלל מעריב של מוצ"ש, צריך להבדיל בשחרית? (כמובן אם לא עשה הבדלה)?

תשובה: אם לא הבדיל על הכוס, מתפלל תשלומין ובה אומר 'אתה חוננתנו'. ואם הבדיל על הכוס לרוב הדעות אינו אומר אתה חוננתנו¹⁵⁷.

שאלה: מי שנמצא במטוס וצריך להתפלל ואינו יודע להיכן יכוון פניו, כיצד ינהג?

תשובה: יכוון בליבו ויתפלל לצד שנוח לו (בחלק מהמטוסים קיימת אפשרות לראות ע"ג המסך את כיוון ירושלים)¹⁵⁸.

שאלה: לפי איזה זמן צריכים לנהוג בטיסה לגבי זמן תפילה, חצות, שקיעה וכדו'?

תשובה: יש לקבוע הזמן כמו בארץ שמעליה טסים, כי בזמן של המטוס עצמו השמש נראית לפני שנראית בארץ ושוקעת מעט אחר ששוקעת בארץ¹⁵⁹.

דיני קריאת התורה

שאלה: מי שלא שמע חלק מקריאת התורה, האם צריך לחזור ולשמוע את כולה או להשלים מה שהחסיר?

¹⁵⁴ שוע"ר סי' ק"ח סעיפים ח' - ט', ויכול להתפלל נדבה ולהוסיף בה דבר.

¹⁵⁵ שם סעי' י"ז

¹⁵⁶ שם סעי' ט"ז.

¹⁵⁷ פסקי תשובות סי' ק"ח סעי' י'.

¹⁵⁸ שוע"ר סי' צ"ד סעי' ד'.

¹⁵⁹ כך כתבו המלקטים.

אליבא דהלכתא

תשובה: לרוב הפוסקים חיוב קריאת התורה הוא על הציבור. ומ"מ עדיף לשמוע מה שהחסיד, לחוש לפוסקים שסוברים שקריאת התורה היא חיוב על היחיד לשמוע¹⁶⁰.

שאלה: האם יש חשיבות לשמוע קריאת התורה בזמנה?

תשובה: מן הדין אפשר לשמוע לפני או אחרי התפילה, מ"מ עדיף לשמוע בסדר התפילה¹⁶¹.

שאלה: האם צריך לעמוד בשעת קריאת התורה?

תשובה: מחלוקת הפוסקים, יש הנוהגים לעמוד.

מעשה רב: עד שנת תשל"ח הרבי עמד בקריאת התורה, ומשנה זו הרבי ישב בקריאת התורה¹⁶².

שאלה: אם הבעל קורא לא הפסיק בסוף הקריאה והמשיך לפסוק הבא - היכן צריך לעצור אותו?

תשובה: מפסיקים אותו מיד. אם קרא שם ה', אזי יגמור הפסוק ויעצור, ויחזור ויקרא הפסוק שוב לעולה הבא¹⁶³.

שאלה: עד מתי ניתן לומר בריך שמיא?

תשובה: בריך שמיא ניתן לומר עד שפותחין הספר תורה לקרות ולכתחילה יש לאומרם כשפותחין הארון או אווחים את הספר תורה על יד הארון קודש עד שהש"ץ מוליכו לקריאה¹⁶⁴.

שאלה: האם צריך לקרוא קריאת התורה ע"ג בימה דווקא?

תשובה: אם אין בימה ניתן לפרוש טלית על שולחן וכיו"ב, אך אם יש בימה יש לקרוא ע"ג בימה¹⁶⁵.

שאלה: האם מותר לדבר בזמן קריאת התורה?

¹⁶⁰ נחלקו הפוסקים אם קריאת התורה היא חובה על כל יחיד או רק חובת הכלל ולכתחילה ראוי לשמוע את מה שהחסיד פסקי תשובות סי' קל"ה סעי' ב'.

¹⁶¹ לכתחילה יש לשמוע קריאת התורה בזמנה אחר חזרת הש"ץ ורק אם אין אפשרות ניתן לשמוע קריאת התורה שלא על סדר התפילה, פסקי תשובות סי' קל"ה סעי' ג'.

¹⁶² בשו"ע סי' קמ"ו סעי' ד' כתוב שאין צריך לעמוד והרמ"א מביא דעה שיש לעמוד ומנהג חב"ד לעמוד בעשרת הדברות ושירת הים ובפסוק של סיום חומש - חזק וכן נהג הריב משנת ה'תשל"ח.

¹⁶³ מסתבר ע"פ שנוהגים לחלק העליות לפי חילוק הימים בחת"ת וכו'.

¹⁶⁴ משנה ברורה סי' קל"ד סעי' י"ג.

¹⁶⁵ לכתחילה קוראים על גבי בימה כמ"ש בסי' ק"נ סעי' ה' ברמ"א (כדי שישמעו כולם) ובשעת הצורך ניתן לפרוש טלית על שולחן כנהוג.

אליבא דהלכתא

תשובה: כיון שהתחיל הקורא לקרות בס"ת, אסור לספר אפילו בדברי תורה, אפילו בין גברא לגברא ומ"מ מותר לקרות שנים מקרא אחד ותרנום ויש מתירים ללמוד בין גברא לגברא¹⁶⁶.

שאלה: אם יש כהן שעלה לתורה ויש לוי בקהל האם הלוי חייב לעלות אחריו?
תשובה: אם יש לוי הרי חובה שהוא יעלה אחר הכהן רק אם אין לוי קוראים לכהן במקום לוי¹⁶⁷.

שאלה: כאשר אדם עולה לתורה, האם ישנה עדיפות לעלות בדרך מסוימת?
תשובה: העולה לתורה עולה בדרך הקצרה ויורד בדרך הארוכה. אם שניהם שווים, עולה בימין ויורד בשמאל¹⁶⁸.

שאלה: עד כמה זמן אפשר לברך הגומל ומה דינו של מי שלא בירך בזמן זה?
תשובה: ברכת הגומל נכון שלא לאחר יותר משלושה ימים. עד שלושים ימים ימתין כדי לברך בעשרה, אבל לא ימתין יותר משלושה ימים כדי לברך בס"ת, אלא יברך בעשרה בלי ס"ת תוך שלושה ימים וגם אח"כ יש לו תשלומין לברך כל זמן שירצה¹⁶⁹.

שאלה: אם אין כהן ויש לוי, חייבים לעלות את הלוי?
תשובה: אם אין כהן טוב להעלות לוי. העושה כן מאריך ימים, אבל אין חיוב בדבר¹⁷⁰.
שאלה: אדם שיש לו יום הולדת בשבת, אם עולה לתורה שבת לפני?
תשובה: נוהגים לעלות לתורה ביום ההולדת וכמדומה בזמן מאוחר יותר יש שיחת הרבי שגם אם יום ההולדת בשבת יש לעלות גם בשבת שלפניו¹⁷¹.

שאלה: האם יש ענין לעלות לתורה ברגל?
תשובה: יש ענין לקבל עליה באחד מימי הרגל.
שאלה: פעם בכמה זמן צריך לעלות לתורה?

¹⁶⁶ בשו"ע סי' קמ"ז סעי' א' וראוי לומר שנים מקרא ואחד תרגום לפני שבת כמובא בהיום יום, ונתפרסם מכתב הרבי הרש"ב על החומרא של דיבורים בזמן קריאת התורה. וכמדומה היה זמן שב 770 אם היו מדברים היו הגבאים מפסיקים את הקריאה (ומכריזים מי המדברים) עד שישקוטו.

¹⁶⁷ סי' קל"ה סעיפים ג' וז'.

¹⁶⁸ סי' קמ"א סעי' ז'.

¹⁶⁹ משנה ברורה סי' רי"ט סעי' ג' ושו"ע סי' רי"ט סעי' ו'.

¹⁷⁰ שו"ע ר"א סי' ג'.

¹⁷¹ כשהייתי בקבוצה היה יום הולדתי ביום א' ועליתי לתורה בשבת וביחידות בלילה אור ליום ב' אמר הרבי בטח עלה לתורה ואם לא יעלה מחר (יום ב') (וכמובן עליתי גם למחרת ביום ב' מכיון שהרבי הזכיר אפשרות זאת).

אליבא דהלכתא

תשובה: יש ענין לעלות לפחות פעם בשלושים יום¹⁷².

שאלה: האם ניתן להוציא ספר תורה מבית הכנסת?

תשובה: הרמ"א כתב שאם מכינים מקום ליום או יומים מותר וכן לאדם גדול בתורה מותר. ויש מהדרים שיקראו שם שלוש קריאות (בשלושה ימים) וע"כ בכל צורך לשאול רב¹⁷³.

שאלה: קראו לאדם שאוחז באמצע ברכות קריאת שמע לעלות לתורה, האם יעלה לתורה?

תשובה: המנהג שעולה אפילו באמצע הפרק, אבל לא יקרא עם בעל הקורא, וכל שכן שלא יפסיק בשביל מי שברך ולא יאמר את שמו¹⁷⁴.

שאלה: אם לוי או ישראל עלו לתורה ואז הגיע כהן כיצד ינהגו?

תשובה: אם התחיל הישראל או הלוי לומר ברכת התורה, הרי הוא ממשיך. אבל אם אמר רק ברכו, הרי יעלה הכהן וימתין הישראל, ואח"כ יעלה לתורה אחר כהן ולוי¹⁷⁵.

שאלה: אם אדם בירך ואז גילו שזה לא מקום הקריאה, צריך לברך שוב?

תשובה: אם מקום הקריאה הנכון לא היה גלוי בעת הברכה, צריך לברך שנית. אבל אם היה גלוי אין צריך לברך שנית ובכל ענין אינו חוזר לומר ברכו¹⁷⁶.

שאלה: איך נוהגים עם החזרת הספר תורה בראש חודש?

תשובה: בראש חודש אומרים אשרי ובא לציון (ומיד מחזירים את הס"ת להיכל, בלי הפסק לאמירת קדיש תתקבל¹⁷⁷).

שאלה: מתי נוהגים להחזיר את הספר תורה במנחה של שבת?

תשובה: בספר המנהגים מובא שמתחילים חצי קדיש סמוך לסוף הגלילה וממהרים להחזיר הס"ת ומאריכים בקדיש עד אחר הכנסת הס"ת להיכל, יש אומרים שהרבי המתין באמירת הקדיש עד סמוך להכנסת הס"ת להיכל.

שאלה: אם יש כהן, אפשר לעלות במקומו ישראל?

¹⁷² קיצור שו"ע סי' קנ"א סעי' ז'.

¹⁷³ שו"ע סי' קל"ה סעי' י"ד.

¹⁷⁴ שו"ע סי' ס"ו סעי' ו'.

¹⁷⁵ סי' קל"ה סעי' ו'.

¹⁷⁶ סי' ק"מ משנה ברורה א'.

¹⁷⁷ סידור.

אליבא דהלכתא

תשובה: לפי המנהג תמיד קוראים לכהן ראשון (ויש שמבקשים מהכהן לצאת אם צריך לתת העליה לישראל ויש שלא היו מרוצים מכך)¹⁷⁸.

שאלה: האם ניתן לומר שנים מקרא תוך כדי קריאת התורה?

תשובה: מותר לומר שנים מקרא ואחד תרגום בזמן קריאת התורה (בלחש שלא לבלבל את השומעים) ומ"מ לכתחילה רצוי לומר לפני שבת כמובא בהיום יום¹⁷⁹.

שאלה: עד מתי אפשר להשלים שנים מקרא?

תשובה: בתוך השבת לכתחילה לפני סעודת היום, יש להשלים שנים מקרא ואחד תרגום בתוך השבוע ובדיעבד יש אומרים עד סוף יום שלישי בשבוע שאחריו. ויש אומרים עד שמחת תורה, וטוב לחוש לדבריהם, שמי שלא אמר ישלים עכ"פ עד שמחת תורה¹⁸⁰.

שאלה: מה מנהגנו בהגבהת וגלילת התורה?

תשובה: מגביהים הספר תורה ומראים הכתב, ואח"כ מניחים על הבימה וגוללים הספר ואח"כ לוקחים הס"ת וגומרים הגלילה. ויש להשתדל לראות הכתב כשפותחים הס"ת¹⁸¹.

שאלה: האם ניתן לברך הגומל אחרי עליית שלישי?

תשובה: רצוי לעלות לתורה, ואחר ברכה אחרונה של הס"ת לברך הגומל. ואם עלה לפני הקדיש נוהגים לברך אחרי הקדיש¹⁸².

שאלה: קראו בתורה וגילו שיש טעות בספר תוך כדי הקריאה כיצד ינהגו?

תשובה: למנהג הרמ"א אם מצאו טעות גמור מפסיקים ומשלימים בספר תורה כשר, אבל אין מוציאים ספר תורה שני משום חסירות או יתירות כגון י' או ו', ואם כבר קראו שלושה פסוקים בספר תורה הפסול, מברך אחר קריאתו ואחריו יעלה ויברך אחר לספר התורה השני¹⁸³.

שאלה: האם טעות בטעמים מעכבת את הקריאה?

תשובה: טעות בנגינת התיבות אין מחזירים אותו, אלא אם כן זה משנה את ההבנה של הפסוק אבל ודאי יש להשתדל לקרוא היטב בטעמי המקרא¹⁸⁴.

¹⁷⁸ סי' קל"ה סעי' ד'.

¹⁷⁹ סי' קמ"ו סעי' ב'.

¹⁸⁰ סי' רפ"ה סעי' ה'.

¹⁸¹ סידור.

¹⁸² שם.

¹⁸³ ע"פ סי' קמ"ג סעי' ד'.

¹⁸⁴ סי' קמ"ב סעי' א' ושם משנה ברורה סעיף ד'.

אליבא דהלכתא

שאלה: אם אדם קורא בתורה האם משהו יכול לעמוד לידו להקריא לו והוא יחזור אחריו?

תשובה: אם צריך יכול אדם לקרוא בחומש עם הטעמים ובעל הקורא יקרא מתוך הספר תורה על פי הטעמים שהקריא לו¹⁸⁵.

שאלה: אם הבעל קורא דילג על תיבה או פסוק האם צריך לחזור לקרוא שוב?

תשובה: אם דילג תיבה או פסוק מחזירים אותו שיחזור ויקראנו, ואם גמרו כל הקריאה יחזור ויקרא מה שהחסיר עם עוד שני פסוקים שיהיה שלושה פסוקים, אך לא יברך. ואם זה ביום ב' וה' הרי אם קרא לכל עולה לפחות שלושה פסוקים וסך הכל עשרה פסוקים יצא¹⁸⁶.

שאלה: מה הטעם שהעולה לתורה אוהו בעצי החיים בעת העליה?

תשובה: הקורא בתורה צריך לאחוז בספר תורה בשעת הברכה (בעצי חיים), וסמכו מנהג זה על מה שנאמר ביהושע לא ימוש ספר התורה הזה מפך¹⁸⁷.

שאלה: באיזה אופן מותר לקחת ספר תורה מבית כנסת למקום אחר? האם צריך לקרוא שלוש פעמים? והאם צריך לקרוא באותו חדר או שאפשר בכמה חדרים?

תשובה: באם אין ס"ת מתאים אפשר להוציא ס"ת בטלית לאותו מקום ומשתדלים לקרוא בו שלוש פעמים, ואם בתוך המתחם מטלילים אותו ממקום למקום, יש להשתדל לקרוא בו שלוש פעמים במקום החדש, או בזמן שכבר הוציאהו מארון הקודש לקריאה הרי במקום להחזירו ניתן לקחתו למקום נוסף¹⁸⁸.

דיני תפילת הדרך

שאלה: באיזו נסיעה צריכים לומר תפילת הדרך?

תשובה: בנסיעה של כ-4 ק"מ מחוץ לעיר, צריכים לומר תפילת הדרך, ואומרים אותה מיד לאחר שעוברים כ-35 מטרים מהעיר (ואם הנסיעה נמשכת כמה ימים יש לברך בכל יום), ונהגו שבנסיעות בגוש דן המורחב לא לומר מכיוון שיש בתים במשך כל הנסיעה (והרצה לומר, יאמר ללא שם ומלכות), אבל בנסיעות רחוקות (כגון מגוש דן לירושלים וכיו"ב), וכן במקום סכנה (גם שקרוב לעיר) צריך לומר¹⁸⁹.

שאלה: מאיזה אורך של דרך יש לומר תפילת הדרך? וכמה צריך לעבור בדרך עד לברכתו?

¹⁸⁵ סי' קמ"ב משנה ברורה סעי' ח'.

¹⁸⁶ סי' קמ"ב סעי' א' קמ"ב ביאור הלכה ד"ה מחזירים.

¹⁸⁷ שו"ע סי' קל"ט סעי' י"א.

¹⁸⁸ ע"פ קיצור שולחן ערוך סי' כ"ג סעי' ל' ובשולחן מנחם יורה דעה סי' קנ"ג.

¹⁸⁹ שו"ע ר"ס ק"י סעיפים ו' וח'.

אליבא דהלכתא

תשובה: היוצא לדרך של כארבעה קילומטרים¹⁹⁰ צריך לברך, לאחר שעבר ויצא כשלושים וחמש מטר מהבית האחרון של העיר¹⁹¹. ולכתחילה יאמרו בתוך ארבע קילומטר הסמוכים לעיר, ובדיעבד יכול לאמרה עד שיגיע לתוך פרסה הסמוכה לעיר היעד, ובמצב סכנה, יאמרו אפילו בנסיעה פחותה מארבעה קילומטרים¹⁹².

שאלה: מתי יש לומר תפילת הדרך בטיסה?

תשובה: ראוי לאומרה בדרך לשדה או בתחילת ההמראה¹⁹³.

שאלה: האם אפשר לומר תוך כדי נסיעה?

תשובה: ראוי לעצור (אא"כ לא אפשרי), והנוסעים יכולים לברך בנסיעה¹⁹⁴.

מעשה רב: הרבי היה עוצר לתפילת הדרך.

שאלה: מתי אומרים "ותחזירנו לשלום"?

תשובה: אם חוזרים באותו יום או בלילה שאחריו (עד עלות השחר), ובחזור לא צריכים לברך שוב, (ובטיסה חזור מהרבי יכול לכווין במחשבה לחזור בקרוב).

שאלה: האם יש ענין לברך ברכה לפני תפילת הדרך?

תשובה: לא נהגו¹⁹⁵.

שאלה: האם אפשר שאחד יוציא את כולם ידי חובה?

תשובה: לכתחילה יברך כל אחד, ואם אין את הנוסח לכולם ועלולים לטעות יברך אחד ויוציא את כולם¹⁹⁶.

שאלה: כשמתעכבים ביעד כמה ימים, האם צריך לברך כל יום?

תשובה: מן הדין לא. ומובא שאדמו"ר הרש"ב אמר בנסיעות כל יום תפילת הדרך בלי שם ומלכות אחר התפילה¹⁹⁷.

¹⁹⁰ כ"ש - שבע דקות נסיעה.

¹⁹¹ כאשר כבר אין אף בית ששייך לתושבי העיר.

¹⁹² שו"ע"ר סי' ק"י סעיפים ו' וח'.

¹⁹³ ע"פ שו"ע"ר סי' ק"י סעי' ו' ומשנה ברורה מהדורת דרשו סי' ק"ו הערה 39 מביא שנחלקו האם לומר כשהמטוס נוסע במהירות במסלול ההמראה או רק באוויר כשיש סכנה בנפילה משם.

¹⁹⁴ שם סעי' ד'.

¹⁹⁵ ע"פ שולחן מנחם חלק א' עמוד ש"ז בהערה ח'.

¹⁹⁶ ע"פ שו"ע"ר סי' רנ"ג סעי' ד'.

¹⁹⁷ שולחן מנחם חלק א' עמוד ש"ו.

אליבא דהלכתא

שאלה: האם בכל נסיעה שהיא אפילו מספר מטרים אומרים תפילת הדרך או שיש שיעור לתפילת הדרך?

תשובה: אומרים בנסיעה של 4 קילומטר מחוץ לעיר, ואם זה מקום סכנה אפילו במרחק קצר¹⁹⁸.

שאלה: אם שכחתי לומר תפילת הדרך בהלוך האם אפשר לומר בחזור?

תשובה: מי ששכח בהלוך יאמר בחזור, וכמו כן לא יאמר ותחזירנו לשלום.

שאלה: האם יכול לפטור אחרים בתפילת הדרך ומה הדין במקרופון?

תשובה: יכול לפטור אחרים אך אם יש סידורים לכולם עדיף לברך לבד¹⁹⁹, ואם אין יכול לברך ולהוציאם אם יכוון להוציאם והם יכוונו לצאת, ולגבי מקרופון ספק אם ניתן לצאת, ועל כן כשיש מקרופון יברך כל אחד בעצמו ע"פ הנוסח ששומע במקרופון²⁰⁰.

שאלה: האם צריך לעצור בנסיעה לתפילת הדרך או לא?

תשובה: מן הדין רק הנהג צריך לעצור אם זה אפשרי, ויש עדיפות גם לנוסעים לומר במצב שהרכב עוצר אם זה מתאפשר בקלות²⁰¹.

שאלה: אם אין עלי סידור ואני לא יודע את תפילת הדרך בע"פ מה עלי לעשות?

תשובה: יאמר בקצרה יהי רצון שתוליכינו לשלום ומה שזוכר מהנוסח²⁰².

שאלה: אם אני יוצא לדרך קודם עלות השחר מה לומר קודם ברכות השחר או תפילת הדרך?

תשובה: אם ישן יאמר קודם ברכות השחר, ואם לא ישן יאמר תפילת הדרך ואחר עלות השחר יאמר ברכות השחר²⁰³.

שאלה: במטוס האם צריך לומר תפילת הדרך ואם כן היכן?

תשובה: במטוס גם כן אומרים יש אפשרות לומר בדרך לשדה אם יוצאים מהעיר ואם אומרים במטוס יש הסוברים לומר בנסיעתו על המסלול ההמראה ויש הסוברים לומר כשהוא מתרומם²⁰⁴.

¹⁹⁸ שם.

¹⁹⁹ סי' נ"ט סעי' ד'.

²⁰⁰ פסקי תשובות.

²⁰¹ סי' ק"י סעי' ד'.

²⁰² פסקי תשובות סי' ק"ו.

²⁰³ ע"פ פסקי הסידור נטילת ידיים הערה ל"א בהוצאה החדשה.

²⁰⁴ פסקי תשובות ק"ו.

אליבא דהלכתא

שאלה: מי שעושה עצירה בטיסה האם צריך לומר כל פעם תפילת הדרך מחדש?
תשובה: אם יש עצירה אין אומרים עוד פעם באותו יום (ולא באותה נסיעה גם אחר עלות השחר בהפסקה קצרה)²⁰⁵.

שאלה: אחרי כמה זמן שינה במטוס צריך ליטול ידיים?
תשובה: אחרי שינה 30 דקות יש ליטול ידיים גם ביום, אך בפחות מ-30 דקות אינו צריך²⁰⁶.

שאלה: האם מותר להשתמש במים חמים של המטוס לצורך אישי? והאם יש הבדל בין חברת תעופה יהודית לאינה יהודית?

תשובה: מים חמים שחוממו ע"י נכרי, (ומנהג האריז"ל שלא להשתמש בהם), וגם באם מחוממים ע"י יהודי רק שלפעמים המים מעורים על אוכל לא כשר, יש הידור שלא להשתמש במים וכמובן רק בכלי שאין בו חשש שבישלו בו דברים נוספים וכן יש מחמירים לאדם חשוב שלא ישתה מים שחממו נכרי²⁰⁷.

כבוד בית המדרש

שאלה: האם מותר לישון בבית הכנסת?
תשובה: יש צד להקל אצל מי שחם על זמנו שלא יבזוזו בהליכה לביתו, וכמובן אם נרדם²⁰⁸.

שאלה: האם צריך להעיר את מי שישן?
תשובה: את הישן אין להעיר אלא אם יודע שרצונו שיעירו²⁰⁹.

שאלה: האם כיתה ביישיבה נחשבת בית המדרש?
תשובה: לכאורה כיתה לימוד היא חלק מבית המדרש²¹⁰.
שאלה: האם מותר להשליך לכלוכים על ריצפת בית המדרש?
תשובה: אין להשליך לכלוכים על ריצפת בית המדרש²¹¹.

²⁰⁵ שו"ע"ר סי' ק"ו סעי' ה'.

²⁰⁶ קיצור שולחן ערוך סי' ב' סעי' ח'.

²⁰⁷ שם סי' ל"ח סעי' י"ב.

²⁰⁸ ע"פ פסקי תשובות סי' קנ"א סעי' ח'.

²⁰⁹ שם.

²¹⁰ מסתבר.

²¹¹ ע"פ שו"ע סי' קנ"א סעי' ח'.

אליבא דהלכתא

שאלה: האם צריך להרים לכלוכים שנפלו על ריצפת בית המדרש?
תשובה: ראוי להרים.

מעשה רב: ראינו שהרבי התכופף בעצמו להרים בדלי סיגריה.

שאלה: ממה צריך להיזהר שמניחים ספרים בערימה?

תשובה: יש להיזהר שלא להניח תורה שבעל פה על תורה שבכתב, וכן לא להניח ספרים הפוכים²¹².

שאלה: כשרואים ספר מונח על חומש או על תניא האם צריך להורידו?

תשובה: ספר של תורה שבעל פה שמונח על גבי חומש או תניא יש לסדר שהם לא יהיו עליו.

שאלה: האם מותר להניח דברים על ספר? והאם צריך להוריד כשרואים משהו על ספר?

תשובה: אין להניח דברי חול על ספרי קודש²¹³.

מעשה רב: ראיתי שהרבי בעצמו הסיר טלית שהיתה על ספרים.

קדושת בית הכנסת

שאלה: האם מותר לדבר דברים בטלים בבית הכנסת ובבית המדרש?

תשובה: בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהן קלות ראש כגון שחוק והתול ושיחה בטילה, וק"ו שאסור לדבר בתוך התפלה כמ"ש בחריפות באגרת אדמו"ר הרש"ב, ושמענו שאם היו ח"ו צרות הרבי תלה זאת בהעדר אחדות ואהבת ישראל וגם בכיווי בית הכנסת. וגם ידוע שבזמן גזירות ת"ח ות"ט שאל בעל התו"ט בשמים מדוע היה גזירה ואמרו לו מצד שלא נזהרו בכבוד בית הכנסת. ועל כן תיקן מי שבדרך מיוחד לנזהרים בכבוד בית הכנסת, ובבית המדרש מותר ללומדים לדבר דברים הצריכים כדי שלא יתבטלו ללכת למקום אחר לדבר²¹⁴.

שאלה: האם מותר להיכנס לבית הכנסת מפני החמה או מפני הגשמים?

תשובה: מובא שאין נכנסים לבית הכנסת מפני החמה או הגשמים, אבל בבית המדרש יש מתירים כי זה נחשב לבית של החכמים הלומדים שם²¹⁵.

שאלה: האם אפשר לקצר את הדרך דרך בית הכנסת?

²¹² קיצור שולחן ערוך סי' כ"ח סעי' ו'.

²¹³ ע"פ פסקי תשובות סי' קנ"ד סעי' כ"ד.

²¹⁴ שו"ע סי' קנ"א סעי' א'.

²¹⁵ שם.

אליבא דהלכתא

תשובה: אסור לקצר דרכו דרך בית הכנסת, ויש צד לאסור גם אם יאמר שם פסוק וכיוצא בזה אם ההליכה היתה בגלל קיצור הדרך²¹⁶.

שאלה: האם מותר לישון בבית הכנסת?

תשובה: אין ישנים בבית הכנסת אפילו שינת ארעי, אבל בבית המדרש מותר, ולרוב בית הכנסת הוא גם בית המדרש כי יש שם שיעורי תורה²¹⁷.

שאלה: האם מותר לאכול ולשתות בבית הכנסת ובבית המדרש?

תשובה: אסור לאכול ולשתות בבית הכנסת, (ויש שכתבו להתיר אם מתחילה נתכוונו לאכול בעיקר בהתועדיות וכיוצא בזה) ותלמידי חכמים מותרים מדוחק כלומר אם לומדים שם כדי שלא יבטלו מלימודם לילך למקום אחר לאכול²¹⁸.

שאלה: אם בית הכנסת שנחרב צריך לנהוג בו קדושה?

תשובה: בית כנסת שנחרב נוהגין בו כבוד כמו בישובו, ואם התנו מתחילה שאחר שיחרב יוכלו להשתמש שם מותר אחר שנחרב²¹⁹.

שאלה: האם מותר למכור בית כנסת לצורך מצוה?

תשובה: מוכרים בית כנסת להספקת תלמידים או להשיא יתומים, ורק אם אין כסף אחר ויש שם בית הכנסת נוסף ועוד תנאים ועל כן רק על פי בית דין אפשר למכור²²⁰.

שאלה: האם מותר למכור בית כנסת כדי לקנות ספר תורה?

תשובה: יש דיון האם מותר למכור בית כנסת בשביל ספר תורה כשאין שם עוד בית הכנסת, וכמובן רק שאין אפשרות להשיג ספר תורה בלי מכירת בית הכנסת, ויש גם עוד תנאים ועל כן רק על פי בית דין מותר²²¹.

שאלה: האם מותר להתפלל בבית כנסת מלוכלך?

תשובה: יש להקפיד על ניקיון בית הכנסת, אך אין איסור להתפלל שם אם אין שם ריח רע וכיוצא בזה.

שאלה: האם מותר לעשות מלאכה בבית הכנסת?

²¹⁶ פסקי תשובות סי' קנ"א סעי' ה' (ביאור הלכה ד"ה לקצר דרכו).

²¹⁷ שם סעי' ג'.

²¹⁸ שם סעי' א'.

²¹⁹ סי' קנ"א סעיפים י' – י"א.

²²⁰ שם סי' קנ"ג סעי' ו'.

²²¹ שם סעי' ה'.

אליבא דהלכתא

תשובה: אין עושין מלאכה בבית הכנסת²²².

שאלה: האם רחבה של בית הכנסת יש בה קדושה כמו של בית הכנסת?

תשובה: אם מתפללים שם בקביעות ודאי דינו כבית הכנסת, ואם רק לפעמים יש לדון בזה²²³.

שאלה: איפה צריך לנהוג קדושה יותר בבית הכנסת או בבית המדרש?

תשובה: קדושת בית המדרש גדולה מקדושת בית הכנסת ובזמננו בית הכנסת הוא גם בית מדרש כיון שיש בו שיעורי תורה והרבי אמר על 770 בית הכנסת ובית מדרש ובית מעשים טובים²²⁴.

שאלה: האם בית הכנסת צריך להיות בגבהה של עיר?

תשובה: בית הכנסת צריך שיהיה גבוה מכל בתי העיר, ובפועל לשאול רב במקום שבונים בנינים גבוהים²²⁵.

שאלה: האם מותר לירוק בבית הכנסת?

תשובה: מעיקר הדין מותר לירוק בבית הכנסת ולכסות מיד, אם בבתים גם כן יורקים, ויש מחמירים (חוץ מאשר בעלינו לשבח שיורקים ומכסים מיד).

שאלה: האם מותר להשתמש בגג בית הכנסת שימוש לא ראוי?

תשובה: אסור להשתמש בעליה של בית הכנסת תשמיש של גנאי קבוע, כגון לשכב שם ושאר תשמישים יש להסתפק אבל בגג פרוץ ודאי אסור לתלות כביסה וכיוצא בזה ורק בחדר בעליה יש לדון, ואם אחר שנבנית העליה יחדו קומת קרקע לבית הכנסת יש צד להקל, אבל שומר נפשו ירחק (גם מחשש לעונש) ובודאי להיזהר מעל ארון הקודש²²⁶.

שאלה: על מי מוטלת חובת ניקיון בית הכנסת?

תשובה: חובת הניקיון מוטל לכאורה על באי בית הכנסת, ובמיוחד על הגבאים לדאוג לזה.

²²² משנה ברורה סי' קנ"א סעי' ג'.

²²³ סי' קנ"ד סעי' ג'.

²²⁴ שו"ע סי' קנ"ג סעי' א'.

²²⁵ סי' ק"נ סעי' ב'.

²²⁶ סי' קנ"א סעי' י"ב ובביאור ההלכה ד"ה יש אומר.

אליבא דהלכתא

דיני נטילת ידיים וסעודה

דינים בזימון

א. שלושה שאכלו כאחד, חייבים לזמן ואסורים להתפצל עד שיהיו שישה לפחות. ואם הם עשרה, מזמנים בשם – "אלוקינו" ואין מתפצלים עד שיהיו עשרים. וכתב הרבי ללמד זכות על המשתתפים בחתונה (שלא נשארים לזימון בעשרה בסוף), דכיון שמלכתחילה לא התכוונו לגמור עם הציבור וגם עלולים לפגוע בכבוד החתן אם יזמנו בעשרה, מותר²²⁷.

ב. גם שנים שאכלו לחם והשלישי אכל דבר מאכל אחר, יכול וצריך להצטרף. בעשרה - צריך שהרוב יאכלו לחם²²⁸.

ג. שני שולחנות - יכולים להצטרף אם רואים זה את זה או שמלצר אחד לשניהם²²⁹.

ד. המזמין על הכוס, מחזיק את הכוס על כף ידו והאצבעות סביב לכוס, כמדומה מנהג הרבי שקצת הכוס יהיה גם על מקצת האצבעות ושאר האצבעות יקיפו את הכוס²³⁰.

דיני נטילת ידיים במהלך היום

א. נטילת ידיים לסעודה: למנהג חב"ד נוטלים ג' פעמים על כל יד. ונוהרים שהיד תהיה יבשה לגמרי לפני הנטילה אע"פ שנוטלים ברביעית.

מעשה רב: גם בנטילה הראשונה משתמש הרבי במגבת²³¹.

ב. נטילת ידיים בבוקר: כידוע בנטילה ליד המיטה אין מקפידים על מגבת וכו', אבל בנטילה שלפני ברכת על-נטילת-ידיים שבברכות השחר - מקפידים כמו בנטילת ידיים שלפני הסעודה, אלא שנוטלים לסירוגין²³².

ג. בשוע"ר מובא דברים שצריך נט"י, אבל לא ג"פ. ביניהם: לפני התפילה, היוצא מבית המרחץ, המסתפר, הנוטל ציפורניו, היוצא מבית הכיסא וכו'. אבל בדרך כלל נוטלים לכתחילה ג"פ פעמים לסירוגין, וכן ראינו שהרבי נהג כך²³³.

²²⁷ ע"פ שוע"ר סי' קצ"ב סעיפים א' וג' ושולחן מנחם חלק א' עמוד של"ה.

²²⁸ שוע"ר סי' קצ"ג סעי' ג'.

²²⁹ שוע"ר סי' קצ"ה סעי' א'.

²³⁰ היום יום י"ד כסלו.

²³¹ סידור.

²³² סידור סדר הנטילה.

²³³ שוע"ר אורח חיים סי' ס"ד סעי' י"ח.

אליבא דהלכתא

ד. "רוחץ אדם בכל יום פניו ידיו ורגליו בשביל כבוד קונו שנאמר "בצלם אלוקים עשה את האדם". יש שכתבו להקל לא לרוחץ רגליים אם אין הולכים יחפים. אבל למנהג חסידים טובלים קודם התפילה ממילא נרחצים הרגליים (כמ"ש הקצות השולחן)²³⁴.

דיני ברכת המזון

שאלה: מי שברך כבר האם יכול להצטרף לזימון?

תשובה: כן, באם יש שנים שלא ברכו עדיין²³⁵.

שאלה: מי שאכל או שתה דבר שברכתו "שהכל" האם יכול להצטרף לזימון?

תשובה: כן, כשיש שנים שאכלו פת²³⁶.

שאלה: ממתי נחשב שהתחיל ברכת המזון ולא יכול להמשיך לאכול?

תשובה: מנזילת מים אחרונים, אבל לשתות אסור משגמר בליבו לברך, אא"כ המשיך לאכול וצמא מחמת האוכל, שיכול לשתות²³⁷.

שאלה: לאיפה שופכים את המים אחרונים?

תשובה: לא על גבי קרקע, ומותר על רצפה שעל הקרקע²³⁸.

שאלה: האם צריך כמות מסוימת למים אחרונים?

תשובה: נוטלים קצה האצבעות, ומשמע מכיון שאין סכנה של מלח סדומית שאינו מצוי אצלנו, וע"כ א"צ כמות מסוימת (ועדיף ליטול מכלי)²³⁹.

שאלה: האם אפשר לברך כשיש סכין על השולחן/מים אחרונים?

תשובה: נוהגים לכסות את הסכינים בברכת המזון ובשבת ויו"ט א"צ, וכמדומה שנהגו לסלק את המים אחרונים מהשולחן (מצד כבוד הברכה וגם ע"פ קבלה "מים אחרונים" שייך לם"א)²⁴⁰.

דיני נטילת ידיים לסעודה

שאלה: מפני מה נוהגת תקנה זו כיום, והרי אין אכילת תרומה ע"י הכהנים?

²³⁴ שם סעי' ב'.

²³⁵ שו"ע סי' קצ"ד סעי' א'.

²³⁶ שו"ע סי' קצ"ז סעי' ב'.

²³⁷ שו"ע סי' קע"ט סעיפים ב' - ד'.

²³⁸ שו"ע סי' קפ"א סעי' ב'.

²³⁹ ספר המנהגים עמוד 22.

²⁴⁰ שו"ע סי' ק"פ סעי' ו'.

אליבא דהלכתא

תשובה: תיקנו נט"י לאוכל פת מפני שסתם ידיים טמאות לתרומה, וגזרו אף בחולין כדי שלא יבוא לאכול כך בתרומה, וגם עכשיו לא בטלה תקנה זו כדי שיהיו רגילין בני ישראל כשיבנה בית המקדש במהרה בימנו לאכול תרומה בטהרה²⁴¹.

שאלה: מאיזה שיעור חובה ליטול ידיים?

תשובה: גם על מעט פת נוטלים, אך ברכה מברך רק אם אוכל כשיעור ביצה²⁴².

שאלה: אם נטל ידיים למים אחרונים ונמלך לאכול, האם חייב לברך משום שנמל את ידיו למים אחרונים?

תשובה: אם חשב לגמור סעודתו ונמלך קודם שנמל מים אחרונים או כוס לברכת המזון, אין צריך ליטול שוב ואין צריך לברך על הלחם, ובזמן שצריך שוב לברך על הלחם צריך שוב ליטול ידיים²⁴³.

שאלה: אם נמל את ידיו לאכול פחות מכשיעור, האם צריך לברך על נטילת ידיים?

תשובה: האוכל פחות מכביצה נוטל בלא ברכה, כיוון שנקרא אוכל לגבי תרומת אוכלין, ע"כ יש להסתפק ולכן יטול בלי לברך²⁴⁴.

שאלה: הנוטל ידיים ונגע בידיו של חברו, האם עליו ליטול שוב?

תשובה: אם נגע כשידו הייתה רטובה צריך לנגב וליטול שוב ידיים²⁴⁵.

שאלה: אם הנטלה שבורה בקצת, אך רק מחוץ לספל הנטלה נפסלת?

תשובה: אינה נפסלת, אם אין מפולש לתוכו²⁴⁶.

שאלה: אם נשבר קצת משפתי הנטלה, הנטלה כשרה לנטילה?

תשובה: אם יש נקב או סדק שמוציא מים אין ליטול מהחלק שלמעלה מן הנקב כיוון שאינו נחשב כלי²⁴⁷.

שאלה: האוכל דבר שמיכולו במשקה, האם צריך נטילת ידיים, ומדוע אין מקפידים על כך?

²⁴¹ שוע"ר סי' קנ"ח סעי' א'.

²⁴² שם סעי' ב'.

²⁴³ שוע"ר סי' קע"ט סעי' ה'.

²⁴⁴ שוע"ר סי' קנ"ח סעי' ב'.

²⁴⁵ שוע"ר סי' קס"ב סעי' י' וסדר נטילת ידיים בסידור פרק ג'.

²⁴⁶ ע"פ סדר נטילת ידיים לסעודה פרק י"ב.

²⁴⁷ שם..

אליבא דהלכתא

תשובה: דבר שמיכולו במשקה צריך נטילה כהלכה אך בלי ברכה, אלא שאין למחות ביד המקלים, מאחר שיש להם על מה שיסמכו. ואם לוקח בכלי דבר שרגילים לקחתו בכלי - אינו צריך נטילה כלל, בשעת הדחק מותר אם כורך ידיו במפה²⁴⁸.

שאלה: האם אפשר ליטול ידיים מבקבוק שפתחו צר?

תשובה: כלי שמקלח קילוח דק שאינו מגיע לכל שטח היד בשפיכה אחת אין ליטל ממנו לידיים²⁴⁹.

שאלה: אם נטל ידיו בלי מגבת, עלתה לו נטילה?

תשובה: מנהג חב"ד ליטול ידיים עם מגבת כדי שלא יגע במים טמאים שעל הידיות, אך מעיקר הדין כשנוטל ברביעית מים אף בלי מגבת - יצא²⁵⁰.

דיני סעודה

שאלה: האם לכלוך בין הציפורנים לעור נחשב כחציצה?

תשובה: אם זהו לכלוך שמקפידים עליו חוצין, אך אם לא אינו חוצין²⁵¹.

שאלה: דיו על היד, האם נחשב כחציצה?

תשובה: אם אין בו ממשות אינו חוצין²⁵².

שאלה: מי שהיה לו לכלוך (שחוצין) על ידו והתנקה הלכלוך תוך כדי הנטילה האם עלתה לו נטילה?

תשובה: אם המים הגיעו לכל היד עלתה לו נטילה²⁵³.

שאלה: העושה צרכיו ורוצה לאכול פת האם יכול ליטול נטילה אחת לשניהם?

תשובה: צריך לעשות ב' נטילות, א' לנקות ידיו מצרכיו והב' בשביל הפת משום טהרה, ואפילו עושה צרכיו בתוך הסעודה יטול פעם אחת על צרכיו ופעם שניה בשביל המשך אכילת הפת²⁵⁴.

שאלה: שתי לחמניות דבוקות אחת לשניה ונפרדו ונשאר מהלחמניה הראשונה על חבירתה האם נחשבת השניה כשלמה?

²⁴⁸ שו"ע"ר סי' קנ"ח סעי' ב' ובסדר נטילת ידיים לסעודה פרק כ"ב.

²⁴⁹ ע"פ סדר נטילת ידיים לסעודה פרק א'.

²⁵⁰ ע"פ שו"ע"ר סי' קס"ב סעי' י' וסדר נטילת ידיים לסעודה פרק ג'.

²⁵¹ ע"פ שו"ע"ר סי' קס"א סעי' א'.

²⁵² שם סעי' ה'.

²⁵³ לכאורה, ע"פ שו"ע"ר שם.

²⁵⁴ שו"ע"ר סי' קס"ה סעי' א'.

אליבא דהלכתא

תשובה: אם נראת כשלימה ללא חסרון יכול לברך עליה²⁵⁵.

שאלה: שכח לברך ברכת המוציא והתחיל לאכול ונזכר האם יברך עתה?

תשובה: אם אין הוצאת הלחם מפיו מאוסה עליו (ועל הסועדים) יוציא ויברך, אך אם מאוסה עליו יברך בעוד הלחם בזוית פיו²⁵⁶.

שאלה: מה נחשב פת הבאה בכיסנים, ומה ברכתה?

תשובה: היא פת אפויה עם מילוי מתוק, ולדעה אחת שכוססים אותה להנאה ולא בשביל שובע וברכתה בורא מיני מזונות, אך באם אכלו במקום סעודה, (כגון כמות גדולה של פיצה) צריך נטילת ידיים ברכתם המוציא וצריכים ברכת המזון לאחריהם, ולכל הדעות עוגה המלאה בסוכר או בשוקולד היינו שאינה נאכלת אלא לתענוג ולא רגילים לקבוע עליהם סעודה ג"כ דינה כנ"ל, אך בקרקרים שאינם מתובלים הרבה, נחלקו האם נחשב כפת הבאה בכיסנים, ולכך עדיף לאכלם רק בתוך הסעודה, (ואם אכלם מחוץ לסעודה דינם כנ"ל), אך אם הקרקרים מתובלים הרבה שאין רגילות לאכלם בסעודה לכו"ע אפשר לאכול בכמות קטנה ולברך בורא מיני מזונות²⁵⁷.

דיני הפסק בסעודה

שאלה: ישבו בסעודה ויצא שבת באיזה אופן ניתן לעשות מלאכה, ומה הדין של אמירת רצה בברכת המזון?

תשובה: מי שרוצה לעשות מלאכה יאמר ברוך המבדיל בין קודש לחול ויעשה מלאכה, רק שאח"כ בברכת המזון לא יזכיר שבת²⁵⁸.

שאלה: היושב בהתוועדות ונמשכה שעות ארוכות האם יכול לברך ברכת המזון בסופה גם כאשר לא אכל אלא בתחילת ההתוועדות?

תשובה: לכאורה אם יש קביעות במקום של הסעודה יכול לברך אף בסופה, (רק שישתדל שלא תהיה הפסקה ארוכה ללא אכילה)²⁵⁹.

שאלה: הנוטל ידיים ורוצה להמשיך סעודתו ויוצא למקום אחר שהוא מהלך יותר מ72 דקות, מה יעשה בשביל שלא יצטרך ליטול ידיים בשנית?

²⁵⁵ פסקי תשובות סי' עד"ר סעי' ט'.

²⁵⁶ שו"ע סי' קע"ב סעי' ב'.

²⁵⁷ סדר ברכות הנהנין פרק ב' וז' וכו'.

²⁵⁸ שו"ע סי' רצ"ט סעי' ט"ז.

²⁵⁹ לכאורה כך נהג הרבי ונהג לאכול קצת סמוך לברכת המזון.

אליבא דהלכתא

תשובה: נראה שאין אפשרות ליטול ידיים ולהפסיק לזמן ארוך, כך שאינו יכול לברך ברכת המזון וא"כ ודאי שאינו יכול להמשיך הסעודה במקום אחר, ואם אכל הרבה יכול להתנות מראש עד זמן עיכול סעודתו²⁶⁰.

שאלה: הנדרם ליותר מכדי שיעור שביעה, האם יכול לברך ברכת המזון?

תשובה: לא. (ורק אם נשאר קביעות הנוכחים בסעודה, יש מקום לומר שיוכל עדיין לברך)²⁶¹.

שאלה: אם נטל ידיים ולא כיון להמשיך במקום אחר ובמשך הסעודה נמלך בו והחליט להמשיך במקום אחר, מה יעשה?

תשובה: עליו לברך ברכת המזון במקומו ובמקום החדש יטול ידיו בשנית בברכה²⁶².

דיני ברכות בסעודה

שאלה: עשה קידוש על היין האם צריך לברך על היין ששותה בתוך הסעודה? ומה הדין במי שלא עשה קידוש?

תשובה: מי ששתה יין לפני הסעודה, בין אם הוא קידש ובין אם רק שתה ורק שמע מהמקדש את הברכה אינו צריך לברך בתוך הסעודה²⁶³.

שאלה: אם באמצע אכילה הגיע לשולחן מאכל נוסף שברך כבר ברכתו על מאכל אחר שאכל לפני כן האם צריך לברך שוב?

תשובה: אם הם מינים שונים כגון מאכל (שברכתו שהכל) ומשקה צריך לברך שוב ואם שני המאכלים אותו מין בכלל כגון שהכל פירות יש מחלוקת במקרה שנשאר מהמאכל הראשון האם צריך לברך (אם לא נשאר לכ"ע צריך לברך) ולכן לכתחילה יכוון בברכתו על כל מאכל שיהיה (גם ממין אחר) ואם לא כיוון (ונשאר מהמאכל הראשון) לא יברך כי ספק ברכות להקל (ובסעודה אם הגיע מאכל משביע נוסף באמצע אין צריך לברך שוב מכיוון שמן הסתם דעתו על כל דבר ששייך לסעודה אם זה היה כבר בבית)²⁶⁴.

שאלה: מה נחשב דבר שאינו חלק מהסעודה וצריך לברך עליו ברכה בתוך הסעודה? ומה נחשב קינוח?

תשובה: דבר שאינו עשוי לשביעה צריך לברך עליו כגון פירות או גלידה, אך אם הוא משביע כגון סלט וכדו' אין מברכין עליו בסעודה, וכן אם יש דבר שיש עליו ספק אם ברכתו מזונות או המוציא אין לברך עליו בתוך הסעודה, ואם ודאי ברכתו מזונות והוא

²⁶⁰ ע"פ שו"ע ר"ס' קע"ח סעי' ז'.

²⁶¹ ע"פ שו"ע ר"ס' קפ"ד סעי' ג'.

²⁶² שו"ע ר"ס' קע"ח סעי' ד'.

²⁶³ שו"ע ר"ס' קע"ד סעי' ה'.

²⁶⁴ סדר ברכות הנהנין פרק מ' סעי' ה' ופרק ה' סעי' א'.

אליבא דהלכתא

לתענוג ולא להשביע מברכים עליו בורא מיני מזונות, וברכה אחרונה נפטרת בברכת המזון²⁶⁵.

שאלה: מה נחשב בסעודה טפל ומה נחשב עיקר?

תשובה: טפל נחשב כל דבר שנאכל רק יחד כגון גבינה למריחה על הלחם או דבר שהוא נועד להעביר טעם, אך בדבר טפל שענינו להעביר טעם תרופות או מלח כגון בלחם ומליח צריך לברך מכיוון שלפעמים נהנה מאכילת הלחם, ולכך עדיף שיאכל לפני זה לחם ויברך עליו אם יאכל הלחם בפני עצמו²⁶⁶.

שאלה: מאיזה שיעור מתחייב בברכה מ"ז?

תשובה: מכזית ומעלה, אך יש שסברו שהכזית נחשב גם אם לא כולו דגן, ויש שחלקו וע"כ לא יברך על זה ברכת המזון אלא אם כן התערובת היא של קמח דגן וקמח אורז אז יברך ברכת המזון בצירוף²⁶⁷.

שאלה: מה התנאים להתחייב בברכת 'הטוב והמטיב'?

תשובה: שיש שני בני אדם שאוכלים ורוצים לשתות יין יותר משובח ממה ששתו ולא שרוצים בגלל שנגמר אז מתחייבים בברכת הטוב והמטיב²⁶⁸.

שאלה: מה מברכים על שניצל?

תשובה: אם ציפוי דק מברכים עליו שהכל, אך אם ציפוי עבה מברכים על הציפוי מזונות ועל הבשר שהכל לפני אכילת הציפוי²⁶⁹.

שאלה: מה נחשב חביב האם דבר שחביב עליו כעת או שחביב עליו בד"כ?

תשובה: אם רוצה לאכול שני מיני פירות ואחד מהם חביב עליו בין אם חביב עליו בד"כ ובין אם חביב עליו כעת יברך על החביב, וכששניהם חביבים לו בין אם עכשיו ובין אם לעיתים איזה מהם שירצה יקדים וכן אם אחד חביב לו עכשיו והשני חביב עליו בדרך כלל איזה שירצה יקדים²⁷⁰.

שאלה: האם בדיני קדימה בברכות יש עדיפות לברך בורא פרי העץ לפני בורא פרי האדמה?

תשובה: אם אחד מהם חביב עליו יברך ויכול להקדים ברכת בורא פרי האדמה לברכת בורא פרי העץ, ואם חביבים בשווה יברך קודם בורא פרי העץ. ואם יש פירות

²⁶⁵ סדר ברכת הנהנין פרק ד' סעי' ב'.

²⁶⁶ שם פרק ג' סעיפים י"א – י"ב.

²⁶⁷ שם פרק ח' סעיפים ג' וד'.

²⁶⁸ שם פרק י"ב סעיפים י"ג וי"ח וי"ט.

²⁶⁹ כך נהוג, ע"פ שם פרק ג' סעי' ג'.

²⁷⁰ שם פרק י' סעי' ט"ו.

אליבא דהלכתא

שבעת המינים וחביבים עליו בשווה יברך לפי סדר הכתוב בפסוק, וכן אם יש פרי שחביב עליו יותר מפירות שבעת המינים יברך על איזה שירצה²⁷¹.

ברכות הנהנין

א. אחר שתיה או אכילה, צריך לברך ברכה אחרונה כל זמן שהוא שבע מחמת האכילה או רווי אחר השתייה, או לפחות שבע במקצת מחמת האכילה. ולעניין ברכת המזון, משו"ע הרב משמע שגם בזמן הנ"ל תלוי אם שבע עדיין (וכן אם הסעודה נמשכת יכול לברך בסיומה ברהמ"ז), ואם אין אפשרות לבדוק אם שבע מברך עד 72 (או 96) אחר כך²⁷².

ב. מי שיצא באמצע הסעודה להתפנות יטול ידיו בלי ברכה, ואם הפליג להרבה זמן לעסוק בדבר אחר והסיח דעתו משמירת ידיו ורוצה להמשיך לאכול יטול ידיו בברכה²⁷³. ג. לכתחילה אין להפסיק בין נטילת ידיים לאכילה שלא לצורך, וכן אין לשהות יותר מזמן של מהלך כ"ב אמות (כ"1 מטר), וכ"ש שלא לילך לחדר אחר. אבל באם ההפסק הינו לצורך, אינו חשוב הפסק, ועפ"י נוהגים ליטול ידיים ליד הברזים אף שהם מחוץ למקום האכילה – כמובן רק באם אין מקום יותר סמוך (ויש קצת שמהדרים לקחת עמהם מעט לחם למקום הנטילה בפרט כשיש מרחק רב)²⁷⁴.

ד. אם חושבים בברכת המוציא להמשיך את הסעודה במקום אחר יברך ברכת המזון במקום שסיים סעודתו אבל באם לא חשב להמשיך סעודתו במקום אחר, לכתחילה יברך ברהמ"ז במקומו ויטול ידיו שוב במקום החדש, ובדיעבד אם כבר הלך למקום אחר ימשיך סעודתו ויברך שם. ואם אינו אוכל שם, לכתחילה יחזור למקום שברך המוציא ויברך שם, ובשעת הדחק יברך היכן שנמצא²⁷⁵.

ה. אם אכל פחות מכזית ממאכל שברכתו מעין שלוש ופחות מכזית ממאכל שברכתו בורא נפשות (וביחד הם כזית) יברך בורא נפשות²⁷⁶.

ו. ברכת הגפן פוטרת כל המשקים בברכה ראשונה, וברכת על הגפן פוטרת כל המשקים מברכה אחרונה²⁷⁷.

²⁷¹ שם סעי' ז'.

²⁷² שוע"ר סי' קפ"ד סעי' ג'.

²⁷³ שוע"ר סי' קס"ה סעי' א'.

²⁷⁴ שוע"ר סי' קס"ו סעי' א'.

²⁷⁵ שוע"ר סי' קע"א סעי' א'.

²⁷⁶ סדר ברכות הנהנין פרק ח' סעי' ז'.

²⁷⁷ שם פרק א' סעי' כ"א.

אליבא דהלכתא

הלכות שבת

דיני ערב שבת

שאלה: האם יש היתר ליטול ידיים לסעודה בער"ש, וממתי אסור לאכול?

תשובה: סעודה מרובה מהרגיל אסורה כל ערב שבת חוץ מסעודת מצווה, (כגון ברית מילה) שלכתחילה עדיף לאוכלה לפני שעה עשירית - שלוש שעות אחרונות של היום - (ויש שכתבו לפני חצות היום), סעודה רגילה מותר כל היום אך עדיף להימנע אחרי שעה עשירית, אך מ"מ לאכול דבר שלא ממעט בתאבון מותר אפילו אחרי שעה עשירית.²⁷⁸

שאלה: מי שרוצה לשתות אחרי השקיעה, האם יתפלל קודם או שיעשה קידוש ואח"כ יתפלל?

תשובה: קודם יקדש ורק אח"כ יתפלל.²⁷⁹

שאלה: ממתי אסור לעשות מלאכה?

תשובה: באיסורים דאורייתא, כחמישה רגעים קודם השקיעה אין לעשות מלאכה כלל. אך באיסורים דרבנן, אם לא קיבל עליו את השבת מותר לצורך מצוה או לצורך גדול לשבת, כגון עירובי חצירות.²⁸⁰

שאלה: מי שפתח ברו של מים חמים בבין השמשות של יום השבת, איך יכול לסגור את הברז בשבת?

תשובה: יסגור את הברז בשינוי.²⁸¹

שאלה: עד מתי מותר להניח תפילין בער"ש?

תשובה: יש להניח קודם השקיעה, אך מי שלא הספיק קודם השקיעה, עליו להניח תפילין גם בבין השמשות ויתנה בליבו שאם אינו זמן תפילין אינו לובשו לשם מצוה.²⁸²

שאלה: המזמין מונית האם צריך שיהיה שהות לנהג לחזור לפני שבת?

תשובה: לכתחילה צריך שיהיה שהות לנהג לחזור, ובאם יש דוחק גדול, יש להתיר אם מצד המזמין יוכל הנהג להישאר אצלו בשבת ולא לחלל את השבת.

שאלה: אם אין לו זמן לומר 'הודו' ו'פתח אליהו' לפני מנחה האם יאמר אחרי התפילה?

²⁷⁸ שו"ע ר"ס' רמ"ט סעיפים ה' ו' וט'.

²⁷⁹ ע"פ שו"ע ר"ס' רע"א סעי' ב'.

²⁸⁰ ע"פ סדר הכנסת שבת שבסידור ודעת כמה פוסקים.

²⁸¹ ע"פ שו"ע ר"ס' ש"ז סעי' י"ד.

²⁸² ע"פ שו"ע ר"ס' ל' סעי' ב', ס' ל"א סעי' א.

אליבא דהלכתא

תשובה: לכתחילה צריך לאומרם לפני התפילה, אך באם לא יהיה לו מנין או שמאוחר יתפלל ואח"כ יאמר²⁸³.

דיני קידוש בשבת ודיני קידוש במקום פעודה

שאלה: אדם שיש לו כסף ליין או ללחם משנה מה עדיף שיקנה?

תשובה: לחם משנה קודם ליין כי אפשר לקדש על הפת²⁸⁴.

שאלה: אדם שיש לו יין לכוס אחת מתי עדיף שיקדש ביום או בלילה?

תשובה: קידוש בלילה קודם לקידוש ביום, כיון שעיקר הקידוש בלילה מהתורה הוא בלילה²⁸⁵.

שאלה: אם נמל ידיו קודם הקידוש, האם יקדש לאחר מכן על היין?

תשובה: אם נמל ידיו קודם הקידוש, יקדש על היין וזה אינו הפסק לאכילת הפת.

שאלה: אם דיבר בין ברכות הקידוש לשתיית היין, האם צריך לקדש שוב?

תשובה: אם דיבר לפני שתיית היין, חוזר ומברך 'בורא פרי הגפן' אבל אינו צריך לחזור ולקדש²⁸⁶.

שאלה: איך נוהגים לקדש ביום ובלילה, מעומד או מיושב?

תשובה: בלילה וודאי נוהגים לקדש מעומד כמ"ש בהגדה של פסח. וביום יש נוהגים בשיבה²⁸⁷, העיד המזכיר הרב גרונר ע"ה שהרבי בחדר קידש מעומד ובבית הכנסת קידש בשיבה ונעמד בהזכרת השם בקידוש (אולי כדי לא להטריח את הציבור).

שאלה: מי שלא שותה יין מחמת נדר או מחמת שהיין מזיק לו, האם יכול לקדש ולהוציא אחרים ידי חובת קידוש?

תשובה: מובא שמי שנדר לא לשותות יין יכול לקדש להוציא אחרים²⁸⁸.

שאלה: אדם שאין לו יין ופת, על מה יקדש?

תשובה: יקדש על חמר מדינה²⁸⁹.

²⁸³ קצות השולחן סי' ע"ז הערה א'.

²⁸⁴ שו"ע ר סי' רע"א סעי' ח', וקונטרס אחרון שם סי' ק"ב.

²⁸⁵ שו"ע ר סי' רע"א סעי' כ"ג.

²⁸⁶ שם סעי' כ"ו.

²⁸⁷ שם.

²⁸⁸ שו"ע ר סי' ער"ב סעי' י"ב.

²⁸⁹ סי' ער"ב סעיפים י' - י"א.

אליבא דהלכתא

שאלה: יש לו כוס אחת של יין ויום טוב חל בערב שבת, מה קודם יום טוב או שבת?

תשובה: קידוש שבת קודם, מכיון שעיקר הקידוש בשבת מן התורה²⁹⁰.

שאלה: האם לקידוש הלילה יש תשלומין?

תשובה: אם לא קידש בלילה יקדש עם ברכת הקידוש ביום ורק אינו אומר ויכולו ביום²⁹¹.

שאלה: מה הטעם שנוהגים להסתכל על הנרות שמתחילין הקידוש?

תשובה: בתחילת הקידוש טוב ליתן עיניו בנרות כי ב' פעמים נר עולה ת"ק והיא רפואה לפסיעה גסה שנוטלת אחד מת"ק ממאור עיניו של אדם²⁹².

שאלה: באם המקדש לא טעם מהיין ומישהו אחר טעם, האם האחרים יצאו ידי חובת קידוש?

תשובה: אם השומעים שתו ואחד שתה כשיעור - רוב רביעית יצאו ידי קידוש וכן גם המקדש יוצא²⁹³.

שאלה: האם צריך לאכול סמוך לקידוש או שאפשר לאכול לאחר מכן?

תשובה: צריך לאכול בסמיכות לקידוש (4 דקות) אבל אם נתכוין לאכול מיד ואירעו אונס ואכל אח"כ יצא ידי חובתו²⁹⁴.

שאלה: אם אדם שנמצא בביתו יכול לצאת ידי חובת קידוש מחוץ בית הכנסת?

תשובה: אם אדם שומע בביתו קידוש משכנו וכיוצא בזה אם נתכוין להוציאו והוא נתכוין לצאת יצא. וקידוש שעושים בבית הכנסת בלי כוונה להוציא אין השומע יוצא²⁹⁵.

שאלה: אם אדם שלא אוכל במקום שקידש יכול להוציא אחרים שכן יאכלו במקום הקידוש?

תשובה: גם אם המקדש אינו אוכל אח"כ ואינו יוצא, מכל מקום יכול להוציא אחרים. אבל לכתחילה לא יקדש עבורם אלא אם אינם יכולים לקדש בעצמם²⁹⁶.

²⁹⁰ סי' רע"א סעי' ד'.

²⁹¹ שם סעי' מ"ז.

²⁹² שם סעי' י"ט.

²⁹³ סי' ער"ב סעי' י"ב.

²⁹⁴ סי' רע"ג סעי' ה'.

²⁹⁵ שם סעיפים י"א - י"ב.

²⁹⁶ סי' רע"א סעי' כ"ה, סי' רע"ג סעי' ו'.

אליבא דהלכתא

- א. פתיחת הבקבוק (וכן שימורים ופחיות)
- ב. כיסוי הפת
- ג. שתיית הכוס
- ד. קידוש במקום סעודה
- א. מותר²⁹⁷ לפתוח בקבוק עם פקק פלסטיק, אם לא משמרים אותו לשימוש חוזר. באם עשוי הפקק ממתכת (והנפק"מ²⁹⁸ - שפקק מתכת נוצר על הבקבוק, משא"כ פקק פלסטיק נוצר לפני שפקקו את הבקבוק) יש שהחמירו (הרב פרקש מחמיר, והרב אשכנזי ע"ה הקל). ומנהג הרבי בפקק פלסטיק, שביקש שיפתחו לפני ש"ק, אך אם לא פתחו - פתח בעצמו בש"ק. גם ברכים בהתוועדות מותר לפתוח שימורים ופחיות וכיו"ב אם השימוש בהם חד פעמי, ויש סוברים שצריך מיד לרוקן אותם²⁹⁹.
- ב. לפני הקידוש יש לכסות את כל הלחם שעל השולחן, והוא מצד כמה טעמים: הא', להראות³⁰⁰ שמתחילים את הסעודה אחרי הקידוש. הב', זכר³⁰¹ למן שהיה מונח על טל ומכוסה בטל. הג', שלא³⁰² יראה הפת בושטו. וכן מנהג הרבי ומוספר שבהתוועדות חוקת תשנ"א הרבי הניח שני חתיכות מזונות וכיסה ואח"כ קידש אפשר מצד הדעות שגם במזונות יש לנהוג כלחם משנה.
- ג. שיעור שתיית³⁰² המקדש מצד הדין - לכל הפחות רוב רביעית (כ"ד 45 סמ"ק), ויש שמקפידים על שתיית רוב כוס, ואפילו אם הכוס גדולה (וע"ד³⁰³ המובא בענין שתיית ארבע כוסות בליל הסדר); אך³⁰⁴ בשביל ששתיית הכוס תחשב כקביעות סעודה יש להקפיד לשתות רביעית שלמה (86 סמ"ק) לפחות.
- ד. אין³⁰⁵ קידוש אלא במקום סעודה, ולכתחילה יאכל סעודתו בפת - או לפחות במיני מזונות - סמוך לקידוש. כשאין ברירה, יכול לצאת י"ח ע"י יין הקידוש אם ישתה רביעית שלימה (וכנ"ל, ועדיף רביעית נוספת מלבד כוס

²⁹⁷ כך עשה הרבי ברכים.

²⁹⁸ ע"פ פסק קצות השולחן.

²⁹⁹ ראה שמירת שבת כהלכתה פרק ט' סעיפים ג' ו"ה.

³⁰⁰ שו"ע סי' רע"א סעיפים י' וי"ז.

³⁰¹ שו"ע סי' רצ"ט סעי' י"ד.

³⁰² שו"ע סי' רע"ג סעי' ט.

³⁰³ שו"ע סי' תע"ב סעי' י"ז.

³⁰⁴ שו"ע סי' רע"ג סעי' ט.

³⁰⁵ שו"ע סי' רע"ג סעיפים ז' וט'.

אליבא דהלכתא

הקידוש). לעניין זה רק יין נחשב (וכנ"ל רק בשעת הדחק) למקום סעודה,
אבל חמר מדינה - לא.

זהירות בנטילת ידיים בשבת

א. באופן הנטילה (הכנה לנטילה, הנטילה עצמה, הברכה)

ב. בניגוב בכגדים

ג. באם אין נייר חתוך

א. יש³⁰⁶ להגביה את הספל ביד ימין, להעבירו ליד שמאל, ליטול קודם כל את יד ימין שלוש פעמים, אח"כ להחזיק במגבת וכיו"ב את ידית הספל (אם היא רטובה), וליטול שלוש פעמים את יד שמאל. להשאיר מעט מים ביד שמאל, לברך, לשפשף את הידיים ולנגב. יש להקפיד שהידיים יהיו יבשות לפני הנטילה, ואם יש חציצה או לכלוך ממשי להסירו קודם הנטילה.

ב. ניגוב הידיים בכגדים קשה לשכחה. בשבת³⁰⁷ ישנו גם איסור מצד כיבוס הבגד, דיש דעות שנתנית מים על הבגד נחשבת כיבוס (אבל אומר הצ"צ שאם הבגד נקי ביותר - אין חשש, כי אז המים אמורים לכללך ולא לנקות). במגבת אין חשש לנגב מצד כיבוס, כי אין מקפידים על נקיונה כ"כ, וע"כ הניגוב בה הוא ע"ד לכלוך ואינו נחשב כיבוס.

ג. אם אין נייר חתוך, עדיף להשתמש בנייר בלי לחתוך; ועכ"פ אם מוכרחים לחתוך, הרי שיש לעשות זאת אחר השימוש בנייר, וללא הקפדה על מידה מסוימת. יש הסוברים שאין לחתוך במקום שיש קווקווים מחשש איסור מחתך, שעניינו שלא לחתוך במידה מיוחדת לנייר³⁰⁸.

דיני אמירה לנכרי בשבת

שאלה: אמירה לנכרי מאיזה דין היא אסורה?

תשובה: אמירה לנכרי אסורה מדרבנן, בעיקר מפני שלא יבאו לזלזל בשבת ויבאו לעשות את המלאכות בעצמם, והעשייה של הנכרי עצמה אסורה משום דיש דין שליחות לנכרי לחומרא וחשיב כאילו הישראל עצמו עשה זאת³⁰⁹.

שאלה מה המלאכות שבהם התירו שנכרי יעשה אותם?

³⁰⁶ סדר נט"י הלכה ה'.

³⁰⁷ שו"ע סי' ש"ב סעי' כ"א.

³⁰⁸ ע"פ שו"ע ר סי' ש"מ סעי' י"ז ופסקי תשובות סי' ש"מ סעי' ל"ד ושמירת שבת כהלכתה כ"ג י"ט.

³⁰⁹ שו"ע ר סי' רמ"ג סעי' א'.

אליבא דהלכתא

תשובה: מלאכה המותרת³¹⁰ באמירה לנכרי לעשותו הוא מדרגת חולה שנפל למשכב, אע"פ שאין בו סכנה, וכן במקום שהקור גדול שכולם נחשבים חולים יכול לחמם מדררה וכן לגבי החום יכול לומר לנכרי להדליק מזגן בחום קיצוני³¹¹.

שאלה: האם אפשר בכל מלאכה לרמוז לנכרי לעשותו בשביל הישראל³¹² (ללא שכר)?

תשובה: מלאכה שאסורה ודאי שלישאל אסור לומר לנכרי, אך מלאכה שיש מתירים לישראל לעשותה לפעמים, מותר לומר לנכרי לכתחילה (וכ"ש בדיעבד) אך בכ"מ יש לשאול רב³¹³.

שאלה: באיזה אופן מותר לומר את המלאכה במפורש לנכרי?

תשובה: באיסור דרבנן מקילים יותר לומר לנכרי, בהפסד מרובה או לצורך רבים, וכן ליחיד לצורך גדול או שיש חשש שיגרם לסכנה³¹⁴.

שאלה: בלא מאחד מהאופנים האמורים לעיל האם יש דרך להתיר לרמוז לנכרי לעשות מלאכה?

תשובה: צריך שהנכרי יעשה זאת עבור עצמו, ולכך צריך להבטיח שרוצים לתת לו משהו כגון בקבוק משקה ולתת לו מיד. ולכן מותר לרמוז לנכרי כשנכבה האור בבית ולתת לו משהו כיון שעושה לעצמו כדי שיראו את מה שרוצים לתת לו³¹⁵.

שאלה: כשעושה מלאכה בד"כ (כגון אחראי תאורה) האם מותר לומר לו מה לא לעשות?

תשובה: אין להתערב במעשיו בשבת, וודאי מותר למנעו ממלאכה³¹⁶.

שאלה: נכרי שעשה מלאכה מעצמו בשבילו האם מותר להנות ממנה?

תשובה: נכרי שעשה מלאכה כגון להדליק אור שבזה אין (כ"כ) חשש שיעשה גם בשביל היהודי מותר להנות, אך בבישול גם שעושה אוכל מבושל (שאין בזה בישול נכרים), אסור דיש חשש שירכה בשבילו, אך מ"מ כתבו המחברים שהיות והעם מזלזל באמירה לעכו"ם אין להרבות בזה כלל, וכן לא להתיר כל שבוע מחדש משום צורך רבים. אלא יעשהו מע"ש³¹⁷.

³¹⁰ משום שהרבים צריכים לו.

³¹¹ שוע"ר סי' שכ"ח סעי' י"ט, סי' רע"ו סעי' ט"ו.

³¹² ולא בשבילו דאז מותר בכ"א.

³¹³ שוע"ר סי' רע"ו סעי' ט', סי' שי"ד סעי' י"ז.

³¹⁴ ע"פ שוע"ר סי' ש"ז סעי' י"ב.

³¹⁵ ע"פ סי' ש"ז סעי' ל"ד, סי' של"ד סעי' כ"ז.

³¹⁶ שוע"ר סי' רמ"ד סעי' ט' וראה שם בהערה נ"ז.

³¹⁷ שוע"ר סי' שכ"ה סעי' י"ט.

אליבא דהלכתא

שאלה: איך הנכרי נעשה שליח והא אין שליחות לעכו"ם?

תשובה: מן התורה אין שליחות לעכו"ם כגלמוד מתרומה³¹⁸, אך מדרבנן תיקנו שיהיה שליחות לעכו"ם לחומרא ויחשב כאילו ישראל עשאו³¹⁹.

שאלה: האם האיסור קיים רק באיסור שבת או לכל איסורים שבתורה?

תשובה: מבואר בשו"ע שיש שליחות לחומרא גם לכל דיני התורה³²⁰.

שאלה: אם האיסור הוא רק מדברי סופרים האם מותר לומר לנכרי מפורש כאיסור דרבנן?

תשובה: גם בדרבנן יש שליחות לעכו"ם לחומרא אלא שמתירים בחולה או לצורך גדול או הפסד מרובה לומר לנכרי (וצריך שאלת רב כ"מ לפי ענינו)³²¹.

שאלה: אם היה תנאי על מעשה איסור (כגון לטלטל את הגר הפמוט כשיכבה) האם בזה מותרת האמירה לנכרי?

תשובה: מועיל תנאי להיתר אמירה לנכרי כיון שיש מתירים אפילו לישראל הרי יש יותר מקום להתיר לנכרי כמפורט בהלכה³²².

שאלה מי שמקבל את השבת מוקדם האם חל עליו דיני אמירה לנכרי?

תשובה: מי שקיבל שבת מוקדם ורוב הקהל לא קיבלו שבת, מותרת לו אמירה ליהודי וכ"ש לנכרי³²³.

שאלה: מי שמוציא את השבת מאוחר האם יכול לומר לנכרי או ליהודי לעשות מלאכה עבורו?

תשובה: מי שמוציא את השבת מאוחר מותר לו לומר אפילו ליהודי לעשות לו מלאכה³²⁴.

שאלה: האם יש איסור אמירה לנכרי בבין השמשות?

תשובה: לצורך מצווה או לצורך גדול מתירים אמירה לנכרי בבין השמשות³²⁵.

³¹⁸ קידושין מא:

³¹⁹ שו"ע"ר סי' רמ"ג סעי' א', עיין קוב"ש מס' ביצה ס' יז וש"נ.

³²⁰ שו"ע"ר סי' רמ"ג סעי' א'.

³²¹ ע"פ שו"ע"ר סי' שכ"ח סעי' י"ט, סי' רס"ו סעי' א', סי' של"ד סעי' י"ט.

³²² שו"ע"ר סי' רע"ט סעי' ה'.

³²³ שו"ע"ר סי' רס"א סעי' ג'.

³²⁴ שו"ע"ר סי' רס"ג סעי' כ"ה.

³²⁵ שם סעי' י"א, סי' רס"א סעי' ב'.

אליבא דהלכתא

שאלה: האם מותר בשבת לומר לנכרי לעשות מלאכה ביום ראשון?

תשובה: אסור לומר לנכרי שיעשה מלאכה ביום ראשון אחר השבת אלא לצורך מצווה בלבד התירו, ובלבד שלא יזכיר לו סכום המקח, היינו שלא יאמר אל תקנה ביותר ופחות מסכום זה וכן לא להזכיר סך כל הדמים, היינו שלא יאמר לו קנה במאה שאני כבר חייב לו מאה וביחד זה 200 (וכן בישראל מותר לצורך מצוה)³²⁶.

שאלה: האם מותר לרמוז לאחד העובדים הזרים בישיבה לעשות עבורי מלאכה אסורה כגון להדליק את האור או את המזגן וכו' אע"פ שאינה כלולה בעבודתו הקבועה?

תשובה: מותר לרמוז לגוי שיעשה עוד עבודה, (אך גם זה לא בדרך ציווי כגון לומר לו שקר וצריך החדר להתחמם וכו') ומ"מ יש חילוקי דינים בזה וע"כ יש לשאול רב³²⁷.

שאלה: האם אפשר לבקש מהנכרי שכבר באותה מלאכה שעושה שיעשה יותר עבורי?

תשובה: אם עושה זאת מעצמו ולא מחמת ציווי היהודי מותר, אך אם עושה זאת רק מחמת ציווי היהודי אסור, וגם בעושה מעצמו אם יש חשש שירבה עבור היהודי אסור.

שאלה: מהו דין מסייע לנכרי שאז אסרו בכל אופן?

תשובה: שמסייע לנכרי ממש, היינו שאם בלי הסיוע שלו הנכרי לא יוכל לעשות את מלאכתו אסור כגון שהנכרי רופא ועוזר לו בזה תלוי אם הרופא יוכל להסתדר בלעדיו, ובאם אינו יוכל בלעדיו אסור לו לסייע לנכרי³²⁸.

שאלה: אם הנכרי רוצה את ממונו בשבת האם מותר להסכים לו לקחת את ממונו מעצמו בשבת?

תשובה: מותר שיקח הנכרי אפילו מוקצה לעצמו בשבת³²⁹.

הוצאת תבשיל מכלי ראשון

א. ישנו נושא שהוא תדיר, והוא הוצאת תבשיל בשבת מכלי ראשון שירד מהפלטה זמן קצר קודם לכן, וראוי לברר את פרטי ההלכות השונות הנוגעים לנושא זה.

מצד איסור בישול בכלי ראשון:

באופן כללי המדובר לקמן הוא גם לאחר הורדת התבשיל מהפלטה (כשהסיר עדיין בחום של היד סולדת בו).

³²⁶ שו"ע ר"ס ס' ש"ז סעי' ז', ס' שכ"ג סעי' א', ס' ש"ו סעי' י"ג.

³²⁷ ע"פ שו"ע ר"ס ס' ש"ז סעי' ז'.

³²⁸ שו"ע ר"ס ס' שכ"ח סעי' כ"א.

³²⁹ שו"ע ר"ס ס' שכ"ה סעי' ג', ס' רמ"ו סעי' ו'.

אליבא דהלכתא

ישנה בעיה שהסיר עדין חם דיו בכדי לבשל את כל הנכנס לתוכו. ולכן, באם בחור ייקח כף שנשארו עליה שאריות מהתבשיל שהוצא על ידה קודם לכן (וכבר נתקרה) ויכניס אותה כפי שהיא לסיר - ישנה בעיה שאותם שאריות יחזרו ויתבשלו מצד החום שבסיר (שהוא כלי ראשון).

ולכן מלכתחילה יש לנקות את הכף מהשארייות שעליה קודם שמכניסים אותה לסיר. (ובזה יש להעיר, שבדיעבד באם כבר הוכנסה הכף כפי שהיא לסיר, התבשיל לא ייאסר כתוצאה מכך. ומשני טעמים: הא', אין הנאה בכך. הב', דלרוב השאריות בטלות בשישים [ואף שלכאורה התבשיל הוא דבר שיש לו מתירין (דהרי במוצ"ש הוא יותר) שאינו בטל בשישים, זה אינו - כיוון דלרוב התבשיל יתקלקל עוד קודם מוצ"ש, ולכן במצבו הוא נחשב כדבר שאין לו מתירין, שיש בו ביטול בשישים]) (וגם אולי אסור דבר שאינו שלו כשלא עשה ע"פ רצון הבעלים ואין להם הנאה מזה).

מצד איסור בורר:

בעיה זו קיימת בכל זמן שבו התבשיל עומד בכדי לקחת ממנו (ולאו דווקא בעודו חם). סתם כך הרגילות היא שכל אחד מחפש בתבשיל את החלקים הרצויים לו, ובתוך כך מבלי שימת לב הוא בעצם מסלק לצדדים את החלקים שאין לו רצון בהם ובורר לעצמו את החלקים הרצויים, ובכך בקלות ניתן להגיע לאיסור בורר.

ולכן הפתרון הפשוט הוא, לעשות ערכוב בסיר ובכך לגלות את החלקים הרצויים (ולא לחפש אחריהם וכו'ל) דבאופן כזה אין איסור לרוב הדעות³³⁰.

ב. האם מותר להוציא חלק מהתבשיל לפני הורדתו מהפלטה (בעזרת כל מיני היתרים) האם פעולה זו יכולה (באם היא לא תעשה כראוי) לאסור את כל התבשיל שנשאר.

ולכן, לכתחילה אין לקחת כלל מהתבשיל קודם הורדתו מהפלטה (ועדיף לא להיכנס לכל מיני היתרים שאין הכל בקיאים בהם, ופשוט). בדיעבד אין התבשיל נאסר. ומהטעמים ע"כ: א. לפי דעות מסוימות אין בישול בהגסה (באם התבשיל התבשל כל צרכו). ב. לרוב, ההזזה (שהיא הגורמת לבישול) אינה מוסיפה טעם והנאה בתבשיל (וגם אינו יכול לאסור לאחרים כשאינם נהנים בזה).

האופן המותר בהכנת קפה ותה בשבת קודש

- א. בישול - 1. בקפה / סוכר / תיון.
2. במים שנשארו בכוס כמשתמשים בה פעם נוספת.
- ב. בורר - בהוצאת התיון מהכוס.
- ג. סוחט - בהוצאת התיון מהכוס.

תשובה:

³³⁰ ע"פ שו"ע ר סי' שי"ח סעי' י"ז מ' בורר, סי' שי"ט מפורט הלכות בורר.

אליבא דהלכתא

א. 1. בהכנת תה וקפה, בין קפה קלוי ובין קפה נמס - לכתחילה יש לשפוך מים לכלי שלישי, ורק אז להוסיף את הקפה או את התיון או החלב. בדיעבד, אם הכינו קפה קלוי אפילו בעירוי מכלי ראשון, או בכלי ראשון כאשר אינו על האש - אינו נאסר. אבל קפה נמס או תיון, יש לאסור אם נתנו בכלי ראשון או בעירוי מכלי ראשון. ואם נתנו בכלי שני שאינו חם מאוד (אפילו יד סולדת בו), יש להתיר בדיעבד עכ"פ אם נעשה בשוגג.³³¹

2. לכתחילה יש להימנע מלשפוך מים מכלי ראשון לכוס שיש בה מים קרים, אך בדיעבד אם עירה על מים קרים אינו נאסר. באם יש רק כוס רטובה - יש שהצריכו לנגב את הכוס קודם ששופכים מים חמים. בשם הרב גרליק הרב הראשון של כפר חב"ד שמעתי, שפסק כדעיות שמספיק לנער את הכוס וא"צ לנגב.³³²

ב. ראוי להימנע מהוצאת תיון מהתה, מחשש בורר, ולכן יש להשאירו בכוס, אלא אם כן מעבירים לכוס אחרת להכין תה נוסף.³³³

ג. כאשר מעבירים את התיון לכוס אחרת להכנת תה נוסף, יש להעביר אותו רק עם כפית שיש בה מעט (עכ"פ) מים, כדי שלא יסחטו מים מהתיון.³³⁴

אכילת פירות וירקות בשבת באופן המותר

א. בורר.

ב. שימוש במקלף.

ג. מוקצה: 1. הקליפות אחרי שנפרדו מהפרי,

2. פרי שאין דרך לאכלו חי.

תשובה:

א. לדעת הרמ"א, מותר לקלף פרי או ירק רק סמוך לאכילה מצד דיני בורר. ויש שהחמירו גם במלפפון וכיו"ב, שאמנם רבים אוכלים אותם בלא קליפה, אבל מכיוון שזורקים את הקליפות יש לחשוש לבורר (ומותר רק אם יאכלו את הקליפות).³³⁵

יש מפוסקי זמננו שאסרו לקלף במקלף, כי זהו כלי המיוחד לברירה אבל בסכין ודאי מותר.³³⁶

ב. קליפות שאינן ראויות למאכל אדם, הם מוקצה ואפילו אם ראויות למאכל בהמה, אבל אם אין מתכננים לתת את הקליפות לבעלי חיים - הרי זה מוקצה (באם אין נהוג באותו

³³¹ ע"פ שו"ע ר"ס' שי"ח סעי' ט' ובסידור הלכתא רבתא לשבתא וסי' שי"ח סעיפים י"א - י"ב.

³³² ע"פ ס' שי"ח סעי' ב' וחידושי צמח צדק ל"ט ד'.

³³³ יש שדימו זאת למתבאר בהערה הבאה ושם ס' שי"ט סעי' י"ז.

³³⁴ פסקי תשובות ס' שי"ט סעי' ל"ח.

³³⁵ שו"ע ר"ס' שי"ט סעי' ב' פסקי תשובות ס' שי"ט סעיפים ג' י"ב ול"ד.

³³⁶ שמירת שבת כהלכתה פרק ג' סעי' ל"ד.

אליבא דהלכתא

מקום להשאיר את הקליפות לבעלי חיים). ומכל מקום מותר לפנותם אם הדבר מפריע מצד הלכלוך, ורק במקום שישתמשו בו במשך השבת, וגם ביום חול רגילים לפנותם מהשולחן שנמצאים בו מחמת מיאוס, שאז נחשב גרף של רעי, היינו דבר מאוס שמותר לפנותו³³⁷.
ג. פרי קשה כגון אבוקדו שעדיין איננו ראוי למאכל אדם כלל, הרי זה מוקצה (ומכל מקום מותר לפנותו כלאחר יד או ברגל) אבל אם ראוי קצת לאכילה - אינו מוקצה. ואפילו באמצע שבת אם נתרכך ונעשה ראוי קצת לאכילה הרי אחרי שנעשה ראוי עכ"פ קצת לאכילה אינו מוקצה³³⁸.

הכנת סלט בשבת באופן המותר בשבת

א. בחיתוך (משום טוחן)

ב. תיבול (משום מבשל)

ג. הגשה (משום בורר)

תשובה:

א. יש לחתוך חתיכות קצת גדולות, (יש שמצריכים שיהיו יותר מהרגילות בימות החול) ולא חתיכות דקות מפני שזה כעין טוחן, (האמור הוא לגבי ירקות ולא בסלט ביצים (לדוגמא) ששם אין משום טוחן כי טוחן כשלא משנה צורתו זה רק בצומח). ובדיעבד אם חתכו אפילו חתיכות דקות מאוד מותר (רק שחתכו סמוך לסעודה) לאכול בשבת³³⁹.

ב. תיבול בתבלין מותר (ואין בו משום צובע כי אין צביעה באכלין עכ"פ לפי אדה"ז). אבל מלח שכובש את הירקות, וכבישה כבישול ראוי לתת רק אחר נתינת שמן שהוא מונע את כבישת הירקות. ובדיעבד אם שמו מלח בלי שמן יש לשים שמן מיד או הרבה מים ומ"מ מותר באכילה (אלא אם כן שהה הרבה זמן עד שנשתנה בכבישה). ולא לכבוש בחומץ חזק שמבעבע = מעלה בועות כשניתן על גבי הקרקע אבל ירקות שדרך לכבוש בחומץ אסור בכל חומץ³⁴⁰.

ג. באם יש עלים שכמשו בסלט מותר להוריד אותם רק אם הם למעלה וסמוך לסעודה, אבל כשיש עלים פרודים ומעורבים וחלקם רקובים אסור להוציאם משום בורר.

וכן אסור להשתמש בכף מחוררת (באם מוציאים מתוך רוטב) משום בורר³⁴¹.

דיני מוקצה

שאלה: מהו גדר דבר המאוס שמותר לטלטל בשבת?

³³⁷ ע"פ שו"ע ר"ס' ש"ח סעי' ס"ח, ס' של"ז סעי' ב'.

³³⁸ ע"פ שו"ע ר"ס' ש"ח סעי' ס"ח.

³³⁹ שו"ע ר"ס' שכ"א סעי' י'.

³⁴⁰ שו"ע ר"ס' שכ"א סעי' ד', פסקי תשובות ס' שכ"א סעיפים ד' - ה'.

³⁴¹ ע"פ שו"ע ר"ס' שי"ט סעי' ד'.

אליבא דהלכתא

תשובה: המדרד הקובע הוא כיצד היינו נוהגים עם חפץ זה ביום חול, דהיינו שאם ביום חול היינו רגילים לפנות דבר זה, מותר, ואם לא - אסור, ואפילו לכבוד השבת. לפי זה, אדם היוצא להתפלל, ובדרך רוצה לקחת את שקית האשפה מביתו לפח האשפה - אסור לעשות כן בשבת אלא אם כן זה מפריע לנשאים בבית מצד ריח וכיוצא בזה והיה מפנה גם ביום חול כנ"ל³⁴².

שאלה: האם תפילין הם מוקצה?

תשובה: תפילין הם מוקצה קל, ומותר להזיזם לצורך מקומן כגון שרוצים לפנות את השולחן כדי ללמוד, להתפלל וכיו"ב, גם אם יש בתיק התפילין כסף והטעם מכיוון שהתפילין יותר חשובות מהכסף, וכן מותר להזיז את השולחן או הבימה שיש עליהם תפילין (ולרוב הדעות גם אם התפילין הונחו בכוונה מותר להזיז את השולחן כי במוקצה קל אין דין בסיס)³⁴³.

שאלה: מה הדין אם בחור מצא עצמו מטלטל חפץ במקום שאין עירוב?

תשובה: מי ששכח ומצא עליו חפץ או כסף בשבת במקום שאין עירוב, יכול לתנו לנכרי או לטלטלו פחות מד' אמות ויזרוק לבית כלאחר יד³⁴⁴.

שאלה: האם מותר לטלטל מוקצה גמור?

תשובה: מותר לטלטל לכתחילה בשינוי ניכר כגון במרפק ומאחורי היד (נטילה ביד שמאל אינה נחשבת שינוי ניכר)³⁴⁵.

שאלה: האם מותר לטלטל סכו"ם ללא צורך?

תשובה: אסור³⁴⁶.

שאלה: האם מותר לגעת במוקצה?

תשובה: מותר, אם זה לא לצורך המוקצה³⁴⁷.

³⁴² ע"פ שמירת שבת כהלכתה פרק כ"ב סעי' מ"ו.

³⁴³ שו"ע ר' סי' ש"ח סעי' י"ט.

³⁴⁴ שו"ע ר' סי' רס"ו סעיפים א' וי"א.

³⁴⁵ שם סעי' מ"ו.

³⁴⁶ שם סעי' י"ז.

³⁴⁷ שם סעי' י"ד.

אליבא דהלכתא

שאלה: האם מותר למלטל כרמים אלקטרוני ("צ'יפ" של מקווה וכיו"ב)?

תשובה: צ'יפ הוא מוקצה, ולכתחילה צריך להוציאו מצרור המפתחות בערב שבת (אבל לא בשבת עצמה), ובדיעבד מותר למלטל צרור שיש בו צ'יפ.

שאלה: האם מותר למלטל דולר של הרבי?

תשובה: אינו מוקצה אך יש להיזהר ממראית עין³⁴⁸.

שאלה: האם מטבע זר הוא מוקצה?

תשובה: באם אפשר להמירו לכסף מקומי הוא מוקצה גמור וכן אם שומרים אותו לקנות בו במדינה אחרת.

שאלה: האם כסף ישן – שאי אפשר להשתמש בו / משחק הוא מוקצה?

תשובה: כסף ישן ששומרים לאספנות הוא מוקצה, אבל כסף משחק אינו מוקצה, וראוי לאדם מעל גיל מצוות שלא להשתמש בו בשבת אלא לעסוק בתורה ותפילה³⁴⁹.

שאלה: האם ואיך מותר לפתוח שולחן מתקפל בשבת והאם מותר לקפלו?

תשובה: מותר לפתוח ולסגור בשבת בתנאי שרגילים לקפלו³⁵⁰.

שאלה: האם ואיך מותר לפנות שולחן שמרוכב מלוח עץ ורגליים בשבת, והאם מותר לפרקו?

תשובה: מותר להעמיד שולחן - לוח עץ על רגליים כשאין בזה הרכבה לשם קיום³⁵¹.

שאלה: האם מותר לקפל דפים בשבת בשביל חוברת לשבת?

תשובה: אסור³⁵².

שאלה: האם מותר לחתוך ניילון בשבת?

תשובה: ניילון של אריזה מותר לקרוע ניילון של מפה אסור לחתוך³⁵³.

רפואה בשבת

א. פיקוח נפש דוחה שבת, ואפילו ספק שאולי בהמשך יסתכן. אבל אם ניתן לבצע את הרפואה קודם שבת, או לאחריה בלי סיכון, יש לעשות כן. לדוגמא, אם החולה זקוק

³⁴⁸ ע"פ שמירת שבת כהלכתה פרק כ' סעי' ל"ט.

³⁴⁹ שם סעיפים ט"ז ל"ג ול"ט.

³⁵⁰ ע"פ שו"ע ר"ס קמ"ו סעי' ט'.

³⁵¹ שם.

³⁵² שם ס' שי"ד סעי' י"א.

³⁵³ שם ס' ש"מ סעי' י"ז.

אליבא דהלכתא

לטיפול פעם ביממה - יש לעשות זאת לפני ואחרי שבת (אם אין חשיבות לזמן מסוים שהוא בשבת)³⁵⁴.

ב. חולה קל, כגון הסובל מגרוד קל בעור, שיעול קל וכו' - אסור לקחת רפואות בשבת, משום גזירה שמא ישחוק סממני רפואה ויעבור על טוחן בשבת³⁵⁵.

ג. חולה שנפל למשכב, או שיתכן שמצבו יחמיר ויגיע לזה, מותר לו לקחת תרופות. לפי הגר"ח נאה - כל הסובל מחום של 38 מעלות ומעלה, וכן כל כאב חזק שבעיקרון היה רוצה לנוח מחמתו - מותר לקחת תרופות, גם אם בפועל אינו נח בגלל צורך זה, כגון בעל קורא וכיו"ב. בדרך כלל, כל רפואה של אנטיביוטיקה - מותרת בשבת, כי עניינה למנוע חולי קשה. כמו"כ בסכנה לאיבר שלא יתפקד כראוי אם לא יטפלו בו ע"י משחה וכיו"ב - מותר, רק שלא ימרח ממש, היינו שישפוך משחה על המכה או התחבושת וידביק בלי להשוות את המשחה. כמו"כ מותרת אמירה לנכרי בהג"ל. הדוגמא המובאת בהלכה היא שבארצות קרות, בימים קרים, מותר לומר לנכרי להדליק אש לחם³⁵⁶.

ד. לרוב הדיעות מותר רק חילול שבת לרפואה מקובלת, ולא רפואה ע"י סגולה או תפילת צדיק. לא ראינו שצילצלו להודיע לרבי בשבת [אף שיש מתירים ע"י נכרי]³⁵⁷.

ה. נהוג היום שאם חולה מתפנה לבית רפואה מתלווה אליו אדם כדי לפקח על רפואתו ולהרגיעו, שידע שהוא מטופל כראוי.

מעשה רב: הרבי נסע עם אימו הרבנית חנה ע"ה בשבת ו' תשרי תשכ"ה לבית הרפואה³⁵⁸.

מוצרי חשמל בשבת

שאלה: האם מותר להניח תבשיל על פלטה שתידלק אח"כ ע"י שעון שבת בשבת?

תשובה: אסור. (לפי הרב עובדיה יש מקום להקל)³⁵⁹.

שאלה: מה מותר להניח על הפלטה ובאיזה אופן בשבת?

³⁵⁴ שוע"ר סי' שכ"ח סעיפים ב' וי"ג.

³⁵⁵ שם סעי' א'.

³⁵⁶ שם סעי' י"ט.

³⁵⁷ ע"פ ההנהגה אצל הרבי.

³⁵⁸ פסקי תשובות סי' שכ"ח סעי' י"ג.

³⁵⁹ שם פרק א' סעי' ל"ד.

אליבא דהלכתא

תשובה: רק דבר יבש לגמרי כגון חלה, ואין להניח על הפלטה ישירות אלא על גבי סיר הפוך או סיר עם תבשיל, (ויש מתירים גם ישירות על פלמת שבת שאין רגילים לבשל בה וגם אין מספר מצבי חום)³⁶⁰.

שאלה: האם מותר להניח תבשיל סמוך לשבת על הפלטה שיתבשל בשבת?

תשובה: מותר בפלטה שאין אפשרות לשנות את חומה שנחשבת כגרוף וקטום (יש מחמירים להניח ע"ג נייר כסף)³⁶¹.

שאלה: האם מותר לעבור ליד בתים שנדלק אור כשעוברים לידם ע"י חיישן? וכן לגבי מצלמות?

תשובה: בשעת הדחק כשאין אפשרות אחרת, מותר לעבור במקום שנדלק האור, או שפועלת מצלמה, בתנאי שאין לו הנאה ממשיית מהאור, דהיינו, שיכול לעבור שם גם בלי האור שנדלק ע"י הליכתו³⁶².

שאלה: מה ההיתר לטבול במים חמים בשבת?

תשובה: מכיון³⁶³ שאסור רק רחצה לשם הנאה אבל טבילה לטהרה מותר, אבל לא לשהות זמן כדי ליהנות מהמים³⁶⁴.

שאלה: האם מותר להיכנס בשבת למקווה שעולה כסף?

תשובה: מותר, בתנאי שישלם לאחר השבת כמובן בלי להפעיל חיישן חשמלי.

הליכה למבצעים בשבת

שאלה: האם יש בעיה ללכת עם בוך על הנעליים/מכנסיים/ידיים במקום שאין עירוב?

תשובה: אין בעיה³⁶⁵.

שאלה: האם מותר ללכת על עשבים בשבת?

תשובה: מותר באם אין וודאות שיתלשו העשבים ע"י ההליכה³⁶⁶.

שאלה: האם מותר לעבור בוואדי שמלא מים?

³⁶⁰ ע"פ סידור הלכתא רבנא לשבתא.

³⁶¹ שמירת שבת כהלכתה פרק א' סעי' ל'.

³⁶² פוסקי זמננו.

³⁶³ קרבן נתנאל ועוד פוסקים.

³⁶⁴ פסקי תשובות סי' שכ"ו סעי' ה'.

³⁶⁵ שו"ע סי' ש"א סעי' א' וקונטרס אחרון שם.

³⁶⁶ שו"ע סי' של"ו סעי' ח'.

אליבא דהלכתא

תשובה: אם הולכים לדבר מצווה (וקשה ללכת בדרך אחרת) מותר לעבור במים, ובלבד שיעשה סימן שיזכיר לו לא לסחוט את בגדיו, ואם המים רודפים ועוברים את המותניים אסור לעבור גם בחול מחשש סכנה שישטפוהו המים³⁶⁷.

שאלה: האם מותר ללכת בגשם בשבת?

תשובה: מותר גם כשבגדיו נרטבים (וגם במקום שאין עירוב), אבל אם הבגדים רטובים לפני שלובשם מותר ללבושם רק אם אין חשש סחיטה³⁶⁸.

שאלה: האם מותר לנקות כובע/חליפה/וכיו"ב שהתלכלכו בחול/בוץ?

תשובה: אסור לנקות בגד שהתלכלך (אפילו ע"י חבר), ואם יש עליו קצת אבק שיורד בקלות (בלי לשפשף) ואין מקפיד עליו, מותר לנקות, אם גם רוב האנשים אינם מקפידים בזה³⁶⁹.

הכנות מקודש לחול

שאלה: האם יש איסור להגיש יין, לאירוע שיסבו בו כמה יהודים שלא שומרי שבת לעת עתה?

תשובה: יש להקפיד להביא רק יין מבושל אפילו אם אין שם נכרים, (ואע"פ שיש הקפדה ע"פ הקבלה שגוי לא יראה זה רק בגוי ולא יהודי) כדי שלא יגעו ביין או ימזגו יין ויפסלו אותו משתיה³⁷⁰.

שאלה: האם מותר לאסוף ספרים בשבת כדי שבית הכנסת יהיה מסודר לאירוע שיתקיים במוצאי שבת?

תשובה: אם רגילים לאסוף ספרים כל שבת מותר גם בשבת זו, אבל לא להגיד בפירוש שזה לקראת מוצאי שבת, אבל אם לא רגילים כל שבת לאסוף ספרים בשבת אין לאסוף בשבת זו עד למוצאי שבת (אחרי זמן צאת שבת ואמירת "ברוך המבדיל" וראוי להמתין עד לאחר הברלה) אבל מותר להודיע לפני שבת שכל האנשים יחזירו את הספרים שמוציאים למקומם מכיוון שכל שבת יש שמחזירים את הספרים למקומם³⁷¹.

שאלה: האם מותר לתכנן ולחלק תפקידים בשבת, למוצאי שבת לקראת אירוע שיתקיים במוצאי שבת?

³⁶⁷ שו"ע ב"י סי' ש"א סעי' ד', שו"ע"ר הלכות שמירת גוף ונפש י"א..

³⁶⁸ שו"ע"ר סי' ש"א סעי' א'.

³⁶⁹ שם סי' ש"ב סעי' א'.

³⁷⁰ ע"פ קיצור שו"ע סימן מ"ז סעיף ג'.

³⁷¹ ע"פ שו"ע"ר סימן ש"ו סעיף ב'.

אליבא דהלכתא

תשובה: מפקחים על צרכי ציבור בשבת ומותר לצורך מצווה, ומ"מ הרבי לא היה מזכיר מלאכות אסורות בפירוש, אלא שיעשו מה שצריך לעשות³⁷².

שאלה: האם אפשר אחר השבת לשים קופות בכניסה/שולחנות של האירוע?

תשובה: אין בעיה (ומי שמקפיד יכול לחשוב שהוא מניח פיקדון בקופה עד ליום למחרת)³⁷³.

שאלה: האם יש בעיה לרשום אותיות בספר תורה ולמכור ספרים במוצ"ש?

תשובה: מותר ורצוי לצורך מצווה³⁷⁴.

דיני הבדלה וצאת השבת

א. תקנת חכמים להבדיל במוצ"ש ק בין בתפילה ("אתה חוננתנו") ובין על הכוס. אם טעה ולא אמר "אתה חוננתנו": אם לא טעם עד שהבדיל על הכוס – אינו חוזר, אך אם טעם קודם שהבדיל על הכוס – חוזר ומתפלל ערבית עם "אתה חוננתנו"³⁷⁵.

ב. אם לא אמר "אתה חוננתנו", יאמר "ברוך המבדיל בין קודש לחול" ומותר בעשיית מלאכה (וודאי שאם אמר "אתה חוננתנו" מותר במלאכה אף קודם הבדלה על הכוס). מ"מ מנהג הרבי בתשל"ח שאם מסר שיחה קודם שהבדיל על הכוס לא העבירו ב"770 ברמקול אע"פ שהועבר בשידור לשאר מקומות, וכנראה מצד שלא לעשות מלאכה בפרסום (במקום שניכר שהוא) קודם ההבדלה על הכוס³⁷⁶.

ג. נוהגים להבדיל בביהכ"נ על היין כדי להוציא מי שאין לו יין בביתו להבדיל עליו. ומנהג הרבי שלא לצאת מביהכ"נ עד שיבדילו, ופעם אירע שההבדלה לא היתה מכונה והמתין הרבי עד שיביאו היין וכו', ויבדילו, ורק אח"כ יצא מביהכ"נ (ובמיוחד במקום שיש אנשים שאינם הולכים לביתם להבדלה)³⁷⁷.

ד. [בשעת הצורך] ניתן להבדיל על הכוס קודם תפילת ערבית³⁷⁸.

³⁷² שם סעיף י"ב.

³⁷³ עיין לקו"ש כרך ט"ו עמ' 550.

³⁷⁴ ע"פ שולחן מנחם סי' קפ"ה שמותר לצורך מצווה.

³⁷⁵ שו"ע"ר סי' רצ"ד סעי' ג'.

³⁷⁶ שו"ע"ר סי' רצ"ט סעי' ט"ז.

³⁷⁷ שו"ע"ר סי' רצ"ה סעי' ב'.

³⁷⁸ שו"ע"ר סי' רצ"ד סעי' ב'.

אליבא דהלכתא

ה. מנהג הרבי בשנים האחרונות להניח את הכוס בעת ברכת הבשמים והאש (משא"כ בשנים המוקדמות. וע"פ השמועה היה זמן שהרבי לא הריח הבשמים (ואולי מחמת צינור וכיו"ב) ואז המשיך לאחוז הכוס ביד השניה בזמן ברכת "בורא מאורי האש"³⁷⁹).

ו. מי שכבר הבדיל (או שמע הבדלה) יכול להבדיל פעם נוספת (להוציא י"ח מי שחייב במצוות כמוהו, אם קשה לזה שלא שמע הבדלה לשתות יין וכיו"ב), ועדיף שזה שלא שמע הבדלה יעשה הבדלה והשני ישתה את היין, אבל לא יבדיל עבור אשה אם כבר הבדיל בעצמו (כיון שיש הסוברים שנשים אינם חייבות בהבדלה)³⁸⁰.

שאלה: מי שאין לו נר הבדלה האם צריך לחזור אחרי נר הבדלה או לא צריך?

תשובה: מי שאין לו אש במוצאי שבת אין צריך לטרוח כדי לברך בורא מאורי האש³⁸¹.

שאלה: אם מותר לברך בורא מאורי האש על נר הבדלה שהודלק בשבת?

תשובה: אין מברכים על נר שהודלק בשבת באיסור או ע"י נכרי, אבל אם הודלק בשביל חולה מסוכן מברכים עליו³⁸².

שאלה: למה מריחים בשמים במוצאי שבת?

תשובה: הנהיגו חז"ל לברך על הבשמים במוצאי שבת כדי להשיב את הנפש שדואבת ליציאת השבת בשביל הנשמה יתירה שהלכה לפיכך מיישבים ומשמחין אותה בריח טוב³⁸³.

שאלה: מי שהבדיל כבר ומבדיל לאחרים לאחר מכן, האם צריך לברך על הבשמים שוב?

תשובה: אם מבדיל לאחרים אינו צריך לברך שוב על הבשמים, אלא אם כן הם יוצאים בברכתו והוא גם כן נהנה מהריח³⁸⁴.

שאלה: מי שהבדיל כבר ומבדיל לאחרים לאחר מכן, האם צריך לברך ברכת מאורי האש שוב?

תשובה: לא יברך שוב ברכת מאורי האש בשביל אחרים³⁸⁵.

שאלה: האם אפשר להבדיל על קפה או תה?

³⁷⁹ מנהג הרבי.

³⁸⁰ ע"פ שו"ע ר סי' רצ"ו סעי' י"ז.

³⁸¹ שו"ע ר סי' רח"צ סעי' א'.

³⁸² שם סעי' ז'.

³⁸³ שם סעי' א'.

³⁸⁴ שו"ע ר סי' רצ"ו סעיפים ז' - ח'.

³⁸⁵ שו"ע ר סי' רצ"ב סעי' ט'.

אליבא דהלכתא

תשובה: לכתחילה עדיף להבדיל על יין או מיין ענבים, ואם אין, אפשר להבדיל על חמר מזינה – משקה חשוב שרגילים לשתות במקום זה כגון תה או קפה³⁸⁶, ויש לשתות לפחות רוב רביעית – היינו 45 סמ"ק מיד לאחר ההבדלה.

שאלה: האם מותר לאכול/לשתות לפני הבדלה?

תשובה: מן הדין מותר לשתות רק מים ומנהג חב"ד ע"פ האריז"ל להימנע גם משתיית מים לפני הבדלה, (ואם אין לו כוס ויהיה לו רק ביום ראשון, יש להימנע מלאכול עד שיבדיל, ואם קשה לו להתענות יכול להקל ולאכול)³⁸⁷.

שאלה: האם מותר לעשות מלאכה אחרי ההבדלה בתפילה קודם ההבדלה על הכוס?

תשובה: אחר שהבדיל בתפילה או אמר ברוך המבדיל בין קודש לחול מותר במלאכה³⁸⁸, ויש שנמנעים ממלאכה שיש בה טורח עד אחר הבדלה³⁸⁹.

שאלה: מי שהתפלל תפילת ערבית בסעודה, האם יכול לחזור ולאכול או שחייב להבדיל?

תשובה: אם התפלל ערבית בסעודה אסור לאכול עד שיבדיל³⁹⁰.

שאלה: מי שלא הבדיל במוצאי שבת עד מתי יכול להבדיל?

תשובה: מי שלא הבדיל במוצאי שבת מבדיל עד סוף יום ג'³⁹¹, אבל אחר מוצאי שבת אינו מברך על הנר והבשמים³⁹².

שאלה: מי שלא אמר הבדלה בתפילה האם חוזר ומתפלל שוב?

תשובה: מי שלא הבדיל בתפילה אינו חוזר להתפלל³⁹³.

שאלה: מי שאכל לפני הבדלה האם יכול להבדיל אחר כך?

תשובה: גם מי שאכל קודם הבדלה צריך הבדלה³⁹⁴.

שאלה: האם יש חובה לומר ויתן לך?

תשובה: נוהגים לומר במוצאי שבת ויתן לך ואין לזלזל במנהג זה.

³⁸⁶ ע"פ שו"ע ר סי' ער"ב סעי' י"א.

³⁸⁷ שו"ע ר סי' רצ"ט סעי' א', ספר המנהגים עמוד 35.

³⁸⁸ שו"ע ר סי' רצ"ט סעי' ט"ז.

³⁸⁹ שם סעי' י"ח.

³⁹⁰ שם סעי' ה'.

³⁹¹ שם סעי' ח'.

³⁹² שם סעי' ט'.

³⁹³ סי' רצ"ד סעי' ג'.

³⁹⁴ שו"ע ר סי' רצ"ד סעי' ג', סי' רצ"ו סעי' י"ב.

אליבא דהלכתא

שאלה: האם המבדיל חייב לשתות את הרביעית יין או שהשומעים יכולים לשתות גם?

תשובה: יכול לתת לאחר לשתות אם ישתה לפחות מלוא לוגמיו, (רוב רביעית באדם בינוני)³⁹⁵.

שאלה: מי שאין לו יין להבדלה מה יעשה?

תשובה: יבדיל על חמר מדינה³⁹⁶.

שאלה: מי שהבדיל לפני תפילת ערבית האם אומר "אתה חוננתנו"?

תשובה: כן³⁹⁷.

שאלה: האם צריך לאכול במוצאי שבת?

תשובה: צריך³⁹⁸ לאכול סעודת מלוא מלכא באופן מכובד בסידור השולחן ובבגדי שבת³⁹⁹ ולכתחילה יש לאכול לחם ותבשיל (יש⁴⁰⁰ נוהגים להדליק שני נרות במיוחד במקום הסעודה).

שאלה: עד מתי לא אומרים תחנון?

תשובה: עד חצות, (בשונה ממוצאי ר"ח שאומרים תחנון בתחילת הלילה)⁴⁰¹.

דיני ליל ניטל שחל בליל שבת

א. היות ולא לומדים בניתל, על כן רגילים להקדים תפילת ערבית בבית הכנסת כדי שיוכלו לקדש לפני שעה השביעית. כמובן יש להתפלל תפילת ערבית בזמנה, אך קבלת שבת - 'לכו נרננה' – אפשר לומר לפני הלילה⁴⁰².

ב. הרבי הורה לרב יוסף ווינברג שבמקום שיעור תורה יספר סיפורי חסידים בשיעורו ברדיו בליל חול. וכן אפשר לנגן בסעודת שבת, וכן לשחק באופן שאין איסור בורר, ועל כן אפשר לשחק בשחמט, אם ניכרים הכלים השונים בצבעים שונים או בגדלים שונים.

³⁹⁵ שוע"ר סי' רע"א סעי' כ"ה, סי' רצ"ה סעי' ד'.

³⁹⁶ שוע"ר סי' רצ"ו סעי' ח'.

³⁹⁷ שוע"ר סי' רצ"ד סעי' ב'.

³⁹⁸ שוע"ר סי' ש' סעיפים א' וב'.

³⁹⁹ מנהג הרבי.

⁴⁰⁰ שם סעיף ב'.

⁴⁰¹ ע"פ שולחן מנחם סי' רנ"ד, סי' ר"ד הערה ב'.

⁴⁰² כך נהוג.

אליבא דהלכתא

אם נתערבבו – יש לפזרם על גבי השולחן וכיו"ב, ולבחור את הכלי הרצוי כשהוא ניכר וגלוי⁴⁰³.

ג. לא כדאי לשחק במשחקים בנושאים של קניה ומכירה, כסף וכיו"ב, אע"פ שזה משחק בלבד. ודאי שבקלפים יש בדר"כ איסור בורר, נוסף על האיסור לשחק בקלפים שאינם מבוססים על תורתנו הקדושה⁴⁰⁴.

ד. יש ללמוד את שיעורי הרמב"ם והחת"ת והקביעות וכו' לפני הלילה⁴⁰⁵.

ה. באם עסוקים בקירוב לתורה, יש להשתדל להעביר מסרים ע"י סיפורים והוראות, ובכל אופן לא למנוע קירוב יהודים להקב"ה (היינו אפילו אם ייצאו גם דברי תורה בין הדברים)⁴⁰⁶.

דיני ומנהגי ראש חודש

א. שיש נמנעים מלהסתפר בראש חודש ע"פ צוואת ר' יהודה החסיד שחושש בזה לסכנה. עפ"ז כותב הרבי שילד שמלאו לו שלש שנים בראש חודש, יאחרו את התספורת של הנחת הפאות, אבל אין להקדים (כדעת הרבי בנוגע לתספורת ילד בכלל).

אדמוה"ז אינו מביא איסור לגזוז צפרניים בר"ח. יש שהבינו שדעתו להתיר עכ"פ למי שרגיל לגזוז בכל ע"ש ויש שהבינו שהתיר בכלל⁴⁰⁷.

ב. מנהגנו שמברכים על ההלל בראש חודש, וגם יחיד מברך. ובסידור נכתב שבציבור רצוי שרק השליח יציבור יברך והציבור יצא בשמיעה ממנו; והרבי אמר בתשמ"א שהיו חסידים שחטפו לברך לפני שגמר הש"ץ ואח"כ ענו אמן, וכך נוהגים למעשה כי כך נוהג רבינו⁴⁰⁸.

ג. מי שגמר התפילה ולא אמר יעלה ויבוא, הנה בתפילת שחרית ומנחה חוזר, אבל בערבית אינו חוזר; כיון שאין בית דין מקדשים את החודש (בזמנם) בלילה. ואפילו כשיש שני ימים ראש חודש, וכבר היו תפילות שזה מעכב כנ"ל, מ"מ בלילה השני אם שכח אינו חוזר⁴⁰⁹.

⁴⁰³ מפי השמועה והלכות בורר בשבת.

⁴⁰⁴ ע"פ שמירת שבת כהלכתה פרק ט"ז סעי' ל"ג.

⁴⁰⁵ פשוט.

⁴⁰⁶ מובן.

⁴⁰⁷ שו"ע ר"ס ס' א', שולחן מנחם אורח חיים ס' ר"ג.

⁴⁰⁸ ע"פ הסידור במהדורה המתוקנת.

⁴⁰⁹ ע"פ הסידור.

אליבא דהלכתא

ד. אם שכח יעלה ויבוא של חול המועד - חוזר, וגם בתפילת מעריב, דאין את הטעם הנ"ל שלא מקדשים החודש בלילה⁴¹⁰.
ה. בשיחת ראש חודש תמוז תנש"א אומר הרבי שמנהג ישראל להתוועד בראש חודש⁴¹¹.

חג הפסח

דיני חודש ניסן

שאלה: היכן ומתי צריך לברך ברכת האילנות, ומה דינו של אדם שלא ברך בזמן זה?
תשובה: צריך לברך בר"ח ניסן אם רואה את האילנות פורחים, אך באם לא ראה יכול לברך עד ר"ח אייר, אך באם ראה ולא בירך נחלקו הפוסקים האם מותר לו לברך, (אך באם ראה רק בהבטה בעלמא ודאי שיכול לברך) ומי שלא ברך אז לא יברך אח"כ (אא"כ בלי שם השם)⁴¹².

אפיית מצות

שאלה: יש שני דעות ושניהם להלכה ולכאורה סותרות זה לזה, בצק המצות שהתחמם מעיסוק הידיים ונח ללא לישה לכמה רגעים, דעה אחת סוברת שמיד שנח מחמיץ, ודעה שניה סוברת מכיון שעוסקים בו אח"כ אינו מחמיץ, איך צריך לנהוג בפועל, מאחר ששתי הדעות הם להלכה?

תשובה: לכתחילה אין להשהות הבצק אפילו לא רגע אחד ללא עיסוק, ובדיעבד מותר עד מהלך מיל אם אח"כ עשו עיסוק גמור כגון רידוד המצה⁴¹³.

שאלה: מהי מצה כפולה?

תשובה: מצה כפולה כמשמעה שיש שני שכבות של בצק שנאפו ביחד⁴¹⁴.

בדיקת וביעור חמץ

שאלה: האם מקום שידוע לו ודאי שלא היה שם חמץ האם מעון בדיקה?

⁴¹⁰ ע"פ הסידור

⁴¹¹ מובא בשולחן מנחם אורח חיים חלק ב' עמוד ר"ה.

⁴¹² ע"פ סידור תהלת ה' עמוד מ"ה ובהערה שם ע"פ אגרות קודש חלק כ"ד עמוד שם"ה בהערה, שולחן מנחם סימן ק"ל.

⁴¹³ שוע"ר סי' תנ"ט סעי' ט'.

⁴¹⁴ שם סי' תס"א סעי' ט"ז.

אליבא דהלכתא

תשובה: מקום שידוע שגזוהו כל השנה מלהכניס שם חמץ א"צ לבדוק⁴¹⁵.

שאלה: מי ששכח ולא בדק בליל י"ד מתי יבדוק?

תשובה: מי שלא בדק בליל י"ד יבדוק ביום י"ד או אח"כ מתי שזכר, עם ברכה ולאור הנר. ואם נזכר לאחר הפסח בודק בלי ברכה, (כדי שלא יאכלו מחמץ שעבר עליו הפסח)⁴¹⁶.

שאלה: מי ששוכר בית לפסח על מי מוטלת חובת הבדיקה?

תשובה: השוכר בית חובת הבדיקה על השוכר באם שכר כבר בזמן בדיקת חמץ⁴¹⁷.

שאלה: מה הדין אם לא מצא את הפתית העשירי בבדיקת חמץ?

תשובה: נוהגים שכל פתית הוא פחות מכזית וע"כ אם לא נמצא פתית מסתפקים בביטול החמץ, אבל ודאי לכתחילה יש לזכור היכן כל פתית ולבערו⁴¹⁸.

שאלה: מתי עושים בדיקת חמץ שפסח חל במוצאי שבת?

תשובה: בדיקת חמץ בקביעות כזאת היא באור ליום ו'⁴¹⁹.

שאלה: מה יעשה אדם שלא יהיה בביתו בליל י"ד ניסן?

תשובה: מי שלא יהיה בליל בדיקת חמץ בביתו יבדוק בלילה שלפני יציאתו מהבית (או ימנה שליח לבדוק בזמן) ואם מוכר וסוגר את הבית א"צ לבדוק⁴²⁰.

שאלה: האם צריך בבדיקת חמץ לבדוק במקומות הגבוהים מהקרע, ארונות וכדומה?

תשובה: במקומות שאין חשש שהכניסו שם חמץ גם לא באופן אקראי, אין צריך לבדוק⁴²¹.

שאלה: האם צריך לבדוק חמץ בבגדים?

תשובה: צריך לנער את הכיסים, וגם בודקים לאור יום (או אור חשמל), ויש מי שכתב שאם עבר כיבוס אין צריך לבדוק כיון שהפירורים כבר נתקלקלו⁴²².

⁴¹⁵ ע"פ שו"ע ר"ס' תל"ג סעי' י"ד.

⁴¹⁶ שו"ע ר"ס' תל"ד סעיפים א' - ד'.

⁴¹⁷ שו"ע ר"ס' תל"ז סעיפים א' - ב'.

⁴¹⁸ ע"פ שו"ע ר"ס' תל"ב סעי' ב'.

⁴¹⁹ ע"פ שו"ע ר"ס' תמ"ד סעי' א'.

⁴²⁰ ע"פ שו"ע ר"ס' תל"ו סעיפים א' - ב'.

⁴²¹ שם ס' תל"ג סעי' י"ד.

⁴²² שם סעי' מ"ב.

אליבא דהלכתא

שאלה: האם יש עדיפות לנקות את הבית ולא למכור לגוי?

תשובה: יש עדיפות להשאיר לפחות מקום אחד שלא למכור לגוי, כדי לקיים מצות בדיקת חמץ⁴²³.

שאלה: האם חלה חובה על בחור לקיים בדיקת חמץ או שיוצא מאביו, ואם צריך לבדוק איפה בודק, ומה עושה כשנוסע לשליחות?

תשובה: רצוי שהבן ישמע הברכה מאביו ויבדוק מקום כל שהוא אבל מעיקר הדין אם אביו או אחר בדק את כל הבית, אין צריך שיבדוק בעצמו, אבל הרבי מדייק שמצוה שיעסוק בבדיקה⁴²⁴.

שאלה: מהו הגדר של מאכל כלב?

תשובה: הגדר של פסול מאכילת כלב כיון שאם ראוי לכלב הרי הוא בשעת הדחק ראוי לאדם, משא"כ פסול מאכילת כלב אינו בגדר מאכל כלל⁴²⁵.

שאלה: מתי אומרים את הנוסח של כל חמירא וחמיעא כשפסח חל במוצאי שבת?

תשובה: אומרים כל חמירא בזמן בדיקת חמץ, ובשבת לפני 11:30 אומרים כל חמירא השני שבו מבטלים ומפקירים גם החמץ הידוע לנו⁴²⁶.

שאלה: נמצא בבית שאינו שלו על מי מוטל חובת הבדיקה?

תשובה: חייב הוא לבדוק את הבית אא"כ כבר בדקו את הבית, כמו במלון⁴²⁷.

שאלה: האם צריך לבדוק חמץ בחדר בפנימייה ובתא?

תשובה: לדעת אדמו"ר הצ"צ אם מוכרים את המקום אין צריך בדיקה, וע"כ יש למכור את החמץ בחדר עם החדר, והתאים, וגם הנהלת הישיבה תמכור את חלקה לנכרי.

שאלה: למה נוהגים לעטוף את העשרה פתיתים?

תשובה: עדיף לעטוף את העשרה פתיתים כדי שלא יתפוררו מהם פירורים⁴²⁸.

שאלה: ספר שהשתמשתי בו תוך כדי אכילת חמץ ויש בו פירורים מה דינו?

⁴²³ מסתבר שלא להפסיד מצוה.

⁴²⁴ שם סי' תל"ב סעי' ח'.

⁴²⁵ שם סי' תמ"ב סעיפים כ' - כ"א.

⁴²⁶ סי' תל"ד סעיפים ו' וי"ג.

⁴²⁷ שו"ע"ר סי' תל"ז סעי' כ"ב.

⁴²⁸ שבח המועדים עמוד 186 (מההגדה).

אליבא דהלכתא

תשובה: ספר שהשתמשו בו בזמן אכילת חמץ אין להניחו על שולחן שאוכלים עליו ואין להשתמש בו גם ללא שולחן בעת האוכל בפסח, אך מותר להשתמש בו שלא במקום שאוכלים.⁴²⁹

שאלה: נמצא חמץ בפסח בספר גודל לכה"פ של חיטה האם עליו לבערם?

תשובה: בד"כ חמץ בספר אינו ראוי לכלום וע"כ יזרקו באסלה או ברחוב.⁴³⁰

שאלה: האם צריך לנער את הספרים לפני פסח?

תשובה: אין חובה לנער את הספרים שלא ישתמש בהם בפסח, ואם רוצה להשתמש, יש להקפיד שלא יהיה בסמוך לאוכל או שולחן שאוכלים עליו, ברכונים וכיוצא בזה שמצוי בהם מאוד חמץ, רצוי להניחם עם החמץ שנמכר, ויש שנוהגים לנער בעיקר מחשש שמא יש שם פתיתים בגודל כזית.⁴³¹

שאלה: פלאפון מקשים שיש חשש שנכנסו פירורי חמץ בין המקשים, איך ניתן להשתמש בו בפסח?

תשובה: מעיקר ההלכה, אפשר להשתמש בפלאפון מקשים שניקוהו, וליתר זהירות, שלא יהיה בסמיכות לאוכל ולא להשתמש בזמן הסעודה, ויש מהדרים להדביק עליו כיסוי נילון.⁴³²

שאלה: ממתי מתחילים להקפיד על חומרות, מכניסת החג או מזמן ביעור חמץ?

תשובה: החומרות של חשש חמץ משהו או מוצרים תעשייתיים נהוג רק מכניסת החג, אבל קטניות אסור מזמן איסור חמץ באכילה.⁴³³

מכירת חמץ

שאלה: האם סירים שמכרתי לגוי במכירת חמץ טעונים טבילה ומדוע?

תשובה: לפי אדמו"ר הזקן נמכרים רק כלים שדבוק בהם כזית חמץ, וכתב הרבי שנהוג שלא להטבילם אח"כ, כיון שלא הגיעו לידו של הנכרי (ולא כיש מחמירים בזה להטביל ללא ברכה).⁴³⁴

שאלה: מה צריך לציין בשטר המכירת חמץ?

⁴²⁹ ע"פ שו"ע ר"ס' תל"ד סעי' ו'.

⁴³⁰ ע"פ נטעי גבריאל פסח פרק כ"ב והערה ט'.

⁴³¹ שם ס' תל"ד סעי' ו'.

⁴³² ע"פ שו"ע ר"ס' תל"ד סעי' ו'.

⁴³³ שם ס' תמ"ז סעי' א'.

⁴³⁴ לקומי שיחות חלק י"ח עמוד 365.

אליבא דהלכתא

תשובה: בשטר מכירת חמץ יש לציין כל מקום שיש בו חמץ כגון ארון וכיוצא בזה, ומ"מ כותבים וכן בכל מקום שהוא⁴³⁵.

שאלה: מכירת חמץ הנמצא בתאים ובארונות של הבחורים על מי מוטלת חובת המכירה?

תשובה: המקובל הוא שהן הבחורים והן ההנהלה מוכרים את החמץ, וע"כ⁴³⁶ לדינא גם הבחורים חייבים למכור⁴³⁷.

שאלה: האם אפשר לעשות מכירת חמץ בפלאפון או באינטרנט?

תשובה: מותר, אך רצוי לבא לרב לעשות קנין⁴³⁸.

שאלה: מי שחשוד לאכול חמץ בפסח האם צריך למכור בשבילו את החמץ?

תשובה: כן, ורבינו מסביר שלפחות יצילוהו מדין בל יראה ובל ימצא שהרי זה אינה שלו ואולי בסוף לא יאכל כלל חמץ⁴³⁹.

שאלה: איך מבצעים את המכירה בשביל אדם אחר (כגון במכצעים)?

תשובה: הסדר הראוי שהבחור הוא שליח של הרב, וע"כ הוא מעביר את השם לרב והרב עושה את הקנין עם הגוי⁴⁴⁰.

שאלה: אם המקורב מכר לרב אחר האם יש ענין שימכור גם לבחור משום שזה מכירה של אדמוה"ז?

תשובה: רצוי מאוד, ועד זמן מכירת חמץ יכולים לבטל את השליחות הקודמת ולהרשות רב אחר למכור לגוי ע"י ערב קבלן⁴⁴¹.

שאלה: מה חידוש אדמוה"ז במכירת חמץ ואיזו בעיה היא פותרת?

תשובה: יש מחלוקת בפוסקים מתי שהגוי משלם רק דמי קדימה האם תופסת המכירה, וע"כ הנהיג אדמוה"ז שיהודי יהיה ערב קבלן וניתן יהיה לגבות ממנו את יתרת החוב ולכך תופסת המכירה לכל הדעות⁴⁴².

⁴³⁵ ע"פ הנוסח המקובל במכירת חמץ.

⁴³⁶ שהרי מה שהישיבה מוכרת זה לכל החמץ שנמצא בשטחה וצ"ע אם זה מועיל גם לאוכל של הבחורים עצמם.

⁴³⁷ פסקי תשובות סי' תל"ז סעי' ג'.

⁴³⁸ ע"פ פסקי תשובות סי' תמ"ח סעי' י"ז.

⁴³⁹ שולחן מנחם סי' רכ"ח.

⁴⁴⁰ ע"פ פסקי תשובות סי' תמ"ח סעי' י"ז.

⁴⁴¹ שם סעי' ו'.

⁴⁴² ע"פ סידור אדמו"ר הזקן הלכות מכירת חמץ.

אליבא דהלכתא

שאלה: מתי שפסח חל במוצאי שבת, יש שינוי לגבי הזמן של מכירת חמץ?

תשובה: יש למכור את החמץ עד כניסת השבת, ואם נזכר בשבת ישאל רב כיצד ניתן להקנות לנכרי בשבת זו, (או שהרב כלל גם אנשים שנזכרו בתוך השבת בשטר המכירה שמועיל לחלק מהדעות)⁴⁴³.

שאלה: איך מוכרים מקרר ששייך לכמה בחורים ביחד, אם כל אחד צריך למכור, מה כותבים, בשטר המכירה (חלקי במקרר או סתם מקרר), ואם רק אחד מוכר, השאר צריכים להקנות את חלקם? ואם צריכים להקנות, עושים זאת ע"י סודר או בדיבור בעלמא?

תשובה: מקרר משותף לכמה הרי כל אחד ימכור במכירת חמץ את חלקו, ובפרט שהמכירה היא בעיקר על המאכל וכל אחד ימכור את שלו או חלקו במאכל⁴⁴⁴.

שאלה: עד מתי אפשר לקנות חמץ מחנות שלא מכרה חמץ?

תשובה: חנות שלא מכרה חמץ יש לברר כמה זמן רגיל להשאיר סוג חמץ כזה, למשל, עוגות שפג תוקפם בזמן קצר הרי אחר זמנם מותר, והרבה מוצרים יש עליהם תאריך יצור ולפי זה ניתן לדעת אם נאפו אחר הפסח⁴⁴⁵.

שאלה: מה דינו של חמץ שלא נמכר לגוי?

תשובה: בעיקרון חמץ שלא נמכר אסור בהנאה אחר הפסח, ויש רבנים שמוכרים גם עבור מי ששכח בקהילה למכור ויש דעות שזה מועיל וע"כ יעשה שאלת רב⁴⁴⁶.

שאלה: האם יש בעיה לקנות חמץ מחנות שלא מכרה חמץ על ידי ערב קבלן שזו שיטת אדמו"ר הזקן?

תשובה: מחמירים לאחר הפסח, וכל מכירה מתירה לקנות אחר הפסח⁴⁴⁷.

שאלה: ארון ספרים שמכרתי לגוי, האם מותר לי להשתמש בספרים שבתוכו?

תשובה: מותר להשתמש רק באופן אקראי לעיין בספר, ולא ללמוד הרבה בו⁴⁴⁸.

שריפת חמץ

שאלה: האם נוהגים לשרוף את הלולב ואתרוג בשריפת חמץ?

⁴⁴³ ע"פ שו"ע ר"ס' תמ"ד סעי' מ'.

⁴⁴⁴ מובן על פי נוסח שטר המכירה.

⁴⁴⁵ מובן בפשיטות.

⁴⁴⁶ שם ס' תנ"א סעיפים כ"ה וע"ג.

⁴⁴⁷ ע"פ שו"ע ר"ס' תמ"ח סעי' ח' במוסגר להקל בחמץ אחר הפסח אם הקנין תופס לדעה מסוימת.

⁴⁴⁸ נהוג לפסוק כך מכיון שאין הנכרי מקפיד על שימוש ארעי.

אליבא דהלכתא

תשובה: הרבי נהג לשרוף את הלולב בשריפת חמץ אך לא את האתרוג⁴⁴⁹.

שאלה: מה יעשה אדם שמצא חמץ בחול המועד פסח, ומה הדין אם מצא את החמץ בשבת או יום טוב?

תשובה: המוצא חמץ בפסח בחול המועד שורפו מיד ואם מצא בשבת או בחג מכסהו בכלי ואחר השבת או החג ישרפנו אבל אם עשה מכירת חמץ יש סוברים שאין לו לשרוף שהרי החמץ של הנכרי⁴⁵⁰.

שאלה: שערב פסח חל בשבת, איך ומתי מבערים את החמץ?

תשובה: מבערים את רוב החמץ ביום ו' בשעה שמבערים כל שנה את החמץ בשריפה, ומה שמשאירים לאכול כליל שבת או בוקר שבת הרי השאריות מבערים בשבת בזמן הרגיל אבל לא בשריפה אלא בהשלכה לשירותים או לבור של אשפה ואז הוא כמבוער ואז אומרים 'כל חמירא' פעם שניה⁴⁵¹.

שאלה: חמץ שנדבק לנעל מה צריכים לעשות איתו?

תשובה: חמץ שדרכו עליו נפסל מאכילת כלב, (אם אינו גוש גדול), וע"כ אפשר לזורקו לאשפה ואין צריך לשרוף⁴⁵².

שאלה: שערב פסח חל בשבת שמבערים את החמץ בבית הכסא, איפה אומרים כל חמירא (זה אפשרי לומר כל חמירא אם הדלת פתוחה)?

תשובה: אם מבערים את החמץ בבית הכסא נראה שיצא החוצה ירחוץ את ידיו ויאמר כל חמירא (ובכלל אין ראוי לדבר בבית הכסא)⁴⁵³.

דיני הגעלת כלים

שאלה: לאיזה כלים מועיל הגעלת כלים?

תשובה: כלי מתכת ללא סדקים ודאי מועיל הגעלת כלים, ויש מחלוקת בכלי זכוכית ופלסטיק⁴⁵⁴.

שאלה: האם אפשר להגעיל כמה כלים ביחד?

⁴⁴⁹ כך ראיתי את הרבי.

⁴⁵⁰ שם סי' תמ"ו סעיפים א' וד'.

⁴⁵¹ ע"פ שו"ע ר סי' תמ"ד סעי' ה'.

⁴⁵² ע"פ סי' תמ"ב סעי' כ"א וכו'.

⁴⁵³ מסתבר שראוי לקיים מצווה במקום מכובד.

⁴⁵⁴ שם סי' תנ"א סעי' ו' וע"ג.

אליבא דהלכתא

תשובה: אפשר להגעיל כמה כלים ביחד אם אינם חוסמים ואינם נדבקים ביחד⁴⁵⁵.

שאלה: האם יש שיעור לכמות של המים בהגעלת כלים?

תשובה: מכיון שמגעילים כלים שאינם בני יומן אין מקפידים על כמות המים ורק שלא יעשו כמין רומב סמך⁴⁵⁶.

שאלה: אם יש כלים שעדיף לא להגעיל אותם?

תשובה: כלי חרס אין להגעיל, ולפי המנהג לא מגעילים כלי זכוכית וגם פלסטיק וכיו"ב בפרט לפסח לא מגעילים ובזמן של צורך גדול ישאלו רב, וכלי שעלה עליו חלודה יש להסיר את החלודה או ללכנו באש וישאלו רב⁴⁵⁷.

שאלה: האם אפשר להגעיל כלי כסף?

תשובה: אפשר להגעיל כלי כסף חוץ מכלים שיש בהם מכפלה נוספת כגון סוג של גביעים וזה א"א כ"כ להגעיל, ויש לשאול רב כל כלי לגופו, ורבים נוהגין להחליף גביעים לפסח⁴⁵⁸.

דיני ערב חג הפסח

שאלה: מה עושים עם סעודה שלישית שערב פסח חל בשבת שאסור לאכול חמץ?

תשובה: שערב פסח חל בשבת, מקיימים סעודה שלישית בתבשילי בשר וכיוצא בזה ולפחות בפירות⁴⁵⁹.

שאלה: מתי אומרים סדר קרבן פסח?

תשובה: אומרים בערב פסח לפנות ערב⁴⁶⁰.

שאלה: האם ניתן לשמוע סיום מסכת באמצעות הטלפון או הרדיו ולהיפטר מתענית בכורות?

תשובה: לכתחילה צריך להיות נוכח בזמן הסיום כדי להתיר לאכול לבכורות, ובשעת הדחק ישאלו רב האם ניתן לסמוך על שמיעת סיום מסכת בטלפון או ברדיו⁴⁶¹.

⁴⁵⁵ שם סעי' כ"ה.

⁴⁵⁶ שם סי' תנ"ב סעי' י"א וכ"ט.

⁴⁵⁷ שו"ע ר"ס סי' תנ"א סעי' ט"ז.

⁴⁵⁸ ע"פ שו"ע ר"ס סי' תנ"א סעי' ע"ה.

⁴⁵⁹ שם סי' תמ"ד סעיפים ג' - ד'.

⁴⁶⁰ ע"פ הסידור.

⁴⁶¹ ע"פ פסקי תשובות סי' ת"ע הערה 21.

אליבא דהלכתא

שאלה: האם מותר לאכול בערב פסח-בצל/תפוח אדמה/סלרי/פטרזילה (שלפי מנהגים שונים זה הכרפס בקערת ליל הסדר)?

תשובה: ירקות של כרפס מותר לאכול בערב פסח (כי אין הכרח בהלכה לאכול מינים מסוימים דוקא לכרפס)⁴⁶².

שאלה: מה נוהגים שלא לאכול בערב פסח?

תשובה: בערב פסח אסור לאכול מצה, ונוהגים שלא לאכול ירקות הראוים למרור, וכן תפוחים אגסים ואגוזים הנכנסים בחרוסת (וגם לענין שתיית יין יש הגבלות)⁴⁶³.

שאלה: שליל הסדר חל במוצאי שבת מתי הבכורות מסיימים מסכת הרי אסור להתענות בשבת?

תשובה: בקביעות כזו תענית בכורות היא ביום חמישי ונוהגים לפתוח הצום בסיום מסכת⁴⁶⁴.

דיני ליל הסדר

דיני הסדר בכללות

שאלה: האם מותר להתחיל את ה"סדר" לפני צאת הכוכבים?

תשובה: אין להתחיל קידוש בליל הסדר לפני צאת הכוכבים, (ויש שרצו להקל במקום שאין אפשרות להחזיק מקורבים עד הלילה בלי אוכל, ועכ"פ יאכלו מצה בלילה, ובדרך כלל אפשר שיאכלו ירקות וכיוצא בזה קודם השקיעה, וימתינו בשירה וכיוצא בזה עד צאת הכוכבים ואז יעשו קידוש).

שאלה: האם בחור צריך ללבוש בזמן הסדר כובע וחליפה? ונשוי, האם צריך ללבוש גראטל?

תשובה: ראוי ללבוש חליפה בעת הסדר, ואדם נשוי יחגור גראטל לפחות בזמן שתיית הכוסות ואכילת הכזיתים⁴⁶⁵.

שאלה: הגעתי ל"שולחן עורך" ואני עייף וכואב לי הראש, האם מותר לי לנוח קצת על מנת שמיהו יעיר אותי אח"כ?

תשובה: לכאורה מי שעייף יכול לנוח אם יש מי שמזכירו להמשיך הסדר, וכנראה עדיף שינוח לפני הסעודה, ויש לעיין בזה (שאולי אז יברך על הגפן על היין ששתה כבר).

⁴⁶² ע"פ ספר המנהגים שהנכנס בחרוסת אין אוכלים ולא מוזכר גבי ירקות של כרפס.

⁴⁶³ ע"פ סי' תע"א סעיפים ב' ו', ספר המנהגים.

⁴⁶⁴ ע"פ שו"ע ר סי' ת"ע סעי' ו', ונוהגין לשמוע סיום ע"פ לקוטי שיחות חלק י"ז עמוד 61.

⁴⁶⁵ מסתבר כדי לכבד את המצוות.

אליבא דהלכתא

שאלה: האם חייבים לפתוח את הדלת בשפוך חמתך אפילו שמסוכן בחוץ (כגון חיות רעות וכו')?

תשובה: כנראה במקום סכנה ממש אין לפתוח הדלת, ואם אפשר לפתוח קצת ולעמוד במהירות יעשה כן⁴⁶⁶.

דיני ליל הסדר שחל במוצאי שבת

שאלה: מה סדר ההנהגה כשליל הסדר חל במוצאי שבת?

תשובה: כשליל הסדר חל במוצאי שבת אסור להכין משבת ליום טוב את השולחן וכיוצא בזה, וכן בקידוש אומרים יקנה⁴⁶⁷.

דיני קערת ליל הסדר

שאלה: אם יש לי תבשיל מבושל שהוא לא ביצה, האם הוא יכול להוות כתחליף לביצה בקערת ליל הסדר?

תשובה: מי שאין לו ביצה לסדר, לפי הטעם בשוע"ר שאוכלים זכר לאבלות חורבן בית המקדש, אין מקום לתבשיל אחר במקומו, (ואפשר שמ"מ כדאי לאכול לפי הטעם שהוא זכר לקרבן חגיגה, ויש לעיין בזה)⁴⁶⁸.

שאלה: אדם שלא צלה זרוע לפני החג מה יעשה?

תשובה: מי שלא צלה זרוע לפני החג לכאורה יצלה קצת בחג ויאכלהו למחרת בתוך החג כמובן לא בשבת⁴⁶⁹.

שאלה: אדם שלא הכין מי מלח לפני החג מה יעשה?

תשובה: מי שלא הכין מי מלח לפני החג יכין בחג (במיוחד שפסח לא חל בשבת)⁴⁷⁰.

שאלה: האם מסלקים את הקערה מן השולחן וא"כ מתי?

תשובה: בהגדרות שבהם מנהגי הרב, מודפס מתי מסלקים, כלומר, מזויזם הצידה את הקערה⁴⁷¹.

שאלה: מה נוהגים לתת בחרוסת?

⁴⁶⁶ ע"ד המובא בשו"ע סי' ת"פ סעי' ה', שאם מצוים גנבים אין לסמוך על הנם.

⁴⁶⁷ שם סי' תע"ג סעי' ו', סי' ש"ו סעי' א'.

⁴⁶⁸ שם סי' תע"ג סעי' כ"א.

⁴⁶⁹ ויש אומרים לקחת בשר מבושל, כף החיים. סי' תע"ג ס"ק ס"ג.

⁴⁷⁰ ע"פ שו"ע ר סי' שכ"א סעי' ג' לענין שבת, סי' תע"ג סעי' י"מ.

⁴⁷¹ הגדה.

אליבא דהלכתא

תשובה: חרוסת עושים מתפוחים אגסים ואגוזים, ולמנהג חב"ד אין נותנים תבלינים בתוך החרוסת⁴⁷².

שאלה: האם נוהגים להשתמש לעריכת הסדר בקערה או במפה?

תשובה: האדמו"ר עורך בקערת כסף השאר עושים במפה (ויש שנותנים צלחת תחת המפה).

שאלה: מה השיעור של אכילת הכרפס ומדוע?

תשובה: כרפס אוכלים פחות מכזית כי בכזית יש מחלוקת האם לברך אחריו בורא נפשות, וגם אם אכל כזית לא יברך אחריו כי ספק ברכות להקל.

דיני הסיבה

שאלה: מה דינו של מי שלא היסב על הצד הנכון, ע"פ הלכה, האם חוזר ומיסב?

תשובה: מי שלא אכל בהסיבה או היסב על צד ימין, פסק בשו"ע⁴⁷³ שזמן הדין אין צריך לחזור לאכול ולשתות, אבל טוב להחמיר לאכול מצה בהסיבה וכן את הכוס השניה (מכיון שלא יברך בורא פרי הגפן בסעודה ולכן אינו נראה כמוסיף על הכוסות)⁴⁷³.

שאלה: אכלתי הכזיתים מצה שלא בהסיבה צריך לחזור שוב?

תשובה: כבר הוזכר שרצוי לחזור ולשתות כוס שניה וכן המצה בהסיבה, אבל אין בזה חיוב גמור⁴⁷⁴.

שאלה: האם אבל צריך להיסב?

תשובה: אבל שהתחיל אבלות קודם החג מיסב, אבל אם לא נקבר עדיין עד החג אינו מיסב⁴⁷⁵.

שאלה: האם בן אצל אביו מותר לו להיסב, והאם תלמיד אצל רבו מותר לו להיסב?

תשובה: בן אצל אביו מיסב גם אם הוא רבו מובהק, ותלמיד אצל רבו אינו מיסב אא"כ נתן לו רבו רשות להיסב, וכמדומה בשולחן הרבי לא הסיבו⁴⁷⁶.

שאלה: האם צריך להיסב בכל הסעודה?

⁴⁷² ע"פ ההגדה של הרבי.

⁴⁷³ שם סי' תע"ב סעי' ט"ו.

⁴⁷⁴ שו"ע⁴⁷⁴ ר סי' תע"ב סעי' ט"ו.

⁴⁷⁵ שם סעיפים ג' - ד'.

⁴⁷⁶ שם סעי' י"א.

אליבא דהלכתא

תשובה: נוהגים להיסב בכוסות ובכזיתים של מצה, כורך, ואפיקומן, ולא במרור ולא בשאר הסעודה⁴⁷⁷.

שאלה: עד כמה ההסיבה לצד שמאל הכרחית?

תשובה: ההסיבה לצד שמאל הכרחית, ואף בדעיבד רצוי לאכול עוד הפעם בהסיבת שמאל וכן בשתיית כוס שני, וע"פ הלכה מקפידים על זה⁴⁷⁸.

שאלה: האם יש שיעור להסיבה (כמה צריך להיות מוטה)?

תשובה: לכאורה שיהיה ניכר שהוא מיסב, אבל לא יהיה שוכב⁴⁷⁹.

שאלה: אדם שהיסב לכל אורך הסדר, כשמגיע למקום שצריך להיסב, האם צריך להיסב עוד יותר?

תשובה: נראה שאם מיסב כל הסדר אין צריך להרבות בהסיבה בכוסות ובכזיתים⁴⁸⁰.

דיני ד' כוסות

שאלה: אם השתכרתי מהד' כוסות מותר לי לאכול ולהמשיך את הסדר, או לחכות שיפוג השיכרון?

תשובה: שיכור כלוט אינו מחויב במצות ד' כוסות, אלא ימתין שיפוג השכרות, אבל מי שקצת שתוי, ימשיך הסדר, ולכתחילה יש לשתות יין בכמות ובאיכות שלא יגיע לשכרות⁴⁸¹.

שאלה: מי שלא כיון בליל הסדר בשתיית ד' כוסות זכר ל"צ"מ האם צריך לשתות שוב? וכן בסעודת משיח?

תשובה: בליל הסדר היות וכל הסדר עצמו הוא לזכר יציאת מצרים, אז אפילו שלא כיון בפועל כשתה, יצא יד"ח דמסתמא עשה זאת לזכר יציאת מצרים. אך בסעודת משיח היות ויש קהילות שנוהגות לעשות סתם סעודה ללא שייכות למשיח כן צריך לכוון בפועל ומי ששכח ישתה שוב⁴⁸².

שאלה: איזה יין עדיף לשתות בד' כוסות בליל הסדר?

⁴⁷⁷ הגדה (שולחן ערוך).

⁴⁷⁸ שם סי' תע"ב סעיפים ט' וט"ו.

⁴⁷⁹ ע"פ משמעות שוע"ר סי' תע"ב סעי' ח'.

⁴⁸⁰ שם סעי' י"ד שזו אותה הסיבה אלא שבהגדת הרבי מובא שאין נוהגין להסב בסעודה.

⁴⁸¹ ע"פ שוע"ר סי' תע"ה סעי' כ"ט.

⁴⁸² שם סעי' ט' ושיחת הרבי לענין ארבע כוסות.

אליבא דהלכתא

- תשובה: עדיף לשתות יין אדום מאשר לבן ולקחת יין משובח⁴⁸³.
- שאלה: למה צריך לברך "בורא פרי הגפן" על כל הד' כוסות ולא מספיק על הכוס הראשונה?
- תשובה: לפי מנהגנו מברכים על כל כוס מכיון שיש בכל כוס דרך חירות ומצוה בפני עצמה⁴⁸⁴.
- שאלה: מהו מנהג חב"ד בנוגע לגודל של הד' כוסות?
- תשובה: מנהג חב"ד שרביעית היא כשיטת הגרא"ח נאה 86 סמ"ק, וכמדומה שלרבי היה גביע גדול יותר וכמו שנהגו ברוסיה וכו' של כ"120 סמ"ק⁴⁸⁵.
- שאלה: אדם שיש לו כסף או לקניית נרות או לקניית יין לארבע כוסות מה עדיף שיקנה?
- תשובה: מובא שאם יש חושך אז עדיף נרות אבל אם יש אור יקנה יין לד' כוסות⁴⁸⁶.
- שאלה: האם מותר לשתות עוד יין בין הארבע כוסות?
- תשובה: מותר לשתות יין בסעודה בין כוס שני לכוס שלישי⁴⁸⁷.
- שאלה: האם יש ענין שמיישהו אחר ימזוג את הכוס לבעל הבית?
- תשובה: יש נוהגים שאדם אחר מוזג משום חירות, אך בחב"ד אין נוהגים כן אלא כל אחד מוזג לעצמו⁴⁸⁸.
- שאלה: אדם חולה שיכול לשתות רק כוס אחת, זה שווה משהו?
- תשובה: לכאורה טוב שישתה עכ"פ כוס אחת שהרי כל כוס היא מצוה בפני עצמה⁴⁸⁹.
- שאלה: מה הדין אם התברר שלא שתה כוס רביעית ונודע לו בבוקר חג הפסח?
- תשובה: לכאורה מי שלא שתה כוס רביעית בסדר אין יכול להשלימו ביום.
- שאלה: האם מספיק לשתות רק 3 כוסות אם אין מספיק יין?

⁴⁸³ שם סי' תע"ב סעי' כ"ו.

⁴⁸⁴ שו"ע ר"ס סי' תע"ד סעי' ב'.

⁴⁸⁵ שמעתי שאחר האירוע בשנת ה'תשל"ח רצו להקטין את הגביע לשיעור הגרא"ח והרבי לא הסכים.

⁴⁸⁶ שם סי' רס"ג סעי' ד'.

⁴⁸⁷ שם סי' שע"ה סעי' י"א.

⁴⁸⁸ הגדת הרבי (קידוש).

⁴⁸⁹ הגדה.

אליבא דהלכתא

תשובה: לכאורה מפני שכל כוס הוא מצוה בפני עצמה יש לשתות גם כוס אחת או שתיים או שלשה אם אין יותר יין, וראוי לשתות מעט בכל כוס כדי שיספיק לו לד' כוסות (לרוב הדעות) רוב רביעית בכל כוס⁴⁹⁰.

שאלה: גוי שהגיע באמצע הסעודה מה עושים עם היין?

תשובה: מצד ההלכה יין מבושל אינו נאסר מגוי, וגם יין שאינו מבושל אינו נאסר בראיה, אבל נוהרים ע"פ הקבלה מראית נכרי וע"כ אם יש חשש שיבוא גוי בסעודה יקחו יין מבושל⁴⁹¹.

שאלה: אדם ששכח יעלה ויבוא בברכת המזון בליל הסדר, וכבר שתה את הכוס שלאחר ברכת המזון, כשמברך שוב, האם צריך לשתות שוב פעם כוס יין?
תשובה: אין לשתות עוד כוס⁴⁹².

שאלה: למנהג חב"ד האם אפשר להשתמש במיין ענבים לד' כוסות?

תשובה: מיין ענבים כשר לד' כוסות, אבל לכתחילה יש ליקח יין ממש, למי שאסור לו יין יקח מיין ענבים⁴⁹³.

דיני אכילת מצה

שאלה: מה גודל שיעור כזית במצה?

תשובה: יש אומרים כ27 גרם מצה, ויש אומרים ש27 גרם ויש עוד שיעורים ביניהם⁴⁹⁴.

שאלה: אדם שיש לו כזית מצה אחת, מתי עדיף שיאכל אותה, במוציא מצה, בכורך או באפיקומן?

תשובה: מי שיש לו רק כזית מצה אחת יאכל תבשילו וכו' ובסוף יאכל מצה על השובע ויברך המוציא ועל אכילת מצה. אבל זה רק אם קידש על היין בתחילה, אך אם אין לו יין יקדש על המצה ויברך עליה על אכילת מצה והמוציא ואח"כ יאכל שאר סעודתו⁴⁹⁵.

שאלה: האוכל מצה ללא כוונה לצאת ידי חובת אכילת מצה, צריך לאכול שוב?

⁴⁹⁰ ע"פ שו"ע ר"ס' תפ"ג סעי' ה'.

⁴⁹¹ ע"פ שו"ע ר"ס' יורה דעה ס' קכ"ד.

⁴⁹² ע"פ שו"ע ר"ס' תע"ג סעי' י"ב שאסור להוסיף על הכוסות.

⁴⁹³ שו"ע ר"ס' תע"ב סעיפים כ' וכ"ז וע"פ השמועה הרבי הקפיד על יין ממש.

⁴⁹⁴ שם ס' תפ"ו סעי' א.

⁴⁹⁵ שם ס' תפ"ב סעי' ג'.

אליבא דהלכתא

תשובה: אם ידע שהלילה פסח ואכל מצה בלי כוונה יצא, אבל אם לא ידע שהלילה פסח או שחשב שאוכל בשר וכיוצא בזה לא יצא⁴⁹⁶.

שאלה: אם הקיא בליל פסח אחר חצות את המצות והיין־מה דינו?

תשובה: מי שהקיא אכילתו יצא ידי חובתו במה שאכל ושתה לפני כן⁴⁹⁷.

שאלה: האם אפשר לשים כל מצה בשקית בפני עצמה או שצריך שהכל יהיה ביחד?

תשובה: המנהג להפריד במפה או בכד, מצד ההלכה לכאורה אפשר גם בשקיות נפרדות⁴⁹⁸.

שאלה: מי שנצרך לנקביו בין מוציא מצה לכורך, האם מפסיק לאמירת אשר יצר? ואם לא, האם יכול להשלים זאת אחר כך?

תשובה: לכאורה עדיף שיאכל קודם את הכורך ואח"כ יברך אשר יצר ולא הפסיד הברכה⁴⁹⁹.

דיני אכילת מרור

שאלה: מה כמות החריין שצריך לשים במרור?

תשובה: לא ראיתי הגדרה על כמות החריין, ומצד ההלכה מצטרפים כל סוגי המרור לשיעור כזית⁵⁰⁰.

שאלה: במקרה שהחסות לא התייבשו לגמרי חוששים לשרויה? (בשביל הכורך), ואם כן מה עלי לעשות (כשאין כ"כ זמן לחכות)?

תשובה: חסות שלא התייבשו יש לנגבם לפני הכורך, וראוי לקנות עלי חסות שטופות ומופרדות בהכשר בד"צ שהם נקיים מתולעים ויבשים (או עם קצת רטיבות שניתן בקלות לנגב).

דיני אכילת האפיקומן

שאלה: עד מתי חייב לסיים לאכול את האפיקומן לכתחילה, ומה הדין בדעיבר?

⁴⁹⁶ שם סי' תע"ה סעיפים כ"ח - כ"ט.

⁴⁹⁷ משנה ברורה מהודרת דרשו סי' תע"ג הערה 58.

⁴⁹⁸ ע"פ הגדת הרבי ד"ה הישראל.

⁴⁹⁹ ע"פ שו"ע ר' סי' תע"ה סעי' י"ח שלדעת הלל יוצא בברכת המצה ובמרור גם על הכורך וע"כ מסתבר שלא להפסיק בברכת אשר יצר מפני שהיא נאמרת גם אם הפסיק אחר עשיית צרכיו ועל דרך המובא בשו"ע ר' סי' ז' סעי' ג' שאם שכח לברך אשר יצר והטיל מים פעם נוספת זה עולה גם על הפעם הראשונה.

⁵⁰⁰ שם סי' תע"ג סעי' כ"ח.

אליבא דהלכתא

תשובה: כליל הסדר יש להקפיד לסיים אכילת אפיקומן עד חצות כמובא בהיום יום (ורק בדיעבד יש מתירין לאוכלו אחר חצות), ובחו"ל כליל הסדר השני אין מקפידים על חצות⁵⁰¹.

שאלה: האם ניתן לדחות את אכילת האפיקומן לצורך מבצעים?

תשובה: היוצא למבצעים בזמן הסדר יקח עמו קצת מצה לאכול כאפיקומן קודם חצות.

שאלה: מה הדין אם האפיקומן נשבר ליותר מחמש חתיכות?

תשובה: אם נשבר האפיקומן ליותר מחמש חתיכות ראוי להניח בצד ולאכול רק מחמש החתיכות⁵⁰².

שאלה: מי שנוכר לאחר אפיקומן שהתבלבל בין המרור לכורך צריך לחזור או שהיות וכבר אכל את האפיקומן אינו חוזר?

תשובה: לכאורה אם החסיר באכילת מרור יאכל מרור אחר אפיקומן, ויאכל אח"כ עוד כזית מצה⁵⁰³.

שאלה: השעה קרובה לחצות הלילה, מה עדיף, לדלג על קטעים מההגדה ולהספיק לאכול אפיקומן לפני חצות, או להמשיך כרגיל, ואם כן לדלג, אז איזה קטעים עדיף שלא לדלג?

תשובה: לכאורה ממעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע וכו' עד רבן גמליאל היה אומר אפשר לדלג כדי לאכול אפיקומן בזמן, אך בדרך כלל יש לקצר בסעודה ולומר את כל הקטעים הנ"ל במהירות.

שאלה: אדם שברך ברכת המזון ונוכר שלא אכל אפיקומן מה יעשה?

תשובה: יטול ידיו ויאכל אפיקומן⁵⁰⁴.

שאלה: אם נאבד האפיקומן מה יעשה?

תשובה: אם נאבד האפיקומן יאכל מצה אחרת וזה יהיה האפיקומן⁵⁰⁵.

שאלה: כמה כזיתים צריך לאכול באפיקומן?

תשובה: לכתחילה יש לאכול 2 כזיתים באפיקומן, ולפחות כזית אחד.

⁵⁰¹ שם סי' תע"ז סעי' ב' והגדה.

⁵⁰² ע"פ הגדה של הרבי.

⁵⁰³ לכאורה דומה למ"ש סי' תע"ז סעי' ז'.

⁵⁰⁴ שו"ע ר סי' תע"ז סעי' ח'.

⁵⁰⁵ שו"ע ר סי' תע"ז סעי' י'.

אליבא דהלכתא

דיני אמירת הלל בליל הסדר

שאלה: האם צריך לחזור אחר שלושה אנשים לאמירת הלל בליל הסדר?

תשובה: מצוה לחזור אחר שלושה לאמירת ההלל כדי שהאחד יאמר לשניים הודו וכו' והם עונים אבל אם אין בסדר שלושה אנשים מספיק שאשתו ובניו שהגיעו לחינוך יענו אחריו.

שאלה: האם מברכים על אמירת ההלל בליל הסדר?

תשובה: למנהגנו מברכים על ההלל רק בתפילת ערבית של פסח.

דיני חג הפסח

שאלה: לילד קטן מה עדיף להביא לו לאכול שרויה או קטניות?

תשובה: לרוב הדעות עדיף שרויה מקטניות, למי שקשה לו לאכול מצה או קמח מצה, אבל לחולה או תינוק שמאכלו הרגיל הוא קטניות, אז מותר לו גם בפסח⁵⁰⁶.

שאלה: האם מותר לכתוב בחול המועד לצורך לימוד התורה?

תשובה: מותר לכתוב בחול המועד לצורך לימוד תורה וזכירת התורה⁵⁰⁷.

שאלה: מה מקור המנהג לא לאכול שום בפסח?

תשובה: מנהג רוב בני ישראל לא לאכול שום בפסח, וכבר הובא בפרי מגדים ויש שהסבירו כיון שרגילים לחתכו בסכין חמץ, וכיון שהוא חריף הוא בולע ונאסר, ויש שאמרו כיון שרגילים היו לייבש שום עם קמח (כמו תאנים), לכן מחשש חמץ, נמנעו מאכילת שום, ולפי זה יש שהקלו בשום טרי שאינו יבש ויש שאוסרים⁵⁰⁸.

שאלה: אם אני מגדל בבית שום במקום מיוחד בשבילו ללא חשש מגע חמץ מותר לי לאוכלו בפסח?

תשובה: נכתב לעיל, שמנהג ישראל ברוב הקהילות לא לאכול שום בפסח גם אם גידל בביתו, ואם היה נוהג לאכול שום טרי ודאי יכול לאכול מה שגידל בביתו⁵⁰⁹.

שאלה: האם חובה לאכול כל יום מימי חול המועד מצה?

⁵⁰⁶ כך פסקו רבים וכמו שבחו"ל באחרון של פסח אוכלים שוריה ואין אוכלים קטניות.

⁵⁰⁷ ע"פ שו"ע ר"ס' תקמ"ה סעי' מ'.

⁵⁰⁸ נמעי גבריא פסח חלק ב' עמוד ר"ו ויש שהסבירו מפני שהיו מייבשים שום עם קמח ולפי זה שום טרי מותר ויש שאמרו מפני שהיו רגילים לחתוך בסכין של חמץ ועוד טעמים ולפי זה גם בשום טרי נמנעים.

⁵⁰⁹ ראה הערה הקודמת.

אליבא דהלכתא

תשובה: בחול המועד אין חובה לאכול מצה פרט לשבת, אבל לדעת הצ"צ וכו' יש מצוה באכילת מצה גם בימי חול המועד⁵¹⁰.

שאלה: אם טסים במטוס במהלך ימי הפסח ויש שם חמץ מה צריך לעשות?

תשובה: מותר לטוס במטוס שיש בו מאכלי חמץ, וכמובן לכוין לא לזכות במנה שלהם ולא לאכול בשולחן אחד עם אדם האוכל חמץ גם אם אינו יהודי ואינו מכיר⁵¹¹.

שאלה: אדם שזקוק לתרופות שעשיות מחמץ, כיצד ינהג?

תשובה: הנזקק לתרופות בפסח יטול תרופות הכשרות לפסח, ובאם אין תחליף יש לשאול רב בעיקר בתרופה שיש לה טעם טוב, ולרוב מקילים תמיד בתרופה שאין לה טעם והיא חיונית לבריאות, אבל לא להקל בתוספי מזון שאין צורך ממשי בהם⁵¹².

שאלה: האם חובה לאכול בשר ולשתות יין בימי חול המועד?

תשובה: יש חובה על הגברים לשתות כל יום רביעית יין ומצווה לאכול כזית בשר ומה טוב בשר בהמה⁵¹³.

שאלה: מהו מנהג חב"ד לגבי בישול מי סוכר בפסח, והאם גם היום צריך לעשות זאת כשיש הכשר מהודר לפסח?

תשובה: לגבי סוכר לכאורה מי שמנהגו היה להרתיח מי סוכר יש מקום להמשיך, ומי שלא נהג, לכאורה יסמוך על הכשר מהודר, וודאי אפשר לבשל במאכלים המתבשלים לפני פסח גרגירי סוכר⁵¹⁴.

שאלה: מדוע נייר וכלים חד פעמיים צריכים הכשר לפסח?

תשובה: נייר צריך הכשר לפסח כי יש ניירות שיש בהם עמילן של קמח, בפלסטיק אין חשש, ומ"מ יש מהדרין לבדוק השגחה שבמהלך העבודה נזהרו הפועלים לא לאכול חמץ, ושלא נכנסו פירורים למארז⁵¹⁵.

שאלה: מה הכמות של כזית מצה, נפח או משקל?

⁵¹⁰ ע"פ ההלכה החיוב הוא רק בליל הסדר (סי' תע"ה סעי' ל"ז) אך מצוה יש בכל ימי החג אך מובא בשם הצמח צדק שיש מצוה בכל החג ונתפרסם בשם הרבי שראוי לאכול כזית מצה בכל יום והוא מאכל האמונה ומאכל הרפואה.

⁵¹¹ ע"פ שו"ע ר סי' ת"מ סעי' ג'.

⁵¹² מבואר באריכות בנטיעי גביראל פסח חלק ג' עמוד שפ"ה וכו', פסקי תשובות סי' תמ"ב סעי' ה'.

⁵¹³ שו"ע ר סי' תקפ"ט סעי' ז'.

⁵¹⁴ ע"פ שו"ע ר סי' תס"ז סעי' י"ט שיש סוכר שאין בו חשש חמץ.

⁵¹⁵ ע"פ מדרוך הכשרות בד"ץ ע"ח.

אליבא דהלכתא

תשובה: פשטות ההלכה, שכל השיעורים הם בנפח ולא במשקל כמ"ש בשוע"ר שלא לצורך את האויר שבעלי המרור לשיעור, ומוכח שהנפח קובע, ומ"מ נהוג להחמיר לפי משקל לכתחילה, במיוחד לענין כזית מצה דאורייתא⁵¹⁶.

שאלה: אדם בעל תשובה האם יש חומרות עם טעם שכדאי ורצוי לקבל על עצמו, או שימשיך לעשות את חג הפסח כמו שהוא עשה עד עכשיו?

תשובה: מי שלא נהג בחומרות הפסח יתייעץ עם רב במה עליו להדר תלוי במצבו, וגם במצות כיבוד אב ואם.

שאלה: האם משחת שיניים צריכה הכשר לפסח?

תשובה: נהוג להשתמש במשחת שיניים עם כשרות לפסח אע"פ שיש מקילים בזה⁵¹⁷.

שאלה: האם שמפו וסבון צריכים הכשר לפסח?

תשובה: גם בסבון ושמפו נהוג להשתמש כשיש הכשר, כיון שיש דעה שסיכה כשתיה, ואם הוא ראוי לשימוש הגוף צריך שלא יהיה בו חמץ (אע"פ שיש מקילים בזה)⁵¹⁸.

שאלה: האם מותר להשתמש בדאודורנט בפסח (שאין עליו הכשר)?

תשובה: יש מחמירים שלא להשתמש בסבון וכיוצא בזה, מכיון שיש חשש חמץ מצד שסיכה כשתיה, עכ"פ לענין פסח משתדלים להחמיר⁵¹⁹.

שאלה: האם מיני בר מותר לשימוש בפסח? ואם לא איך ניתן להכשירו?

תשובה: מיני בר המנהג לכתחילה לא להשתמש מחשש שמא בלע ע"י עירווי לחמץ או מוגע חמץ חם אך מן הדין מותר, ובפרט בצונן (גם שלא יהיה בו מים חמים 24 שעות קודם זמן איסורו ואח"כ יחממו מים וישפכו אותם קודם זמן איסור חמץ ובנוסף ישפכו מים חמים על ברז המיני בר)⁵²⁰.

שאלה: מכשיר סודה סטרים ששמים בתוכו חומר שיוצר גזים בבקבוק מים האם יש בזה בעיה בפסח?

תשובה: מכשיר שמייצר סודה יש לבדוק את כשרותו כיון שיש גזים המיוצרים מתסיסה של דגנים⁵²¹.

⁵¹⁶ ראה פסקי תשובות סי' תפ"ו סעי' א'.

⁵¹⁷ שם סי' תמ"ב סעי' ה'.

⁵¹⁸ שם סעי' ב' ובהערה 5.

⁵¹⁹ פסקי תשובות פסח סי' תמ"ב סעי' ב'.

⁵²⁰ ע"פ פסקי תשובות סי' תנ"א סעי' י"א.

⁵²¹ ע"פ מדריכי כשרות.

אליבא דהלכתא

שאלה: אדם שיש לו קיבוע/קוביות בשיניים מה יעשה על מנת להכשיר אותם לפסח?
תשובה: קוביות וכיוצא בזה בשיניים, יש לנקות לפני זמן איסור חמץ, ויש הידור שלא לאכול חמץ חם ביממה לפני איסור חמץ ויש שנוהרים גם שלא לאכול מאכל חריף יממה לפני איסור חמץ⁵²².

שאלה: אדם שיש לו קיבוע/קוביות בשיניים האם צריך להיזהר עם זה לאחר אכילת מצה?

תשובה: מי שיש לו קוביות בשיניים ישתדל לנקות אחר אכילת המצה, וכידוע שהרבי ניקה את הפה אפילו שלא היו לו קוביות וכיוצא בזה⁵²³.

שאלה: אדם שיש לו פלטה לשיניים (נשלפת) שהוא משתמש בה רק בלילה איך מכשיר אותה לפסח?

תשובה: פלטה נשלפת ראוי להכשירה בכלי ראשון שהיד סולדת בו, או בעירוי מכלי ראשון, (ואחר ההכשר אם אוכל חמץ יזהר לא לאכול חמץ חם ואם אפשר גם לא חמץ עם דבר חריף)⁵²⁴.

שאלה: מי שאחזו "בולמוס" בפסח והאכילו אותו חמץ האם צריך לברך על זה? וא"כ האם אומר יעלה ויבוא בברכת המזון?

תשובה: לכאורה מי שאחזו "בולמוס" ואוכל חמץ מצד פיקוח נפש הרי אכילתו מצוה ויברך ולכאורה יאמר יעלה ויבוא בחג המצות כי זה שמו של החג.

שאלה: לשיטתנו שמחמירים בשרייה מותר למרוח אבוקדו או דבש או סלט ביצים על המצה?

תשובה: מן הדין מותר למרוח אבוקדו על המצה, ויש שנמנעים כמו שנמנעים מלאכול מצה עשירה מחשש שמא יתערב בו מעט מים⁵²⁵.

שאלה: האם מותר לעשן בפסח, וא"כ איזה מותר?

תשובה: כל השנה אין לעשן, ומי שמעשן, יש שסוברים שצריך לברר כשרות הסיגריה (מצד הנייר שלעיתים מודבק בקמח), וכמדומה פעם היו סיגריות עם כשרות לפסח⁵²⁶.

שאלה: אדם שקשה לו ללעוס את המצה מה יעשה?

⁵²² פסקי תשובות סי' תנ"א סעי' כ"ג.

⁵²³ מנהג הרבי.

⁵²⁴ פסקי תשובות שם.

⁵²⁵ כך שמעתי.

⁵²⁶ מדריכי כשרות.

אליבא דהלכתא

תשובה: יטחן את המצה ויאכל כזית, ואם גם זה אינו מועיל ישרה הפירורים או המצה במים (ולא בשאר משקים) לכזית של מצוה ובמשך הפסח עדיף מיץ פירות שאין בו שום מים⁵²⁷.

שאלה: האם בפסח עושים מים אחרונים, וא"כ איך עושים?

תשובה: בפסח נוטלים מים אחרונים, ואין מעבירים על השפתים⁵²⁸.

שאלה: תוך כמה זמן צריך לאכול את הכזית מצה?

תשובה: בדרך כלל זמן אכילת פרס היא 4 דקות, ויש מחמירים לאכול בתוך 2 וחצי דקות⁵²⁹.

שאלה: מה יעשה אדם שאלרגי לגלוטן?

תשובה: הרגישים לגלוטן יאכלו מצות משבולת שועל או שיפון, ויש בהכשרים מהודרים⁵³⁰.

שאלה: מכשיר "איי רובוט" ששופף עם מים חמים ויש חשש לבליעת חמץ האם ניתן להשתמש בו גם בפסח?

תשובה: לכאורה כל מכשיר לשטיפת רצפות אין לחשוש לחמץ, בפרט שבדרך כלל זה לא ראוי למאכל כלב ורק שיש לנקותו אם יש מקום לצבור לכלוך⁵³¹.

שאלה: מכשיר רובוט שמנקה רצפה שהצטברו בו לכלוכים, האם צריך מיד לרוקן אותו לפח. (בהחומרא של חשש שרויה כשאוספים לכלוך שצריך לזרוק מיד לפח), או שאין בזה בעיה?

תשובה: כמדומה שרק לענין אכילה חוששים לשרויה, ואין חשש לשטיפת שיירי המצה ברצפה וכיוצא בזה⁵³².

שאלה: האם מותר לאכול שרויה שעבר עליה הפסח?

תשובה: שרויה שעבר עליה הפסח נראה שמותר באכילה, וכפי שהתפרסם שכשאחרון של פסח חל בשבת בחו"ל, רצה הרכי שיכינו שרויה בערב שבת-שביעי של פסח עבור אחרון של פסח בחו"ל שנהוג להרבות בו בשרויה⁵³³.

⁵²⁷ ע"פ שו"ע ר"ס' תס"א סעיפים י"ב - י"ג.

⁵²⁸ ע"פ ספר המנהגים.

⁵²⁹ פסקי תשובות ס' תע"ה סעי' י'.

⁵³⁰ שם ס' תנ"ג סעי' א'.

⁵³¹ ע"פ ס' תמ"ב סעי' כ"ה.

⁵³² כך נהוג.

⁵³³ ע"פ השמועה וודאי אם אוכלים בחו"ל באחרון של פסח אין זה חמץ שעבר עליו הפסח.

אליבא דהלכתא

שאלה: האם חומרי ניקוי צריכים הכשר לפסח?

תשובה: חומרי ניקוי לרצפה לא צריכים הכשר, וחומרי ניקוי לכלים נזהרים שיהיה בהכשר⁵³⁴.

שאלה: האם אפשר ביום טוב ובשבת לשרוף את קצות המצה על מנת שתחשב כשלמה?

תשובה: ביום טוב אפשר לשרוף את קצות המצה אבל לא בשבת⁵³⁵.

שאלה: האם ניתן להכשיר מדיח כלים לפסח?

תשובה: מדיח כלים מן הדין נראה שאפשר להכשיר לפסח, אבל נהוג שלא להכשיר לפסח ובשעת הדחק לשאול רב⁵³⁶.

שאלה: מתי מתחילים לומר מוריד הטל, ומה דינו של מי שטעה ואמר משיב הרוח ומוריד הגשם?

תשובה: מתחילים לומר מוריד הטל אחר הכרות הגבאי - במוסף יום א' של פסח ואם אמר אח"כ משיב הרוח ומוריד הגשם חוזר⁵³⁷.

דיני שביעי של פסח

שאלה: אם בשביעי של פסח נשארו לי רק מצות מכונה ומצות שרויה על מה עדיף לעשות לחם משנה?

תשובה: הרבי אמר שעדיף לתת שרויה למי שקשה להם ללעוס מצה יבשה, אך לא מצת מכונה, וכן בחו"ל באחרון של פסח אוכלים שרויה ולא מצת מכונה⁵³⁸.

שאלה: האם יש משהו מוגדר ללימוד בליל שביעי של פסח, או שכל אחד לומד מה שליבו חפץ?

תשובה: בליל שביעי של פסח ניעורים ולומדים ואין דבר מסוים שחייבים ללמוד אותו⁵³⁹.

⁵³⁴ ע"פ סי' תמ"ב סעי' כ"ה.

⁵³⁵ ביום טוב הרי מותר אוכל נפש.

⁵³⁶ ע"פ פסקי תשובות סי' תנ"א סעי' כ"ה, ושם מחמיר שצריך שיגיע לרתיחה גמורה וזה חסר ברוב המדיחים וגם לעיתים יש שאלה מצד חלקי פלסטיק וכיוצא בזה.

⁵³⁷ סידור.

⁵³⁸ ע"פ שולחן מנחם עמוד רס"ו הערה ד'.

⁵³⁹ ע"פ ספר המנהגים.

אליבא דהלכתא

הנוסעים למרכז שליחות

שאלה: בן ארץ ישראל שנוסע לחו"ל האם צריך לשמור יום טוב שני? בחזרתו לארץ מה דינו? והאם זה תלוי להיכן נוסע - אם יש שם בני חו"ל או שיש שם רק תיירים שהגיעו מארץ ישראל?

תשובה: נחלקו הרבנים בחב"ד האם כל אחד נוהג תמיד כמנהג המקום שנמצא בו, ועכ"פ מי שהיה בתחילת הפסח בחו"ל וחזר לארץ והוא גר בארץ ישראל בקביעות הרי ביום טוב אחרון נוהג יום אחד בלבד (ויש מי שרצה להחמיר מאיסורי דאורייתא של חמץ ומלאכה)⁵⁴⁰.

שאלה: בחור שיוצא לשליחות ורוצה לעשות ליל הסדר במספר בתים, כיצד יעשה זאת?

תשובה: הרוצה לעשות סדר פסח בכמה מקומות, יכול לעשות כל הסדר בביתו ואח"כ יברך להם להוציאם בברכתו ולא יאכל עמהם, או שיתחיל הסדר בביתו ויכוין להמשיך סעודתו (בבית אחד נוסף) ושם יאכל אפיקומן ויברך ברכת המזון וכו'⁵⁴¹.

שאלה: אני עורך סדר למקורבים ואני מתחיל איתם את הסדר האם אני יכול להמשיך את ה"שולחן עורך" עד אפיקומן בדירה שלי או שאני חייב לסיים הסדר במקום שבו התחלתי?

תשובה: אם מראש נתכוין להמשיך ה"סדר" בבית אחר רשאי להשלים בבית אחר ולאכול שם ולברך ברכת המזון שם⁵⁴².

שאלה: אני טס לשליחות, האם אני צריך לעשות שני שמרות למכירת חמץ משום שאני שומר יום אחד?

תשובה: יש שעושים שמר מכירת חמץ בנוסח כללי המתאים לכולם, ובנוסף שמר פרטי שבו מפרט כל אחד את כתובתו ומקומות הפרטים שמוכר, ואם נוהג יום טוב שני של גלויות, יאמר לרב בזמן המכירה וכן יפרט לרב מצד הבדל השעות.

שאלה: כשנוסעים לשליחות עד כמה מחויבים להקפיד על כל ההנהגות כמו בבית?

תשובה: להשתדל להקפיד בשליחות כמו בבית, ואם אין אפשרות יש לשאול רב.

שאלה: אני טס לשליחות לפני פסח ו"בדיוטי פרי" קניתי חמץ, האם מותר לי להשאיר אותו ב"דיוטי פרי" עד אחרי פסח שאחזור לארץ?

⁵⁴⁰ נחלקו בזה רבני אנ"ש.

⁵⁴¹ ע"פ סי' תפ"ד סעי' א'.

⁵⁴² שם סעי' ג'.

אליבא דהלכתא

תשובה: לכאורה זה אסור מכיון שיש אחריות של היהודי (אא"כ הרב עשה שהאחריות תהיה על הנכרי)⁵⁴³.

שאלה: בני חו"ל השוהים בפסח בא"י, האם באחרון של פסח (יום טוב שני) הם צריכים להניח תפילין?

תשובה: בני חו"ל השוהים בארץ נחלקו הפוסקים האם נוהגים ביום טוב שני של גלויות, וגם רבני אנ"ש נחלקו בזה, ע"כ ישאלו רב, ואם מדובר בזוג נשוי נוהגים ודאי יום אחד⁵⁴⁴.

ספירת העומר

א. באחרון של פסח תשל"ד הרבי אמר ידוע שמצוות ספירת העומר ניתנה אחר שהיהודים ספרו את הימים למתן תורה, וע"כ ניתנה להם מצווה תמידית לספור ומובן שימים אלו מסוגלים להוספה בתורה כהכנה למתן תורה. בשיחה אחרת מובא שספירת העומר מורה על חשיבות ניצול הזמן כי סופרים רק דבר חשוב ולא אבנים וכיו"ב.

ב. בגלל⁵⁴⁵ שבימי ספה"ע מתו תלמידי רבי עקיבא, נוהגים בהם קצת דיני אבלות: לא מסתפרים עד ערב חג השבועות (ובקביעות כשנה הזאת ערב שבת שלפני חג השבועות כמנהג הארז"ל), וכן אסור לעשות ריקודים ומחולות, ולדעת אדמו"ר הזקן גם בסעודה של מצווה אסור, ונוהגים לאסור שמיעת מוזיקה של שמחה ומתירים לאדם ששומע כדי לצאת מעצבות או כדי לא להירדם בנהיגה.

ג. נוהגים שלא להתחתן בימי ספה"ע, פרט לל"ג בעומר ושלושת ימי ההגבלה. אם הזמן לחתונה של מכר שמתחתן אחר ל"ג בעומר, כפי מנהגו - לרוב הדעות מותר להשתתף בשמחתו, כי שמחת נישואין דוחה דיני אבלות של העומר⁵⁴⁶.

שאלה: אדם ששכח לספור ספירת העומר כיצד ינהג?

תשובה: אדם ששכח ולא ספר יום אחד ימשיך לספור בלי ברכה, (ואם אפשר יבקש שאדם אחר יוציאו וישמע ממנו הברכה), אבל אם ספר ביום בגלל ששכח בלילה הרי בלילות הבאים יספור בברכה⁵⁴⁷.

שאלה: אדם שמסתפק אם ספר ספירת העומר או שלא ספר כיצד ינהג?

תשובה: אם מסופק האם ספר הרי בימים הבאים סופר בברכה⁵⁴⁸.

⁵⁴³ ע"פ שו"ע ר"ס' ת"מ סעי' מ'.

⁵⁴⁴ כנ"ל דעות בזה אך אם נסעו זוג וודאי נוהגים לפי המקום שהם בו.

⁵⁴⁵ ע"פ שו"ע ר"ס' תצ"ג סעי' א', ואחרונים.

⁵⁴⁶ שם.

⁵⁴⁷ שו"ע ר"ס' תפ"ט סעי' כ"ד.

⁵⁴⁸ שם סעי' כ"ה.

אליבא דהלכתא

שאלה: השואל את חברו מה מנין הימים לספירת העומר בין השמשות איך יענה לו?

תשובה: השואל את חברו כיצד לספור יאמר לו אתמול המספר היה כך וכך⁵⁴⁹.

שאלה: האם בזמן הברכה צריך לדעת כמה סופרים באותו היום?

תשובה: לכתחילה צריך לדעת בזמן הברכה את הספירה של היום אך זה אינו פוסל הברכה⁵⁵⁰.

שאלה: אדם שספר ספירת העומר ואחר כך התברר לו שספר לא נכון כיצד ינהג?

תשובה: מי שספר ספירה אחרת בטעות הרי אם מיד מתקן אין צריך לברך שוב, אך אם סופר אח"כ צריך לברך⁵⁵¹.

שאלה: העובר את קו התאריך בימי הספירה כיצד ממשיך לספור?

תשובה: לדעת הרבי העובר את קו התאריך סופר לפי ספירתו הפרטית ולא לפי מנהג המקום, אבל רצוי מאוד לא לעבור את קו התאריך בימי הספירה⁵⁵².

שאלה: האם מברכים שהחיינו בימי ספירת העומר?

תשובה: למנהג חב"ד לא מברכים שהחיינו בימי העומר, אבל בשבת ובל"ג בעומר מברכים ובל"ג בעומר רצוי לאכול פרי חדש או ללבוש בגד חדש ולומר שהחיינו גם על מתן פנימיות התורה בל"ג בעומר⁵⁵³.

שאלה: האם מותר לעשות מלאכה לפני ספירת העומר?

תשובה: נוהגים שלא לעשות מלאכה משקיעת החמה עד אחר ספירת העומר האיסור הוא רק מלאכה שאסורה בחול המועד, אבל מותר להדליק ולכבות וכיוצא בזה, ואם מעמיד שומר או תזכורת בפלאפון מותר וכן אם יש לו מנין קבוע לערבית⁵⁵⁴.

שאלה: מי שמתפלל מעריב לפני צאת הכוכבים שהוא חוזר וקורא קריאת שמע פעם שניה האם צריך לספור שוב בברכה?

תשובה: נהגו לספור בברכה בבין השמשות, אך לכתחילה יש לספור רק אחר צאת הכוכבים, ומוכן שמי שספר בבין השמשות אינו יכול לספור בברכה בצאת הכוכבים גם אם אז לא בירך⁵⁵⁵.

⁵⁴⁹ שם סעי' י"ד.

⁵⁵⁰ שם סעיפים י"ח – י"ט.

⁵⁵¹ שם סעי' כ"א.

⁵⁵² שולחן מנחם סי' רנ"ח.

⁵⁵³ שם סי' רנ"ט.

⁵⁵⁴ שו"ע ר"ס סי' תצ"ג סעי' ט'.

⁵⁵⁵ שו"ע ר"ס סי' תפ"ט סעי' י"ב.

אליבא דהלכתא

שאלה: האם מותר להתחיל סעודה קרוב לצאת הכוכבים בימי ספירת העומר?

תשובה: אין להתחיל סעודה חצי שעה קודם בין השמשות או יותר מאוחר לפני שספר את העומר ואם יש מי שמזכיר לו לספור (או תזכורת בפלאפון) וכן אם מתפלל אח"כ במניין קבוע מותר⁵⁵⁶.

שאלה: האם ניתן לערוך בימי ספירת העומר הכנסת ספר תורה?

תשובה: לשיטת אדמו"ר הזקן אין לעשות מחולות בימי העומר אפילו בשמחה של מצוה, וע"כ רצוי שלא לעשות הכנסת ספר תורה בימי העומר חוץ מל"ג בעומר או בימים הסמוכים לחג השבועות לפי המנהגים בזה⁵⁵⁷.

שאלה: האם מותר ללבוש בגד חדש בימי ספירת העומר?

תשובה: לכתחילה מחמירים שלא לקנות ולא ללבוש בגד חדש חשוב בימי העומר, אבל גרביים נעליים וכיוצא בזה מותר, וכן מותר לקנות אם זה מכירה בזול או שזו הזדמנות שנמצא בגד כזה או שהוא נמצא במקום ויחסוך נסיעה מיוחדת או בצורך כגון שנקרע לו הבגד ואין לו בגד מתאים אחר או שנהיה חתן וצריך בגד מתאים לווארט וכיוצא בזה מותר, ואם אפשר יש לחדש בגד חשוב בשבת או בל"ג בעומר⁵⁵⁸.

שאלה: מי שלא הספיק ברכת האילנות האם יכול להשלימו?

תשובה: לדעת רבנו מי שלא ברך בחודש ניסן לא יכול לברך עוד, משא"כ לדעת שאר העולם שיכול לברך גם בחודש אייר⁵⁵⁹.

שאלה: האם יש היתר להסתפר לפני חג השבועות?

תשובה: למנהג חב"ד ע"פ האריז"ל לא מסתפרים עד לחג השבועות פרט לחאלקה בגיל שלוש שעושים בל"ג בעומר. ומביא ה'נמעי גבריא' שאם ריבוי השיער מפריע לתפילין של ראש - מתירים. וכן מי שרוצה לספר בלורית מותר מכיוון שיש צד איסור בגידול בלורית. ומ"מ, בשעת דחק גדול יש לשאול רב לגבי היתר תספורת בל"ג בעומר⁵⁶⁰.

שאלה: מה הדינים לגבי שמיעת שירים?

⁵⁵⁶ שם סעי' י"ז.

⁵⁵⁷ שו"ע"ר סי' תצ"ג סעי' א'.

⁵⁵⁸ נמעי גבריא'ל פסח חלק ג' פרק נ"ד סעיפים י"ג וי"ז.

⁵⁵⁹ שולחן מנחם סי' ק"ל.

⁵⁶⁰ ע"פ היום יום ב' סיון ונמעי גבריא'ל פסח פרק מ"ט סעיפים ה' וי"ט.

אליבא דהלכתא

תשובה: נוהגים שלא לשמוע שירים בימי העומר גם לא מקלטות, אבל מי ששומע בנהיגה כדי להיות ערני, או מי ששומע שירים כדי לצאת מעצבות - מותר, ויש לעשות זאת בצנעה. אך ניגונים שאינם של שמחה יש שנוטים להקל אף באינו וואקלי⁵⁶¹.

שאלה: האם יש מקרה בו וואקלי ג"כ יהיה אסור?

תשובה: לרוב הדעות מותר בכל סוגי הוואקלים, יש מחמירים בשירי שמחה לאסור אף וואקלי⁵⁶².

שאלה: מה הדין אם אדם אמר ספירת העומר באחד מהאופנים הבאים:

הקדמה: נחלקו הפוסקים האם אדם שהחסיר יום אחד בספירת העומר יכול לספור בימים הבאים, ולמעשה צריך לספור בימים הבאים אך לגבי ברכה חוששים לדעה האוסרת כיוון שספק ברכות להקל וכדי לא להיכנס לספק הוצאת שם שמים לבטלה. אבל כשיש ספק שמא ספר באותו יום, הרי הוא סופר בברכה, כי הוא בספק ספיקא⁵⁶³.

א. הקדים ואמר את הספירה של אותו יום בשקיעה לפני צאת הכוכבים, האם יצא יד"ח?

תשובה: אם ספר בבין השמשות יצא ידי חובה, על אף שלכתחילה סופרים כלילה של תחילת היממה⁵⁶⁴.

ב. אמר את מספר היום אך טעה בחשבון השבועות והימים, האם צריך לספור שוב?

תשובה: אם ספר נכון את מנין הימים אבל טעה בהמשך, ודאי שלכתחילה יספור שוב כראוי, אבל גם אם לא תיקן אח"כ באותו יום, הרי הימים הבאים יספור בברכה כיוון שהעיקר הוא ספירת הימים לבדם⁵⁶⁵.

ג. מה הדין בהיפך שספר רק שבועות?

תשובה: אם ספר רק שבועות לא יצא ויחזור ויספור כראוי ואם היה הפסק הרי צריך לברך⁵⁶⁶.

ד. התכווין לומר לחברו את מה שספרו אתמול, אך טעה במספר ואמר את המספר של היום, האם יכול לספור בברכה?

תשובה: אם אמר לחברו 'היום' - הרי אח"כ יספור בלי ברכה, אך אם לא אמר היום אלא מנה את היום, כגון שאמר עשרה ימים, יספור בברכה, אך לכתחילה לא יאמר זאת

⁵⁶¹ נטעי גבריאל פרק נ"ג סעי' א'.

⁵⁶² שם..

⁵⁶³ שוע"ר סי' תפ"ה סעי' כ"ה.

⁵⁶⁴ שוע"ר סי' תפ"ט סעי' י"ב.

⁵⁶⁵ שם סעי' ו'.

⁵⁶⁶ שם סעי' ו' וכ"א.

אליבא דהלכתא

קודם הספירה. (יש שכתבו שאם אמר 'היום ל"ג בעומר' יכול לספור בברכה כיוון שהוא שם יום ואינו נחשב כספירה)⁵⁶⁷.

ה. ספר חמשה עשר במקום שישה עשר, ושהה שיעור תוך כדי דיבור, האם כשמתקן צריך לחזור ולברך שוב או לא?

תשובה: אם הפסיק בדיבור או שהה אחרי שספר את הספירה הלא נכונה - יברך שנית, אך אם לא הפסיק, אין הספירה הלא נכונה נחשבת הפסק ואינו צריך לשוב ולברך⁵⁶⁸.

ו. ספר ברגעים האחרונים של היום, ומסופק אם זה היה לפני השקיעה או אחרי, וממילא מסופק האם יכול להמשיך מכאן ולהבא לספור בברכה?

תשובה: אם ספר בבין השמשות של היום הקודם עולה לו בדיעבד ויספור בשאר הימים ויש מחלוקת האם יברך⁵⁶⁹.

פסח שני ול"ג בעומר

שאלה: מתי אוכלים מצות בפסח שני?

תשובה: הרבי היה אוכל גם ביום י"ד וגם בליל ט"ו⁵⁷⁰.

שאלה: האם מותר לשמוע שירים בל"ג בעומר?

תשובה: מותר, ובעת הצורך (למשל להזמין לתהלכה) מותר מפלג המנחה של ערב ל"ג בעומר⁵⁷¹.

שאלה: האם מותר להסתפר בל"ג בעומר?

תשובה: לפי הרמ"א מותר, לפי הבית יוסף אסור, ומנהג האריז"ל וכן מנהג חב"ד שאין מסתפרים עד ערב חג השבועות ורק עושים תספורת - חלאקה לילד בגיל שלוש⁵⁷².

שאלה: האם יש איסור מלאכה בל"ג בעומר?

תשובה: אין. (רק שיש להימנע מלעשות מלאכה בלילה, לפני שסופר ספירת העומר, כמו בשאר ימי הספירה, אלא אם כן ממנה "שומר" או שמתפלל במניין קבוע)⁵⁷³.

⁵⁶⁷ שם סעי' ז'.

⁵⁶⁸ שם סעי' כ"א.

⁵⁶⁹ בזה נחלקו הפוסקים, נטעי גבריא פרק ל"ו סעי' ה'.

⁵⁷⁰ ע"פ שולחן מנחם סי' רנ"ד והערה 3, עדות הרב גרונר.

⁵⁷¹ ע"פ שו"ע ר סי' תצ"ג סעי' ה'.

⁵⁷² שם ולוח היום יום.

⁵⁷³ לא נזכר רק ענין השמחה סי' תצ"ג סעי' ה'.

אליבא דהלכתא

שאלה: מי שאומר "היום ל"ג בעומר" בערב ל"ג בעומר, האם יכול לספור ספירת העומר בברכה?

תשובה: כן, אבל לכתחילה יזהר שלא לומר "ל"ג בעומר" לפני שסופר⁵⁷⁴.

שאלה: האם מותר לשמוע מוזיקה בל"ג בעומר?

תשובה: נוהגים שבל"ג בעומר אין אבלות כלל ומותר לשמוע מוזיקה⁵⁷⁵.

שאלה: האם אומרים תחנון בל"ג בעומר?

תשובה: בל"ג בעומר אין אומרים תחנון למנהגנו גם לא במנחה של ערב ל"ג בעומר⁵⁷⁶.

שאלה: האם ישנו מנהג לאכול מאכל מסוים בל"ג בעומר?

תשובה: הרבי הזכיר את המנהג לאכול חרובים ובשיחות הרבי הרי"צ מובא שאכלו ביצים שחומות מבושלות בל"ג בעומר⁵⁷⁷.

שאלה: איזה מנהגים נהגו בל"ג בעומר?

תשובה: בל"ג בעומר יש להשתתף בתהלוכות ואם מתאפשר ראוי להיות גם במירון הרבי אמר שרצוי לאכול פרי חדש או ללבוש בגד חדש בל"ג בעומר כדי לברך שהחיינו על היום שהוא יום מתן פנימיות התורה⁵⁷⁸.

דיני חג השבועות

שאלה: מה הטעם שנוהגים לאחר את תפלת ערבית כליל חג השבועות?

תשובה: כליל שבועות מאחרים תפילת ערבית, כלומר מתפללים אחר צאת הכוכבים ואין מקדימים גם מי שנוהגים להקדים בערב שבת כדי להוסיף מחול על הקודש, מ"מ בשבועות אין מקדימים כיון שעל ידי זה יראה כאילו נחסר מימי הספירה והתורה אמרה שבע שבתות תמימות תהיינה⁵⁷⁹.

שאלה: עד מתי אפשר להשלים את תיקון ליל שבועות?

תשובה: מי שלא סיים אמירת התיקון ישלים במשך החג, ואפילו בימים הסמוכים לחג.

שאלה: האם אדם שלא ישן כל הלילה מברך ברכות השחר?

⁵⁷⁴ נטעי גבריאל פסח חלק ג' פרק ל"ה סעי' י"ח.

⁵⁷⁵ ע"פ שו"ע ר"ס ס' תצ"ג סעי' ה' ושולחן מנחם ס' ר"ס ונטעי גבריאל פסח חלק ג' עמוד של"ו.

⁵⁷⁶ ע"פ סידור חב"ד.

⁵⁷⁷ שולחן מנחם ס' ר"ס.

⁵⁷⁸ שולחן מנחם ס' ר"ס.

⁵⁷⁹ שו"ע ר"ס ס' תצ"ד סעי' ב'.

אליבא דהלכתא

תשובה: מנהג חב"ד לברך ברכות השחר גם מי שלא ישן בלילה, כמובא בספר המנהגים (ולכאורה מי שהולך לישון אחר עלות השחר עדיף שיאמרם לאחר שיקום משנתו).

שאלה: מה הטעם שנוהגים לאכול מאכלי חלב בחג השבועות?

תשובה: כתוב בשו"ע⁵⁸⁰ נוהגים בכל המקומות לאכול מאכלי חלב ביום א' של שבועות ומנהג אבותינו תורה היא, כי הרבה טעמים נאמרו עליו וכו' יש שכתבו מפני שהתורה נמשלה לחלב, ויש שכתבו שחלב בגימטריא 40 שהלוחות ניתנו אחר ארבעים יום, ועוד טעמים כגון זכר לשתי הלחם על כן אוכלים גם בשר וגם מאכלי חלב.

שאלה: מתי בחג נוהגים לאכול את מאכלי חלב ואם יש שיעור לאכילה?

תשובה: המנהג לאכול מאכלי חלב ביום אחר הקידוש וכן נהג הרבי, לכאורה השיעור הוא בזית.

שאלה: איזה מנהגים נוספים נוהגים בחג השבועות?

תשובה: נוהגים לאכול סעודה בסוף החג, וכתב אדמו"ר הרי"צ שבשבועות יש לקבל עול תורה, ובהיום יום מובא שהוא זמן מבושר לתשובה על לימוד התורה באין מקטרג וכו', ויש נוהגים לומר תהילים ביום שהוא יום של דוד המלך, וכמדומה כולל חב"ד עושה סעודת מצוה בציון של דוד המלך בירושלים, וכמובן אמירת התיקון וטבילה קודם עלות השחר וכמובן להביא יהודים לשמיעת עשרת הדברות.

שאלה: בחור ישיבה בן חוץ לארץ, שנמצא בארץ ישראל האם נוהג כחו"ל או כארץ ישראל?

תשובה: בחור שגר בחו"ל ולומד כאן הרי אם רצונו להשתקע כאן אע"פ שישע לבקר בחו"ל נוהג יום אחד אם כוונתו לחזור ולגור בחו"ל נחלקו הפוסקים וגם רבני חב"ד נחלקו בדעת הרבי ועל כן ישאל רב וינהג לפיו ונראה שעכ"פ יניח תפילין ויקרא בהם קריאת שמע רש"י ור"ת (בלי ברכה אם ינהג 2 ימים שבועות).

שאלה: בחור שיודע שאם ילך לישון בעלות השחר הוא יקום אחרי חצות היום האם עדיף שיתפלל שחרית ואז ילך לישון או שילך לישון ואז יתפלל?

תשובה: מי שהולך לישון בבוקר חג השבועות וחושב שיקום אחר חצות היום עליו להתפלל שחרית אפילו ביחיד, וגם מתוך עייפות ולא אחרי חצות.

שאלה: ממתי מותר להסתפר?

תשובה: הנמעי גבריאל מביא שהרב חיים ויטאל הסתפר כבר בליל ערב החג⁵⁸¹.

שאלה: ממתי מותר לשמוע שירים?

⁵⁸⁰ שו"ע ר סי' תצ"ד סעי' ט"ז.

⁵⁸¹ נמעי גבריאל שבועות פרק ה' סעי' ו'.

אליבא דהלכתא

תשובה: משלושת ימי ההגבלה⁵⁸².

שאלה: ממתי אפשר לישון?

תשובה: מעלות השחר (כשעתיים לפני הזריחה) (ויכול לקרוא קרשעה"מ) (אך ללא ברכת המפיל) עד הזריחה. ואם חושש שלא יתעורר לזמן קריאת שמע, יקרא מעלות השחר (ולכתחילה יקרא משעה קודם הזריחה)⁵⁸³.

שאלה: ממתי לא אוכלים ב"מ מפני קדושת השבת כשיום טוב הוא ערב שבת?

תשובה: לכתחילה לא אוכלים אכילה ממשית משעה עשירית קודם השבת כדי שיאכל סעודת שבת לתיאבון, (אבל אם לא סעד סעודת יום טוב לפני כן יאכל סעודת יו"ט גם שכבר סמוך לשבת)⁵⁸⁴.

שאלה: ממתי מותר להסתפר בקביעות שחג השבועות חל בערב שבת?

תשובה: מותר להסתפר מיום ו', וכנראה מותר ג"כ בליל שישי.

מעשה רב: מספרים שהרבי הסתפר (בקביעות כשנה זו) ביום שישי (והעיד הרב ז"ש דווארקיין ע"ה שישב אצל הספר ביום ו' ערב שבועות כשנתקבל טלפון מהמזכירות שיבוא אל הרבי)⁵⁸⁵.

שאלה: האם יש חיוב לגמור את התיקון?

תשובה: הרבי הזכיר בשיחה שאמנם המנהג לומר את התיקון בלילה, אך מי שלא הספיק ישלים ביום⁵⁸⁶.

שאלה: האם מותר להתקלח בשבת ויו"ט?

תשובה: אסור⁵⁸⁷ להתקלח בשבת ויו"ט. ומי שסובל מזיעה וכדומה יכול להתקלח רק במים קרים, ורק כדי הצורך להעביר הזוהמה. ייזהר לנגב שער הראש באופן שלא יבא לידי סחיטה.

שאלה: מה יש לאכול כדי לסעוד סעודת שבת ויו"ט כהלכתה?

תשובה: יש לאכול פת כביצה בסעודת הלילה וגם בסעודת היום. ביו"ט מצווה לאכול כזית בשר (לכתחילה בשר בהמה, ועכ"פ עוף). חובה על כל אחד לשתות (גם בחוה"מ)

⁵⁸² שם פרק ו' סעי' א'.

⁵⁸³ ע"פ שו"ע ר' סי' תצ"ד סעי' ט' וע"פ דברי הרבי שראוי לנוח לפני התפילה בשבועות.

⁵⁸⁴ שם סי' רמ"ט סעי' ט'.

⁵⁸⁵ ע"פ ספר קובץ רז"ש דבורקין.

⁵⁸⁶ שולחן מנחם סי' רס"א.

⁵⁸⁷ שו"ע סי' שכ"ו סעי' ו', סי' קנ"א סעי' א', סי' תקי"א סעי' א'.

אליבא דהלכתא

רביעית יין (לכתחילה מלבד יין הקידוש). בשבועות נוהגים לאכול מאכלי חלב (אחרי הקידוש).

כמובן יש לחכות שעה בין החלבי לבשרי. לגבי גבינה צהובה, נחלקו רבני אנ"ש בדורנו: הרב אשכנזי ע"ה סבר שמספיק לחכות שעה, והרב ביסטרצקי והרב לנדא סוברים שמחכים שש שעות כדין גבינה קשה שטעמה חזק) ויש גבינות בטעם חזק שודאי לכל הדעות למנהגנו ממתנינים 6 שעות⁵⁸⁸.

שאלה: מה המינימום לסעודה שאפשר לקבוע עליה קידוש?

תשובה: לכה"פ כזית המוציא או מזונות, ובשעת הדחק רביעית יין נוספת מלבד יין הקידוש. בשעת דחק גדול ניתן לסמוך על הרביעית של הקידוש - כמובן רק המקדש ששותה את היין וכן מי שיוצא בקידוש חייב לטעום מיד כנ"ל⁵⁸⁹.

שאלה: מתי צריך למבול במקווה כליל שבועות?

תשובה: ע"פ האר"י ז"ל טובלים כליל החג 4 טבילות לפני עלות השחר, אם ישנים אח"כ, טובלים שוב לפני התפילה. יש שנהגו למבול בצהרי השבת לכבוד החג, והמנהג הפשוט שלא למבול בשבת לכבוד החג, וכמבואר בפוסקים - מצד מכין משבת לחג⁵⁹⁰.

תזכורת: בחג אמנם מותר לטלטל ואין צריך עירוב, אבל יש איסור תחומין וכן עירוב תחומין כמו בשבת⁵⁹¹.

מבצע עשרת הדברות

שאלה: אני במבצע עשרת הדברות ויש ילדים שלא שמעו עשרת הדברות ואין מניין אלא ששה כיצד אנהג?

תשובה: אין קוראים בספר תורה אם אין עשרה אנשים גדולים ובהם לפחות שש שלא שמעו עשרת הדברות, ואם אין לכאורה ראוי לקרות עשרת הדברות מתוך חומש על דרך המובא גבי קריאת התורה בשבת.

שאלה: אם האנשים לא יכולים להשאר למפטיר אם אפשר להוציא ספר תורה ולקרוא במנין?

תשובה: לכאורה אם יש אנשים לקריאת התורה יש לקרוא בתורה גם אם לא ישארו למפטיר.

שאלה: האם אפשר לעלות לתורה פעמיים?

⁵⁸⁸ שו"ע ר"ס' תקכ"ט סעיפים ד' וז', ס' תצ"ד סעי' ט"ז, יו"ד ס' פ"ט ס"ג ברמ"א.

⁵⁸⁹ שו"ע ר"ס' רע"ג סעיפים ז' וט'.

⁵⁹⁰ נטעי גבריא שבעות עמוד רע"ז.

⁵⁹¹ ס' תקכ"ח סעיפים א' וכו'.

אליבא דהלכתא

תשובה: אין לעלות שתי פעמים באותה קריאה (ורק אם אין אפשרות מתירים)⁵⁹².

שאלה: אם יש מניין שכבר יצא ידי חובה האם הם יכולים להצטרף למניין נוסף?

תשובה: מי שיצא אינו יכול להצטרף שוב לקריאת התורה, ורק יכול להשלים אם יש ששה שלא שמעו הקריאה.

שאלה: האם יש ספק האם יהיה מניין במבצעים איך אוכל לצאת ידי חובה?

תשובה: אם יש ספק אם יהיה עוד קריאה שצריך לצרפו יכול לכאורה לשמוע ולהתנות שאם יהיה עוד קריאה אינו רוצה לצאת בקריאה הראשונה.

דיני ימי בין המצרים

שאלה: מה נזהגים משבעה עשר בתמוז עד ר"ח מנחם אב?

תשובה: הוראת הרבי ללמוד בימים אלו ענייני בית הבחירה כגון בספר יחזקאל פרקים מ' - מ"ג מסכת מדות ורמב"ם הלכות בית הבחירה, ונזהגים קצת מנהגי אבלות - אין עושים חתונות בימים אלו, ממעטים בנסיעות טיולים, ובפרט במקומות שיש חשש סכנה, אך עושים שידוכים בכל ימים אלו עד ר"ח מנחם אב מותר גם בסעודה, ואחר כך בלי סעודה ואם צריך לנסוע בימים אלו ראוי להתחיל לארוז קודם בין המצרים, (אפילו שאח"כ יוצאו משם ויחזירו רק אח"כ וכן ליזהר מהכאת תלמידים (וב"ש מניתוח שאינו חיוני אבל בצורך לשאול רב ובפיקוח נפש וודאי אין להמתין)⁵⁹³.

שאלה: האם מותר לשפץ את הבית בימים אלו או לעבור דירה בימים אלו?

תשובה: מן הדין מותר עד תשעת הימים, ויש שכתבו שראוי להחמיר מ"ז תמוז אם השיפוץ או הצביעה היא לתוספת יופי, אבל אם נתקלקל הבית מותר לתקן בימים אלו ואף בתשעת הימים אם זה חיוני כגון סתימה בכרז או בכיור וגם צביעה ליופי הרי אם התחילה קודם שבעה עשר בתמוז, ודאי אפשר להמשיך עד ר"ח מנחם אב ומוכן שאם יבנה בית המקדש אין שום הגבלה, ואדרבה יהפכו ימים אלו לששון ולשמחה⁵⁹⁴ וכן עדיף לעבור דירה לפני ימים אלו אבל מן הדין מותר בפרט בעת הצורך.

שאלה: האם ניתן לערוך הכנסת ספר תורה בימי בין המצרים?

תשובה: כתב הרבי שלהכנים ספר תורה בתשעת הימים מושלל, וגם בנוגע לבין המצרים יש להתעניין בדבר אם אי אפשר לעשות בזמן מתאים יותר ומגלגלים זכות ליום זכאי⁵⁹⁵.

⁵⁹² ע"פ שו"ע ר סי' רפ"ב סעי' י"ח.

⁵⁹³ ע"פ קיצור שו"ע סי' קכ"ב סעי' א'.

⁵⁹⁴ ע"פ פסקי תשובות סי' תקנ"א סעי' ח'.

⁵⁹⁵ שולחן מנחם סי' רס"ג.

אליבא דהלכתא

שאלה: האם מברכים שהחיינו בימי בין המצרים?

תשובה: נוהגים שאין מברכים שהחיינו בימי בין המצרים וגם בשבת נמנעים⁵⁹⁶.

דיני תשעת הימים

שאלה: האם מותר להתקלח בתשעת הימים?

תשובה: למנהגנו אסור לרחוץ רחיצה של תענוג (כגון ים ובריכה וכד') אבל כדי להעביר את הזיעה מותר להתקלח במים קרים. המתקשה מותר לרחוץ גם במים פושרים, ובמידת הצורך גם עם סבון. ואפילו עם מים חמים אם זה מוכרח להעביר הלכלוך בערב שבת מותר לרחוץ פניו ידיו ורגליו במים חמים. מותר לטבול במקווה, אבל אין לשהות זמן רב במים⁵⁹⁷.

שאלה: האם מותר לגזור ציפורניים?

תשובה: מחלוקת האחרונים ודעת הרוב להתיר בערב שבת בפרט אם הציפורניים ארוכות⁵⁹⁸.

שאלה: האם מותר לשמוע שירים בתשעת הימים?

תשובה: נוהגים לאסור לשמוע שירים גם מקלטת ומתירים לשמוע מקלטת רק למי שסובל מעצבות כדי לצאת מדיכאון, או לנוהג ברכב כדי לא להירדם⁵⁹⁹.

שאלה: האם מותר לאכול מאכל בשרי (לא בשר ממש)?

תשובה: נוהגים לא לאכול בשר (גם בשר עוף), ואפילו תבשיל שנתבשל עם בשר כגון מרק עוף. אבל מותר לאכול תבשיל שנתבשל בכלי בשרי ללא בשר⁶⁰⁰.

שאלה: האם מותר ללבוש בגדים חדשים/מכובסים?

תשובה: אסור ללבוש בגדים חדשים, וגם לשבת. אסור לכבס ואסור ללבוש בגדים מכובסים, וע"כ יש ללבושם עכ"פ קצת זמן לפני ר"ח. אבל מותר ללבושם לכבוד שבת. בגדי זיעה שהתלכלכו בזיעה, מותר להחליפם ובשעת הדחק יש מתירים אם ילכלכם באבק ע"ג הרצפה⁶⁰¹.

שאלה: האם מותר לשתות את יין ההבדלה במוצאי שבת של תשעת הימים?

⁵⁹⁶ ספר המנהגים עמוד 46.

⁵⁹⁷ ע"פ קיצור שולחן ערוך סי' קכ"ב סעי' י"ב.

⁵⁹⁸ ע"פ משנה ברורה סי' תקנ"א ס"ק ב'.

⁵⁹⁹ ע"פ משנה ברורה סי' תקנ"א מהדורת דרשו הערה 29.

⁶⁰⁰ קיצור שולחן ערוך סי' קכ"ב סעי' ח'.

⁶⁰¹ שם סעי' מ'.

אליבא דהלכתא

תשובה: בתשעת הימים אסור לשתות יין וכן מיין ענבים (וכן אסור לאכול מאכלים שיש בהם יין או מיין ענבים), ולכן בהבדלה יש לתת לילד מעל גיל שש ותחת גיל מצוות שישתה את היין. אם אין ילד - מותר לשתות. במוצאי תשעה באב שותים לבד⁶⁰².

מעשה רב: בבית הכנסת סימן הרבי שילד ישתה, ובביתו שתה בעצמו.

שאלה: האם מותר לקצוץ ציפורניים בערב שבת של תשעת הימים?

תשובה: לרוב הדעות מותר ואם שבת בתשעה באב יש שכתבו להתיר לאדם שקוצץ צפרניו כל ערב שבת קודש⁶⁰³.

שאלה: האם צריך להשלים "קינוח" אחרי חצות?

תשובה: לכתחילה יש לסיים לפני חצות (ובדיעבד יש שכתבו להשלים אחרי חצות)⁶⁰⁴.

שאלה: אין הולכים לטייל בתשעת הימים, מה האיסור ומה סיבתו?

תשובה: מעיקר הדין האיסור חל רק בערב תשעה באב, אך נהגו למעט ובמיוחד מר"ח כבר ממעטין לטייל וכן לא להיכנס למצב סכנה, משום שבימים אלו יש יותר חשש לסכנה⁶⁰⁵.

שאלה: מתי מותר לאכול בשר ולשתות יין?

תשובה: בסעודת ברית מילה מותר לקרובים הפסולים לעדות לאכול בשר ויין וכן יש מתירים לעוד עשרה מזומנים לשמחה ויש מתירים לכל המזומנים אם זה אינו בשבוע של ת"ב, אך לא להגיע בשביל לאכול אלא מי שכבר מוזמן מתירים לו לאכול, וכן בסיום מסכת מותר לאכול בשר ולשתות יין אך לא לעשות את הסיום בשביל לאכול בשר ולשתות יין, ומ"מ למנהגינו גם בסיום אין אוכלין בשר ולא שותים יין⁶⁰⁶.

שאלה: האם יש איסור לתקן בגדים בתשעת הימים?

תשובה: מותר לתקן בגדים ישנים אבל יהודי לא יתפור בגדים חדשים ובצורך גדול ישאלו רב⁶⁰⁷.

שאלה: ממתי חלים דיני האבלות, מר"ח או למחרת?

⁶⁰² שם סעי' ח'.

⁶⁰³ פסקי תשובות סי' תקנ"א סעי' י"ט.

⁶⁰⁴ שו"ע סי' תקנ"ט סעי' ג' רמ"א.

⁶⁰⁵ ע"פ קיצור שו"ע סי' קכ"ג סעי' ב', נטעי גבריאל פרק כ"ג סעיפים ב' – ג'.

⁶⁰⁶ נטעי גבריאל פרק מ' סעיפים א' – ב'.

⁶⁰⁷ שו"ע סי' תקנ"א סעי' ז'.

אליבא דהלכתא

תשובה: לפי פסק הרמ"א מר"ח, אך למנהג הרבה מקהילות הספרדים מתחילים משבוע שחל בו תשעה באב ובאכילת בשר רבים מהספרדים מחמירים מר"ח או מאחר ר"ח⁶⁰⁸.

שאלה: מתי מותר לכבס? (אחרי ת"ב)

תשובה: ביום שלמחרת ת"ב בבוקר, בערב שבת ובשעת הצורך יש שלשואל רב האם מותר כבר בצאת הצום ואם זה אינו ערב שבת מותר מחצות י' מנחם אב⁶⁰⁹.

דיני תשעה באב

שאלה: מהו הסדר בליל תשעה באב שחל במוצאי שבת?

תשובה: אחרי צאת השבת אומרים ברוך המבדיל ומחליפים נעליים. מברכים בורא מאורי האש על הנר. אין אומרים 'ויהי נועם' במעריב⁶¹⁰.

שאלה: האם מותר לשבת במעגל ולשיר יחד שירים?

תשובה: אסור לשבת יחד באופן של שמחת רעים בתשעה באב⁶¹¹.

שאלה: האם יש עניין להתפלל מנחה סמוך לשקיעה?

תשובה: בכל צום יש עניין להתפלל מנחה בסמיכות לשקיעה, ובמיוחד בתשעה באב, מכיוון שיש מחלוקת במקרה שמתפללים מנחה בשעה מוקדמת האם החזן צריך לומר ברכת כוהנים⁶¹².

שאלה: האם בסעודה מפסקת (שהיא סעודה שלישית של שבת) צריך 'לחם משנה'?

תשובה: אם נוגלים ידיים יש להניח 'לחם משנה'. יש להקפיד לשים לב לסיים את הסעודה לפני שקיעה⁶¹³.

שאלה: איזה דיני אבלות ממשכיכים (בקביעות שתשעה באב נדחה) במוצאי הצום?

תשובה: במוצאי תשעה באב נדחה עדיין נמנעים מלאכול בשר ולשתות יין. בהבדלה שותים יין כרגיל. כמו כן בסעודת מצווה, כגון סעודת ברית שנערכת בלילה - מותרים

⁶⁰⁸ שם סעי' ד' ברמ"א והמחבר שם וילקוט יוסף, קיצור שו"ע סי' תקנ"א סעי' א'.

⁶⁰⁹ נטעי גבריא פרק פ"ח סעי' א'.

⁶¹⁰ קיצור שולחן ערוך סימן קכ"ה סעיפים ה' – ו'.

⁶¹¹ ע"פ קיצור שולחן ערוך סימן קכ"ד סעיף י"ד וכו'.

⁶¹² ע"פ נטעי גבריא בין המצרים פרק פ"ה א' וכו'.

⁶¹³ ע"פ שו"ע ר סימן רצ"א סעיף ז'.

אליבא דהלכתא

כולם בבשר ויין. אבל שאר ענייני האבילות, כגון כיבוס, תספורת ורחיצה - מותרים מיד אחר הצום⁶¹⁴.

ואם תבוא הגאולה בתשעה באב, יש להבדיל ולאכול ולשתות ולשמוח עד בלי די!!!

שאלה: מה דין בין השמשות של ת"ב?

תשובה: בזמן זה נוהגין כדיני ת"ב עצמו⁶¹⁵.

שאלה: מה מותר ללמוד ביום זה?

תשובה: בת"ב מותר ללמוד רק דברים ששייכים לת"ב, כגון הסוגיות בגיטין ובפירוש מגילת איכה וכן בהלכות אבלות ובנידוי, וכפי שמבאר רבינו שיש ביום זה חיוב ללמוד תורה כל רגע אלא שחיוב זה הוא בדברים מסוימים וגם בהם לא ללמוד לימוד של עיון וחידוש⁶¹⁶.

שאלה: עד איזה זמן נוהגין איסור זה, וכן שאר האיסורים בתשעה באב שאינו נדחה?

תשובה: לגבי לימוד תורה במוצאי ת"ב אפשר לחזור ללמוד, לגבי בשר ויין למנהגנו עד יום י' באב אחר חצות (בסעודת מצוה במוצאי ת"ב אפשר לאכול בשר) וכן לגבי כיבוס ותספורת אך בשעת הדחק אפשר כבר במוצאי ת"ב⁶¹⁷.

שאלה: האם אפשר ללמוד חסידות?

תשובה: יש שכתבו להתיר ללמוד חסידות ביום ת"ב, אך רבינו כתב ללמוד ממאמרי ד"ה "ציון במשפט" וכן רשימות אדמו"ר הצ"צ על מגילת איכה⁶¹⁸.

שאלה: האם מותר להכין שלטים וכו' למחנות הקיץ?

תשובה: אין להסיח דעת מהאבילות וד"ל⁶¹⁹.

שאלה: מתי אפשר ללמוד את שיעורי החת"ת והרמב"ם?

תשובה: שיעורי החת"ת והרמב"ם של ערב ת"ב קודם חצות, ובדיעבד אפשר עד בין השמשות, ושיעורי יום ת"ב חת"ת אפשר לומר אחר חצות ורמב"ם במוצאי ת"ב⁶²⁰.

שאלה: האם נהגו לומר קינות על השואה? ומדוע?

⁶¹⁴ ע"פ קיצור שולחן ערוך סימן קכ"ה סעיף ז'.

⁶¹⁵ שו"ע סי' תקנ"ג סעי' ב'.

⁶¹⁶ שו"ע סי' תקנ"ד סעי' א' ושולחן מנחם סי' רס"ח

⁶¹⁷ שו"ע סי' תקנ"ח סעי' א' ברמ"א.

⁶¹⁸ שולחן מנחם סי' רס"ח הערה ט"ז.

⁶¹⁹ ע"פ שו"ע סי' תקנ"ד סעי' כ"א.

⁶²⁰ שולחן מנחם סי' רס"ח והערה י"ט.

אליבא דהלכתא

תשובה: למנהגנו אין אומרים קינות על השואה, ונראה בזה ב' סיבות א' שאין בדורנו ראוי לתקן קינות ב' שלא יפול ביאוש⁶²¹.

שאלה: עד מתי צריך לומר קינות?

תשובה: לכתחילה לגמור את הקינות עד חצות היום, אך מי שאינו הספיק צריך לאומרם גם אחרי חצות ובכסא נמוך⁶²².

שאלה: ממתי מותר לשמוע שירים?

תשובה: מותר מחצות של יום⁶²³.

מנהגי חודש אלול

שאלה: מהו מקור המנהג לומר ג' פרקי תהילים בכל יום במהלך חודש אלול?

תשובה: מקורו מהבעש"ט שקיבל מאחיה השילוני, ובאמת בהרבה קהילות יש מנהג להוסיף באמירת תהילים (יש הנוהגים לסיים את התהילים פעמיים בחודש אלול כמנין כפר)⁶²⁴.

שאלה: כל כמה זמן מעיקר הדין צריך לבדוק תפילין ומזוזות?

תשובה: בתפילין מעיקר הדין א"צ לבדוקם כלל אא"כ יש חשש שנפסלו כגון שנרטבו במים וכיו"ב, אך לגבי מזוזות צריך לבדוק פעמיים בשבע שנים, אך אם נרטבו במים יש לבדוקם מיד, אך רבינו עורך שמנהג טוב לבדוק בכל שנה בחודש אלול⁶²⁵.

שאלה: השומע בחודש אלול רק את תקיעות תשר"ת האם עליו לשמוע את שאר התקיעות?

תשובה: מנהג העולם לתקוע רק תשר"ת ומ"מ יש להשתדל לשמוע את שאר התקיעות תש"ת תר"ת כמנהג חב"ד.

שאלה: ובכלל כל מקום שיש ספק או שאלה על התקיעות האם עליו לשמוע שוב?

תשובה: בתקיעות דחודש אלול היות ואינם אלא מנהג אפשר להקל וכן אין להקפיד על שופר כשר בדווקא, וכן אין לדקדק בתקיעות כגון תשר"ת בנשימה אחת או בשתי נשימות וכיו"ב⁶²⁶.

⁶²¹ ע"פ דברי הרבי.

⁶²² קיצור שו"ע סי' קכ"ד סעי' ג'.

⁶²³ ע"פ שו"ע סי' תקנ"ח סעי' א' ברמ"א.

⁶²⁴ שם.

⁶²⁵ שולחן מנחם סי' ער"ב, שו"ע סי' ל"ט סעי' י"א.

⁶²⁶ נטעי גבריא ר"ה פרק ד' סעי' י"א.

אליבא דהלכתא

שאלה: בימי חודש אלול נהגו לתקוע בשופר, כמה אורכה של התקיעה לכה"פ?
תשובה: היות ותקיעות דאלול הוי כרשות ומנהג ולפ"ז אין מדייקים כ"כ בשיעור התקיעות, אך לכתחילה צ"ל כאורך ג' שברים⁶²⁷.

שאלה: מי שלא אמר לדוד ה' במנחה, מה יעשה?

תשובה: יאמר בערבית אחר התפילה, כיוון שהעיקר הוא לומר פעמיים ביום, ויש נוהגים בשחרית ובערבית ויש נוהגים בשחרית ומנחה - כמנהג חב"ד אבל אם לא אמר במנחה עכ"פ יאמר בערבית⁶²⁸.

שאלה: מי שלא שמע שופר בחודש אלול אחר שחרית, מה יעשה?

תשובה: למנהג חב"ד, ישמע במשך במשך היום ודלא כהסוברים שמנהג זה הוא רק אחרי תפילת שחרית (או גם מנחה), אלא גם במשך היום. ולכאורה אם לא שמע כל היום, יתקע או ישמע אפילו בלילה, כי הרמ"א מביא שיש נוהגים לתקוע בלילה⁶²⁹.

שאלה: מי שהחסיר אמירת ג' פרקי תהילים כמנהג חב"ד ותקנת הבעש"ט, ונזכר יום אחר כך - האם קודם ישלים את הפרקי תהילים של אתמול, או קודם של אותו יום?

תשובה: בה"יום יום" משמע שקודם יאמר את של היום, והחסר ישלים. וכמדומה שכך נתפרסם לענין לימוד הרמב"ם, שמי שהחסיר יום אחד קודם ילמד של אותו יום והחסר ישלים, כי העיקר הוא האחדות עם כלל ישראל⁶³⁰.

שאלה: המזוזות בפתחי החדרים של הבחורים, האם מוטל על ההנהלה לבדקם או על הבחורים?

תשובה: כנ"ל אין חובה לבדקם כל שנה, אא"כ נרמבו במים וכ"מ שיש חשש שנפסלו, והמהדרים יבדקו בעצמם דאי"ז חובה ורק ע"י הנהלת הישיבה או ברשות הישיבה⁶³¹.

שאלה: תקע שלא כסדר באלול, האם צריך לתקוע שוב?

תשובה: כנ"ל, דאין הקפדה על סדר התקיעות ואפילו תקע והחסיר ישלים לאחר זה ואינו צריך לשמוע כסדר⁶³².

שאלה: שכח לומר "לדוד ה' אורי" וגו' בתוך התפילה, האם צריך להשלימו? וא"כ היכן?

⁶²⁷ שם סעי' י"ג.

⁶²⁸ נטעי גבריאל אלול פרק ג' סעי' ז'.

⁶²⁹ מובן ממבצע שופר שאין זה תלוי בתפילת שחרית, ורמ"א סי' תקפ"א סעי' א'.

⁶³⁰ היום יום א' אלול.

⁶³¹ שולחן מנחם סי' ער"ב.

⁶³² נטעי גבריאל ראש השנה פרק ד' סעי' י"ג.

אליבא דהלכתא

תשובה: צריך להשלימו, משלים במעריב, (והטעם לכך דהיות ואמרים זאת כנגד תמידין א"כ תפילת ערבית היא כנגד איברים ופדרים של התמידין)⁶³³.

שאלה: האם צריך לעמוד בשמיעת תק"ש של ימי חודש אלול?

תשובה: בנטעי גבריאל כותב לעמוד ללא מקור ברור⁶³⁴.

דיני תקיעת שופר

שאלה: האם מקפידים שלא לנשום בין תקיעת שברים לתקיעת תרועה בסדר תשר"ת?

תשובה: בתקיעות של חודש אלול - אין מקפידים לעניין נשימות ביניהם. ובתקיעות של ראש השנה:

בתקיעות מיושב - תוקעים בנשימה אחת.

ובתקיעות מעומד - מפסיקים ביניהם.

ולאחר התפילה - תוקעים לכתחילה בנשימה אחת⁶³⁵.

שאלה: טעה ותקע תקיעה אחרת ממה שהיה עליו לתקוע, האם צריך לחזור וא"כ להיכן?

תשובה: במקרה שטעה בשברים, (וכגון שתקע רק שני שברים) – אינו מפסיד את התקיעה אלא חוזר ותוקע שברים שוב כהלכתם.

אבל במקרה שתקע תרועה במקום שברים או להיפך, או בכל מקרה שתקע תקיעה שאינה במקומה – חוזר לראש הסדרה – (מתחיל לתקוע התשר"ת או התש"ת או התר"ת מההתחלה), וממשיך על הסדר הרגיל⁶³⁶.

שאלה: התוקע (ששמע כבר) מי מברך בשביל להוציא את האחרים?

⁶³³ שם פרק ג' סעי' ז'.

⁶³⁴ שם פרק ד' סעי' ה', והטעם לכך בפשטות דזה דומה לתקיעות דר"ה דשם מחויבים לעמוד ומ"מ כבר נתקבל המנהג.

⁶³⁵ שו"ע"ר סי' תק"צ סעי' ט'.

⁶³⁶ שו"ע"ר סי' תק"צ סעי' ט"ו ואילך.

אליבא דהלכתא

תשובה: לכתחילה יכרך מי שיוצא ידי חובתו בתקיעות. במקרה הצורך יכול התוקע לברך לאחרים, אבל אם תוקע רק לנשים - לא יכרך, כי מן הדין פטורות, ורק מנהג ששמועות. ולמנהגנו מברכות בעצמן⁶³⁷.

שאלה: כמה תקיעות יש לתקוע במבצעים ומה לעשות אם הזמן קצר?

תשובה: לכתחילה שלושים (תשר"ת תש"ת תר"ת 3x). בשעת הדחק, תוקע תשר"ת 3x, ויכוין שאם השברים או התרועה אינן מצוה (כידוע הספק בזה) הרי אין תוקען לשם מצוה כדי שלא יהיה הפסק בתקיעות⁶³⁸.

שאלה: האם מותר לאכול לפני תקיעות?

תשובה: מן הדין מותר, כיון שמתפללים בציבור ודאי שחלק מן הציבור יזכור. יש נהגו שלא לאכול מצד כבוד המצווה אך עכ"פ ראוי לשתות, כי אסור להתענות חצי יום ביו"ט בגלל הניגונים בתפילה. מי שחלש, גם יאכל וודאי שבנשים אין להחמיר, כי כאמור אינן חייבות בתקיעת שופר מעיקר הדין, רק שנהגו לשמוע התקיעות⁶³⁹.

שאלה: האם מותר לתקוע שלא לשם מצווה?

תשובה: לתקוע סתם - אסור אבל להתלמד - אפשר לתקוע, והוא קודם שתוקע למצות היום אבל אם שמע את התקיעות היום, וכבר חזר ממבצעים וכיו"ב - לא יתקע להתלמד ליום השני של ר"ה⁶⁴⁰.

שאלה: האם אפשר לשמוע תקיעות כשיושבים?

תשובה: מנהג אשכנזי שגם השומעים עומדים, מלבד אדם חולה וכיו"ב. מנהג הספרדים שהתוקע עומד והשומעים יושבים⁶⁴¹.

שאלה: בתפילת ר"ה כשבשלושים תקיעות הראשונות לא שמע חלק מהתקיעות, האם יצא יד"ח?

תשובה: חייבים לשמוע את התקיעות כסדרן ואם לא שמע חלק כגון שברים או תרועה צריך לחזור ולשמוע בבא זו כסדר, כגון תשר"ת או תש"ת, וכן בכל התקיעות⁶⁴².

שאלה: התוקע בשביל אחר ושכח להוציאו יד"ח האם יצא?

תשובה: התוקע עבור אחר הרי זה כאילו אמר בפירוש שמוציאו יד"ח.

⁶³⁷ סי' תקפ"ט סעי' א'.

⁶³⁸ ע"פ סי' תק"צ סעיפים ב' - ג'.

⁶³⁹ ע"פ סי' תקפ"ד סעי' ד'.

⁶⁴⁰ סי' תקצ"ו סעי' ב'.

⁶⁴¹ סי' תקפ"ה סעי' ב'.

⁶⁴² בשו"ע סי' תק"צ מסעי' ט"ו ואילך פרטי הדין.

אליבא דהלכתא

שאלה: אם נסדק השופר מה דינו?

תשובה: אם נסדק בעיגול השופר צריך שישאר אורך של העיגול כשר (מפח"ס 8 ס"מ), ואם נסדק לאורך השופר לכתחילה אין לתקוע בו, אך אם רצה לתקוע בו יחברו בחוט כדי שלא יגדל הסדק ובדיעבד או שאין שופר אחר יתקע ויצא יד"ח ובאורך אינו משנה כמה הגודל של הסדק⁶⁴³.

שאלה: הגזול שופר האם יצא יד"ח, ומדוע?

תשובה: יצא יד"ח אך כמובן אסור לגזול בשביל מצוות, והטעם משום שבעיקר המצווה אין בה גזילה שהרי הוא רק לשמיעה ובשמיעה אין דין גזל בשונה משאר מצוות וכן לא יברך על זה⁶⁴⁴.

שאלה: האם מותר לתקוע בשופר של חברו ללא ידיעתו אע"פ שאח"כ יסכים?

תשובה: מותר לתקוע בשופר של חברו ללא הסכמתו, אך זהו רק כאשר א"א לשאול את הבעלים אך עדיף להימנע ככל האפשר, ובפרט שיש אנשים שמקפידים⁶⁴⁵.

שאלה: שמע קול שופר בערבוב קול אחר האם יצא יד"ח?

תשובה: אם האזין ושמע את קול השופר בשלמותו יצא יד"ח אם שמעו בלא ערבוב⁶⁴⁶.

שאלה: האם ביום השני היות והוא מד"ס אפשר להקל בכל הנ"ל?

תשובה: בעיקרון אין הבדל בין יום א' ליום ב', אך ישנם דברים שע"י התר מרב אפשר להקל⁶⁴⁷.

שאלה: התוקע לגברים או לנשים מי צריך שיברך?

תשובה: אם השומעים גברים והתוקע אינו יוצא יד"ח עמהם עדיף שא' משומעים יברך, אבל אם אין אפשרות אחרת יכול לברך, אך אם תוקע לנשים אם אינו יוצא יד"ח עמהם למנהגי צריך שא' מהם תברך⁶⁴⁸.

שאלה: האם השופר מוקצה בר"ה אחרי שיצאו ידי חובת תקיעה, והאם מותר לתקוע בו?

⁶⁴³ ע"פ שו"ע ר"ס' תקפ"ו סעי' ט'.

⁶⁴⁴ שם סעי' ד'.

⁶⁴⁵ שם סעי' ה'.

⁶⁴⁶ שו"ע ר"ס' תקפ"ז סעיפים א' – ב'.

⁶⁴⁷ ע"פ שו"ע ר"ס' תר"א סעי' א'.

⁶⁴⁸ ע"פ שו"ע ר"ס' תקפ"ט סעי' ב'.

אליבא דהלכתא

תשובה: שופר במשך היום, אינו מוקצה – מכיוון שיכולים להשתמש בו להוציא ידי חובה יהודי שעוד לא שמע תקיעת שופר, אבל אסור לתקוע סתם א"כ צריך להתלמד לתקוע באותו יום. ולא ליום שאחריו וכן מותר לקטנים לתקוע כדי להתלמד⁶⁴⁹.

שאלה: האם מותר לדפוק בבית שיש חשש שיתחלל החג בפתיחת הדלת?

תשובה: מותר א"כ יודע בוודאות שיחללו קדושת יו"ט בידיים.

דיני ראש השנה

שאלה: ממתי אפשר לעשות תשליך? ועד מתי?

תשובה: את התשליך יש לעשות אחרי תפילת מנחה של היום הראשון של ר"ה (א"כ חל בשבת שאז עושים ביום השני – שמא יטלטל את המחזור בשבת) עד השקיעה, ובדיעבד עד צאת הכוכבים, ואם לא עשה בר"ה יעשה בעשי"ת (כמובן בימי חול ולא בשבת)⁶⁵⁰.

שאלה: איפה מקיימים את מנהג התשליך?

תשובה: ע"פ הסידור ליד באר מים חיים, ועדיף מחוץ לעיר (אם אינו כרוך בסכנה), ושיהיו בו דגים, לכתחילה אין לעשות באקווריום או ברז מים, וידוע שהרבי בשנים הראשונות הלך לפארק מרוחק ולא שמו אקווריום, ובשנים שאח"כ עשה במעין שחפרו בחצר 770⁶⁵¹.

דיני יום הכיפורים

שאלה: כמה סעודות נוהגים לאכול בערב יום הכיפורים?

תשובה: אוכלים סעודה בצהריים או בבוקר, ואח"כ לקראת הצום אוכלים סעודה מפסקת. (יש להפסיק לאכול לפני כניסת הצום, כדי להוסיף מחול על הקודש)⁶⁵².

שאלה: מה נוהגים לאכול בערב יוה"כ ומה נוהגים לא לאכול?

תשובה: נוהגים להרבות באכילה ולאכול 'קרפלך' ואין אוכלים בשר בהמה, שום וביצים.

ובסעודה מפסקת אין אוכלים מאכלי חלב ודברים שמחממים את הגוף כגון בשמים ומאכלים חריפים⁶⁵³.

⁶⁴⁹ ע"פ שו"ע ר"ס' תקצ"ו סעיף, ס' תקפ"ח סעי' ב'.

⁶⁵⁰ שו"ע ר"ס' תקפ"ג סעי' ז'.

⁶⁵¹ ע"פ הסידור.

⁶⁵² ע"פ שו"ע ר"ס' תר"ד סעי' א'.

⁶⁵³ שו"ע ר"ס' תר"ח סעי' ח' וספר המנהגים.

אליבא דהלכתא

שאלה: האם עדיף לעשות כפרות כמה בחורים על אותו תרנגול או שכל אחד יעשה על כסף?

תשובה: עדיף שיעשו כפרות ביחד על התרנגול (רק שיש להקפיד לעשות יחד, אבל אין לעשות כפרה עם תרנגול לאחר שעשו איתו כפרה)⁶⁵⁴.

שאלה: אם יש תרנגול בנמצא רק בעשי"ת (ולא בערב יוה"כ), האם עדיף כפרות על תרנגול בעשי"ת, או על כסף בערב יוה"כ?

תשובה: עדיף לקיים מנהג הכפרות על תרנגול בעשי"ת, ולא על כסף בעריו"כ⁶⁵⁵.

שאלה: ממתי ועד מתי אפשר לעשות כפרות ומה הזמן הראוי?

תשובה: אפשר בכל עשי"ת עד כניסת יוה"כ, והזמן הראוי הוא לפנות בוקר של ערב יוה"כ⁶⁵⁶.

שאלה: מה הם מנהגי חב"ד בערב יוה"כ?

תשובה: לטבול ג' פעמים לפני שחרית, לפני מנחה ואחרי סעודה מפסקת קודם השקיעה (ולפחות טבילה אחת במי גשמים, ועדיף שזאת תהיה הטבילה שלפני מנחה), נוהגים לאכול קרפלק, לתרום לקערות לפני מנחה, ללקות קודם הטבילה שלפני מנחה ל"ט מלקות ולומר עם המלקות ג"פ והוא רחום וכו', וכמובן לפייס את מי שפגעו בו⁶⁵⁷.

שאלה: האם יש חובה ליטול ידיים במוצאי יוה"כ?

תשובה: נוהגים ליטול ידיים במוצאי יוה"כ, ולעשות סעודה זו בהרחבה, עשיית סעודה זו בהרחבה הינה כלי להרחבה בכל השנה⁶⁵⁸.

שאלה: אם רואים את הלבנה מבעד לעננים, האם אפשר לקדשה?

תשובה: אם הענן קלוש שאפשר להשתמש לאור הלבנה מותר לקדשה, ויש שהידרו שלא תהא מכוסה כלל⁶⁵⁹.

⁶⁵⁴ מסתבר ע"פ שו"ע ר סי' תר"ה סעיפים א' - ב' וכן נהגו.

⁶⁵⁵ שם סעיפים א' וג'.

⁶⁵⁶ כך כתבו הפוסקים.

⁶⁵⁷ ע"פ ספר המנהגים ושו"ע ר סי' תר"ו סעי' א'.

⁶⁵⁸ ע"פ שו"ע ר סי' תרכ"ד סעי' ט' ומנהגי חב"ד.

⁶⁵⁹ קיצור שולחן ערוך סי' צ"ז סעי' ז'.

אליבא דהלכתא

דיני חג הסוכות

שאלה: האם יש חובה לאכול בסוכה?

תשובה: מצד חובת סוכה חייבים לאכול לפחות כזית לחם בלילה הראשון בסוכה.⁶⁶⁰

שאלה: שילד נוטל לולב במבצעים, האם נותנים לו במתנה? והאם מברך?

תשובה: ילד מברך על לולב מדין חינוך אבל לא נותנים לו במתנה כי אז לא יוכל להחזיר.⁶⁶¹

שאלה: האם מותר לישון בסוכה?

תשובה: מנהג חב"ד שאין ישנים בסוכה.⁶⁶²

שאלה: יהודי הדר בארץ ישראל, והגיע לרבי לחגי תשרי הם חוגג יום אחד או יומיים?

תשובה: נהגו לחגוג יומיים, ובפרט מי שנוסע עם אשתו (הרבי לא רצה שכן ארץ ישראל יהיה שליח ציבור ביו"ט שני של גלויות).⁶⁶³

שאלה: האם ב'שמחת בית השואבה' יש עניין בשמחה על ידי ריקודים דווקא או שאפשר לשמוח ע"י התוועדות וכדומה? ובאם יש – האם יש ענין לרקוד ב'שמחת בית השואבה' כשיש גשם?

תשובה: יש ענין לרקוד (ולא להסתפק בהתוועדות) גם כשיש גשם אם אין סכנה בריאותית.⁶⁶⁴

שאלה: אדם שהכנים לפיו בשגגה מאכל חוץ לסוכה, ולא הספיק לבלוע, האם מותר לו לבלוע מחוץ לסוכה?

תשובה: אם המאכל הוא דבר שמותר לאכול מעיקר הדין מחוץ לסוכה, ואינו יכול להיכנס לסוכה, יתכן שיש לו לבלוע ולא להשחית אוכלין.⁶⁶⁵

⁶⁶⁰ שו"ע ר"ס' תרל"ט סעי' י"ז.

⁶⁶¹ נטעי גבריאל.

⁶⁶² מנהגי חב"ד.

⁶⁶³ שולחן מנחם ס' ר"ו ובהערה 15 ובפרט כשנוסעים לרבי.

⁶⁶⁴ ע"פ שיחות הרבי.

⁶⁶⁵ ע"פ שו"ע ר"ס' תרל"ט סעיפים י"א ו"ב וי"ז.

אליבא דהלכתא

שמחת תורה

שאלה: האם מותר לקדש על הי"ש (בלילה, ביום, שבת וי"ט)?

תשובה: לכאורה אין לקדש על הי"ש תמיד עד גיל ארבעים⁶⁶⁶.

שאלה: האם צריך לקרוא קריאת שמע שעל המיטה בלילה שלא ישנים (הושענא רבה וכיו"ב)? ומתי מברכים ברכות השחר?

תשובה: אם לא ישנים בלילה אין חובה לקרוא קששה"מ (ויש שקוראים רק הג' פרשיות), וברכות השחר אומרים אחרי עלות השחר, ואם הולכים לישון סמוך לעלות השחר, יש לקום בשעה סבירה ולכרך ברכות השחר (ובפרט ברכת על נמילת ידים שיש אומרים שמברכים אותה בגלל התפילה)⁶⁶⁷.

שאלה: תוך כמה זמן מהקידוש יש לאכול כזית דגן שיחשב במקום סעודה?

תשובה: לפי הגר"ח נאה יש לאכול כזית דגן/רביעית יין אחרי הקידוש בכדי אכילת פרס = 4 דקות, אבל אם נתכוון לאכול בזמן זה אלא שנתעכב אינו פוסל את הקידוש⁶⁶⁸.

שאלה: האם יש ענין לקדש לבד בשמחת תורה?

תשובה: מובא שיש ענין לקדש בעצמו בשמח"ת, וכמו בכל יו"ט יש להקפיד לשתות רביעית יין בקידוש או אח"כ מצד שמחת יו"ט⁶⁶⁹.

שאלה: האם יש להתחיל סעודה בין מעריב להקפות?

תשובה: נוהגים לקדש לפני הקפות ולאכול כזית מזונות או המוציא כדי שיחשב במקום סעודה⁶⁷⁰.

שאלה: מה הסדר של לימוד חומש יומי אחרי שמח"ת?

תשובה: ביום שאחרי שמח"ת אומרים עד היום שבו עומדים⁶⁷¹.

שאלה: מי שהחסיר שבוע אחד שנים מקרא, בשבוע שאחרי זה האם קודם משלים או קודם לומד את של השבוע?

⁶⁶⁶ ע"פ שולחן מנחם חלק ב' עמוד ס"ו הערה י'.

⁶⁶⁷ ברכות השחר ע"פ ספר המנהגים.

⁶⁶⁸ ע"פ שו"ע ר"ס' רע"ג סעי' ה' וקצות השולחן.

⁶⁶⁹ ע"פ שיחת הרבי הרי"צ.

⁶⁷⁰ ע"פ המנהג.

⁶⁷¹ ע"פ היום יום ושיחת הרבי.

אליבא דהלכתא

תשובה: לענין רמב"ם, יש מהרבי שקודם לומדים את של היום ואח"כ משלימים, ועפי"ז כנראה גם לגבי שנים מקרא קודם לומדים את של השבוע ואח"כ משלימים⁶⁷².

שאלה: עד מתי אפשר להשלים שניים מקרא?

תשובה: בדיעבד עד שמח"ת⁶⁷³.

שאלה: האם אפשר ללמוד שנים מקרא בלילה?

תשובה: מסופר שהרבי היה אומר בליל שבת שנים מקרא⁶⁷⁴.

שאלה: מה ההוראות של הרבי לשבת בראשית?

תשובה: יש לנהוג הרחבה בגשמיות וברוחניות, להרבות בלימוד והתוועדויות וכו' ותפילה בהתבוננות וסעודות בהרחבה⁶⁷⁵.

שאלה: בחור שיש לו טיסה סמוך למוצ"ש האם מותר לו להתכונן לנסיעה בשבת?

תשובה: הכנות רוחניות מותר רק שלא יאמר בפירוש שזה עבור אחר השבת⁶⁷⁶.

שאלה: האם יש בעיה לעלות על טיסה שיהודים חיללו עליה את השבת?

תשובה: אם החברה של יהודים, יש בעיה, ואם החברה של גויים אבל רוב הנוסעים יהודים יש לשאול רב⁶⁷⁷.

דיני חג החנוכה

שאלה: מי שבדרך בחנות הראשונה, האם יכול לברך בחנות השנייה? וכשמדליק לעצמו?

תשובה: יכול לברך גם בחנות השנייה וגם כשמדליק לעצמו, אבל ברכת שהחיינו לא יברך שוב אחרי שבדרך פעם אחת (אא"כ להוציא אחר שלא יודע לברך בעצמו)⁶⁷⁸.

שאלה: האם אפשר לברך כדי להוציא אחר ידי חובה?

⁶⁷² ע"פ המנהג בג' פרקים באלול שקודם קוראים את העכשוי ואחר כך משלימים.

⁶⁷³ שו"ע"ר סי' רפ"ה סעי' ה'.

⁶⁷⁴ ע"פ השמועה.

⁶⁷⁵ ע"פ שיחות הרבי.

⁶⁷⁶ ע"פ שו"ע"ר סי' ש"ו סעיפים ב' - ג'.

⁶⁷⁷ ע"פ שו"ע"ר סי' שי"ח סעי' א' ושיחות הרבי.

⁶⁷⁸ ע"פ קיצור שולחן ערוך סי' קל"ט סעי' ט"ז ושולחן מנחם סי' של"א.

אליבא דהלכתא

תשובה: מותר (גם ברכת שהחיינו בהדלקה הראשונה שלו גם בשאר הנרות) באם אינו יודע לברך, ואם יודע לכתחילה עדיף שיברך בעצמו⁶⁷⁹.

שאלה: מול כמה אנשים נחשבת ההדלקה כ"פירסומא ניסא" ואפשר לברך?

תשובה: עשרה אנשים בנים ובנות מעל גיל מצוות (ויש סברא לומר שגם אם אין בעת ההדלקה עשרה אנשים אבל בהמשך (תוך חצי שעה) יראו את הנרות עשרה אנשים, אפשר לברך, ואם מסתפק אם יראו עשרה אנשים או שבעל החנות הניח את החנוכייה במקום שלא רואים אין לברך), וצריך שידלקו הנרות (וכן השמש) לפחות חצי שעה (גם אם החנות תיסגר)⁶⁸⁰.

שאלה: האם נשים יכולות להדליק ולברך?

תשובה: עדיף שגבר שלא הדליק, ידליק ויברך, ואם אין גבר אישה יכולה גם להדליק ולברך⁶⁸¹.

שאלה: האם מותר לאכול לפני מעריב?

תשובה: אסור. אא"כ מתפלל במניין קבוע או שמינה "שומר" ויכול אפילו ליטול ידיים⁶⁸².

שאלה: האם מותר לאכול לפני הדלקת נרות?

תשובה: מהשקיעה אסור לאכול עד שידליק (אפילו הדליק במבצעים). אא"כ ימנה שומר ואז ויכול אפילו ליטול ידיים לסעודה ומ"מ יש למחר להדליק נרות בזמן⁶⁸³.

שאלה: האם מי שלא התפלל/לא הדליק נרות יכול להיות שומר לחברו?

תשובה: כן.

שאלה: האם אפשר לקחת קופה למבצעים בלילה?

תשובה: כן⁶⁸⁴.

שאלה: מהיום השני ואילך, האם אפשר לכבד אדם נוסף שידליק נר (חוץ מהנר שהדליק המברך)?

⁶⁷⁹ ע"פ שו"ע ר סי' י"ג סעי' א.

⁶⁸⁰ ע"פ הכלל שעשרה היא עדה ונמעי גבריאל פרק מ"א סעי' ט'.

⁶⁸¹ ע"פ קיצור שו"ע סי' קל"ט סעי' ט"ז וידוע שהרבי הרש"ב כשנסע מביתו היתה הרבנית שומעת הברכה מאיש (והדליקה בעצמה) ונמעי גבריאל פרק ז' סעי' א' והערה ד'.

⁶⁸² נמעי גבריאל פרק ה' ס"ק א' ו'.

⁶⁸³ שם.

⁶⁸⁴ נראה פשוט לזכות יהודים בצדקה בפרט מי שלא רגילים בזה.

אליבא דהלכתא

תשובה: אינו מן הראוי, ואפשר להתיר לצורך⁶⁸⁵.

שאלה: ממתי ועד מתי אפשר להדליק נרות חנוכה?

תשובה: לכתחילה משקיעת החמה ובשעת הדחק מפלג המנחה. ולרוב הפוסקים אפשר להדליק בברכה עד עלות השחר וכתב המשנה ברורה שאחרי חצות צריך שיהיה לפחות עוד אדם אחד בשעת ההדלקה אם מברך על ההדלקה ויש שדעתם לברך גם אם אין עוד אדם⁶⁸⁶.

שאלה: האם יש בעיה להדליק בחנויות לא כשרות וכיו"ב?

תשובה: אין בעיה⁶⁸⁷.

שאלה: מי ששמע הדלקה במנחה, האם יכול לברך אח"כ בביתו?

תשובה: כן וחייב⁶⁸⁸.

שאלה: מי שלא מדליק בבית האם יש ענין שידליק בחנות?

תשובה: ראוי שידליק (ואם יש עשרה גם יברך)⁶⁸⁹.

שאלה: האם ומתי מותר לכבות/להזיז את הנרות?

תשובה: אחרי חצי שעה (ולמנהגנו שמדליקים בשקיעה, אחרי חמישים דקות) וראוי לא לכבות אא"כ בשעת הצורך⁶⁹⁰.

שאלה: מה עושים כשמתחילים לשיר ומצטרפות נשים?

תשובה: יש למחר ולסיים את הטקס מהר ככל האפשר.

שאלה: כמה זמן צריך לשבת ליד הנרות? ומה צריך לעשות בזמן זה?

תשובה: חצי שעה (למנהגנו חמישים דקות), וראוי ללמוד ליד הנרות חוץ מערב שבת⁶⁹¹.

שאלה: האם צריך לתת מעשר מדמי חנוכה?

⁶⁸⁵ והרי יש שמפסיקים בזמן הנרות הללו אחר נר ראשון.

⁶⁸⁶ נמעי גבריא אל פרק ג' סעיפים י"א וט"ו.

⁶⁸⁷ ובפרט שאין זה נראה כנתינת כשרות על זה.

⁶⁸⁸ ע"פ קיצור שו"ע סי' קל"ט סעי' ט"ו.

⁶⁸⁹ ע"פ נמעי גבריא אל פרק י' והערה ט'.

⁶⁹⁰ שם פרק ל"ז סעי' ט'.

⁶⁹¹ ע"פ ספר המנהגים.

אליבא דהלכתא

תשובה: מי שיש לו הכנסה חודשית ממשית צריך לתת ומי שאין לו יכול לתת אם רוצה⁶⁹².

שאלה: האם יש ענין שהצוות ייתן דמי חנוכה לתלמידים?

תשובה: הרבי הזכיר שראוי שהמוסד ייתן דמי חנוכה (לפחות שווה פרומה) לתלמידים. (וכן ראוי שבחורים יתנו אחד לשני דמי חנוכה)⁶⁹³.

שאלה: האם צריך לברך שהכל על הריבה שעל הספוגניה? תשובה: לא⁶⁹⁴.

שאלה: האם יש בעיה שהנרות לא באותו גודל וצבע?

תשובה: צריך שיהיו (לפחות בערך) באותו גודל ושיהיו במקום אחד ושונה במקום השמש, ולא מקפידים על הצבע⁶⁹⁵.

שאלה: האם אפשר להדליק עם מצית?

תשובה: למנהג הרמ"א מדליקים לכתחילה עם השמש⁶⁹⁶.

שאלה: מה הגובה של החנוכייה?

תשובה: לכתחילה בין שלושה לעשרה טפחים בסיס החנוכייה אבל האש יכולה להיות עד עשרים אמה⁶⁹⁷.

שאלה: היכן בחור ישיבה צריך להדליק?

תשובה: בחדר הפרטי, ובשעת הצורך יכול להדליק בחדר אוכל וליזהר שלא יהיה חשש שריפה⁶⁹⁸.

שאלה: באיזה פתילות עדיף להדליק בחדשות או ישנות?

תשובה: הישנות עדיפות אם ראויות להדלקה⁶⁹⁹.

⁶⁹² כך פסק הגרמ"ש אשכנזי.

⁶⁹³ ע"פ שיחות הרבי.

⁶⁹⁴ ריבה שבוספגניה נפטרת בברכת הסופגניה ע"פ סדר ברכות הנהנין פרק ג' סעי' ז'.

⁶⁹⁵ ע"פ נטעי גבריאל פרק י"ח סעי' כ"א.

⁶⁹⁶ ע"פ שו"ע ר"ס' תרע"ג סעי' א' ברמ"א.

⁶⁹⁷ שם ס' תרע"א סעי' ו'.

⁶⁹⁸ נטעי גבריאל פרק ח' סעי' ד'.

⁶⁹⁹ שם פרק י"ז סעי' ב' ושולחן מנחם ס' של"א.

אליבא דהלכתא

שאלה: מי שהדליק ביום השני שני נרות, ובים השלישי יש לו רק שני נרות, כמה ידליק?

תשובה: נר אחד⁷⁰⁰.

שאלה: מה לפני מה נר שבת או נר חנוכה?

תשובה: נר חנוכה ואח"כ נר שבת⁷⁰¹.

שאלה: מה לפני מה הבדלה נר חנוכה?

תשובה: בבית הכנסת נר חנוכה ואח"כ הבדלה ובבית הבדלה, נר חנוכה, ויתן לך⁷⁰².

שאלה: האם מותר לעשות מלאכה בזמן שהנרות דולקים?

תשובה: לרוב הדעות מותר מה שמותר בחול המועד וכן מותר להכין אוכל ויש שמתירים רק אחר חצי שעה⁷⁰³.

שאלה: מה רף הכשרות כשמחלקים סופגניות/שוקולדים במבצעים?

תשובה: אפשר אפילו רבנות אם האנשים לא מהדרים יותר מכך.

דיני עשרה בטבת

א. מי שהלך לישון וקם באמצע הלילה, אם רגיל בכך מותר לו לאכול, ואם אינו רגיל יתנה לפני שישן שיאכל עד עלות השחר וכתב על כך הרמ"א שמותר לשתות כיון שרגילים לשתות וכל זה עד עלות השחר⁷⁰⁴.

ב. מי שרגיל לשתות מבקבוק העומד ליד מטתו, יזהר לסלקו בליל התענית, שמא מתוך רגילותו ישתה אחר עלות השחר⁷⁰⁵.

ג. למנהג חב"ד אומרים אבינו מלכנו, אבל אם יש חתן וכיו"ב לא אומרים אבינו מלכנו אבל סליחות אומרים, ובשונה מהרגיל מתחילים אז מא"ל מלך. משא"כ אם אמרו תחנון - לא מתחילים בי"ג מידות כיון שכבר נאמרו בנפילת אפיים⁷⁰⁶.

⁷⁰⁰ משנה ברורה סי' תרע"א סק"ה.

⁷⁰¹ ספר המנהגים עמוד 70.

⁷⁰² קיצור שו"ע סי' קל"ט ס"ק י"ח וסידור.

⁷⁰³ נטעי גבריאל פרק ל"ח סעי' א' והערה ד'.

⁷⁰⁴ שערי הלכה ומנהג או"ח ח"א עמ' צו וע"פ קיצור שולחן ערוך סימן קכ"א סעיף ח'.

⁷⁰⁵ פשוט.

⁷⁰⁶ סידור.

אליבא דהלכתא

ד. חולה פטור מתענית זו גם ללא חשש סכנה אלא רק אם יהיה מוגדר 'נפל למשכב' פטור מהצום. ובכל ספק יש לשאול רב⁷⁰⁷.

ה. מובא בלוח "היום יום..." שלא שוטפים את הפה בצומות. מי שמפריע לו הרבה, ישאל רב ובעיקרון יותר קל להתיר בשטיפה במי פה שאינם ראויים לשתייה⁷⁰⁸.

ו. מן הראוי לשמוע דברי כיבושין כפי שהנהיג הרבי (החל מתשל"ח) או לומר תהילים וכיו"ב בהתעוררות⁷⁰⁹.

ז. מנחה מתפללים סמוך לשקיעה, אך כמובן קודם השקיעה. מן הראוי לתת צדקה "אגרא דתעניתא" (אם אפשר ח"י שקלים או פעמיים סכום הנ"ל)⁷¹⁰.

שאלה: ישנה חובה להתענות ביום עשרה בטבת?

תשובה: בזמן טוב לישראל כמו בזמן בית שני אין חובה, ואדרבה היה יום של שמחה על שנאלו, אבל בזמן שישנם צרות חובה להתענות ביום זה, ובזמן שאין צרות אבל גם אין שלום וטובה לישראל זה רשות אבל ישראל קיבלו על עצמם כחובה (ויש פוסקים שסוברים שזמננו נחשב כשעת צרה שחובה להתענות מדין הגמרא)⁷¹¹.

שאלה: מה מיוחד בצום י' טבת על שאר הצומות?

תשובה: לדעה אחת מתענים בעשרה בטבת גם אם חל בשבת, הגם שלא מתענים בצום שחל בשבת, מכיוון שבו התחיל המצור ועדיין לא נגאלנו (אלא למעשה לפי קביעת הלוח היהודי י' טבת אף פעם לא יחול בשבת) וכן אם חל ביום שישי צמים עד הקידוש⁷¹².

שאלה: מה נוחגים לעשות בסוף הצום?

תשובה: הרבי הנהיג לומר דברי כיבושין בסוף הצום, ואם אין אפשרות לכך יש לומר פרקי תהילים בהתעוררות⁷¹³.

שאלה: מי פטור מהצום?

תשובה: חולה שצריך לאכול פטור מן הצום גם אם אין בו סכנה, וכן מי שצריך ליטול תרופות יכול ליטלם, ואם צריך לאכול יחד עם לקיחתם יאכל, ואם רופא יאשר

⁷⁰⁷ קיצור שולחן ערוך סי' קכ"א סעי' ט'.

⁷⁰⁸ מובא בסידור.

⁷⁰⁹ מובא בשולחן מנחם אורח חיים חלק ג' עמוד מ"ו.

⁷¹⁰ ע"פ שיחות הרבי ולוח כולל חב"ד.

⁷¹¹ שו"ע סי' תקמ"ט סעי' א'.

⁷¹² משנה ברורה מהודרת דרשו סי' תק"נ הערה 21.

⁷¹³ שולחן מנחם סי' רס"ב.

אליבא דהלכתא

לו מוטב ליטול אותם אחרי הצום או לפניו - לפני עלות השחר (בתנאי שיתנה לפני השינה)⁷¹⁴.

שאלה: ממתי מתחיל הצום?

תשובה: ממתי שהולכים לישון אא"כ⁷¹⁵ התנה בדיבור או עכ"פ במחשבה ואז יכול לאכול עד עלות השחר אבל לשתות מותר עד עלות השחר אם רגיל לקום בלילה ולשתות.

מנהגי שבת שירה וט"ו בשבט

שאלה: מה הם מנהגי שבת שירה?

תשובה: הרבי ביקש שיזכירו את מנהג המהר"ל מפראג (סבו זקנו של הרבי), שיתנו לציפורים זרעונים וכיוצא בזה, בפועל אין לחלק לציפורים בשבת, בגלל שאין לטרוח עבור בע"ח שאין מזונם עליך, והרוצה לנהוג כן יתן קודם השבת, ובכל זאת צריכים לספר אודות מנהג זה כדי להחדיר עניין צער בע"ח⁷¹⁶.

שאלה: מה מנהגי חמישה עשר בשבט?

תשובה: נוהגים לאכול מפירות שבעת המינים והרבי הוסיף גם חרובים, ויש מנהגים שונים ע"פ הקבלה לאכול מספר גדול של פירות ובמיוחד אתרוג, והרבי נהג (ברבים) לאכול פרי אחד וכן להתוועד ביום זה ובסמוך לו⁷¹⁷.

שאלה: האם מותר לכתחילה לטחון פירות שיש בהם תולעים?

תשובה: מותר לטחון רק כאשר נטחנים היטב, מכיון שהתולעים אז לא שלמות ובממילא הם בטלים ברוב⁷¹⁸.

שאלה: איך אפשר לבדוק צימוקים וחמוציות?

תשובה: יש לבדוק לפחות מעט במים חמים והשאר במים פושרים אם המדגם יצא נקי מתולעים⁷¹⁹.

שאלה: איזה פירות אסור לאכול מחשש שמא יש בהם תולעים?

תשובה: פירות שמצוי בהם תולעים כגון תאנים, תירס כגידולו, תותים וכיוצא בזה, עדיף להימנע מלאוכלם כיון שקשה לבדוקם, אא"כ גדלו כגידול מיוחד עם הכשר שאין

⁷¹⁴ קיצור שו"ע סי' קכ"א סק"ט.

⁷¹⁵ שם סק"ח.

⁷¹⁶ שולחן מנחם סי' שמ"א.

⁷¹⁷ שם סי' ש"מ.

⁷¹⁸ ע"פ קיצור שו"ע סי' שמ"ו סעי' ל"ט.

⁷¹⁹ ע"פ וועדת כשרות.

אליבא דהלכתא

חשש תולעים⁷²⁰. (כנראה מטעם זה ניתן לראות שהרבי אכל תאנה שנראית מגידול משופר ללא בדיקה),

שאלה: האם יש עניין לאכול פירות מא"י?

תשובה: נחלקו הפוסקים, והרבי לא הקפיד⁷²¹.

שאלה: האם יש מנהג למעת עין בחמישה עשר בשבט?

תשובה: אין מנהג כזה, וכן יש מכתב מהרבי שמסתייג מנטיעת עצים⁷²².

דיני חודש אדר

א. משיחות הרבי רואים שבשני חודשי אדר בשנה מעוברת רצוי להרבות בכל דבר המשמח, כגון לעשות חתונות ושידוכים. וכן להביא אוכל משופר, וכמובן להראות פנים שוחקות ולא חלילה פני כעס או לחץ וכיו"ב⁷²³.

ב. הרבי מציין את הזוהר שכשם שאדם מתנהג, כך מתנהגים עמו, וע"י שהוא בשמחה מתנהגים עמו בקו החסד מלמעלה. הרבי מביא את פתגם צדיקי פולין על הפסוק 'הגדיל הוי' לעשות עמנו היינו שמחים' שבגלל שהיינו בשמחה הגדיל ה' לעשות עמנו.

ג. אמר המשפיע הרב מ"מ פוטרפאס ז"ל שבתחילה קראו לחסידים 'השמחים' והמתנגדים 'העצובים'. ידוע מה שכתב אדמוה"ז שעצבות היא קליפה כללית שכל הקליפות נדבקים בה⁷²⁴.

ד. על הפסוק 'ויוסיפו ענווים בה' שמחה' כותב אדמוה"מ ענווים מגיעים לשמחה כי אינם שואפים לגדולות לעצמם, משא"כ מי שמחפש גדולות תמיד חסר לו. ידוע מאחז"ל 'איזהו עשיר השמח בחלקו', שהרי מי שיש לו מנה רוצה מאתיים יש לו מאתיים רוצה ד' מאות וא"כ תמיד יחסר לו, אבל החכמה היא להיות שמח בחלקו ולראות את חצי הכוס המלאה. יה"ר שנוכח כבר לשמחת עולם על ראשם.

דיני ארבע פרשיות

שאלה: למה קוראים פרשת שקלים?

⁷²⁰ ע"פ מדרוך כשרות בד"ץ קובץ ע"ח.

⁷²¹ ע"פ נטעי גבריאל פורים פרק ד' הערה ה'.

⁷²² מכתב הרבי.

⁷²³ שולחן מנחם אורח חיים סי' שמ"ב.

⁷²⁴ כך שמענו.

אליבא דהלכתא

תשובה: מכיוון שבאחד באדר משמיעים על השקלים, כדי לקנות קורבנות החל מר"ח ניסן מהכסף החדש של מחצית השקל של אותה שנה⁷²⁵.

שאלה: למה קוראים פרשת זכור?

תשובה: מכיוון שכתוב והימים האלה "נזכרים ונעשים", לכך לפני שמוחים את המן שהיה מזרע עמלק בפורים, מזכירים את עמלק שבת לפני פורים⁷²⁶.

שאלה: למה קוראים פרשת פרה?

תשובה: מכיוון שבזמן המקדש לפני פסח היו מטהרים באפר פרה אדומה את הטמאים בטומאת מת, ולכן קוראים פרשת פרה בתקווה שנוכה להיטהר באפר פרה ולעשות פסח עוד השנה⁷²⁷.

שאלה: למה קוראים פרשת החודש?

תשובה: פרשת החודש קוראים סמוך לר"ח ניסן מכיוון שאז היא נאמרה למשה⁷²⁸.

שאלה: למה לא קוראים גם את שאר ששת הזכירות?

תשובה: ע"פ הג"ל שקוראים פרשיות אלו לא בגלל שצריך לזכור עניינים אלו, אלא בהקשר לזמן, אין סיבה לקרוא שאר שש זכירות בנוסף לפרשה שמופיעים בה מכיוון שהם לא קשורים לזמן מסוים.

שאלה: האם נשים חייבות לשמוע ארבע פרשיות אלו?

תשובה: מנהגנו שגם נשים שומעות פרשת זכור, ומדינא יש דעות שחייבות בפרשת זכור ויש שפוטרים נשים גם מפרשת זכור מכיוון שלא יוצאות למלחמה, הרבי הזכיר שהמנהג הוא שגם נשים שומעות פרשת זכור, אלא שהקריאה היא עבור מנין גברים והנשים שומעות⁷²⁹.

שאלה: איזה הפטרה קוראים יחד עם השנים מקרא?

תשובה: למנהגנו לקרוא את כל ההפטרות השייכות לאותה שבת: פרשת השבוע, הפטרת ר"ח/מחר חודש (בערב שבת ר"ח/מחר חודש) הפטרה של פרשת שקלים/זכור/וכיו"ב וכן בפרשיות מחוברות קוראים שתי ההפטרות⁷³⁰.

⁷²⁵ שו"ע סי' תרפ"ה סעיפים א' ו'ה'.

⁷²⁶ משנ"ב שם סק"א.

⁷²⁷ שם.

⁷²⁸ שם.

⁷²⁹ ע"פ שיחת הרבי וראה נמעי גביראל פורים פרק ה' סעי' א'.

⁷³⁰ ע"פ היום יום ל' סיון.

אליבא דהלכתא

דיני פרשת זכור

א. שמיעת פרשת זכור – מדאורייתא. מעיקר הדין יכול קטן לעלות לפרשת זכור, מכיוון שהקורא בתורה הוא גדול, אלא שבחב"ד (לרוב) לא מעלין קטן לתורה.⁷³¹

ב. מכיוון ששמיעת פרשת זכור היא מדאורייתא, לכן רבים מתירים לטלטל ס"ת לאדם שאינו יכול ללכת לבית הכנסת בכדי לקרוא אצלו במניין (וכמובן שיהיו בשעת הקריאה לפחות שישה שלא שמעו קריאת התורה)⁷³².

ג. יש שני שיטות האם הניקוד 'זכר' בצירה או בסגול. למנהג חב"ד קוראים תחילה בצירה ואח"ז בסגול (ע"פ שיחת הרבי שהראשון הוא העיקרי ולא כאומרים שהשני הוא העיקר שמתקן את הפעם הראשונה)⁷³³.

ד. הרבי הזכיר את פתגם ה"תורת חסד" שאמר "זכר בצירה זכר בסגול העיקר למחות היטב". יתכן שיש לזה משמעות הלכתית, שלא מעכב בדיעבד צורת הניקוד כיוון שענין מחיית עמלק מובן⁷³⁴.

ה. ראיתי את הרבי רוקע מספר פעמים ברגלו הק' אחר קריאה זאת (בספר דברים), (כמובן אחר הקריאה, ובשעת הקריאה כמובן להאזין לקריאה היטב)⁷³⁵.

דיני פרשת פרה

א. קוראים פרשת פרה העוסקת במהרת טמא מת וטמאי מתים. לדעת הבית יוסף⁷³⁶, קריאה זו היא חובה מן התורה. לדעת רוב הפוסקים חיובה מדרבנן וכן נראה דעת שו"ע הרב⁷³⁷. יש שואלים היכן רמזו בתורה חיובה לדעת הבית יוסף, ויש מבארים שהרי יש ציווי לזכור את מעשה העגל, והרי פרה באה לכפר על עוון העגל - נמצא שבקריאה זו מזכירים את עוון העגל ברמז.
ב. מובא בירושלמי שבעצם הציווי על קידוש החודש – קריאת פרשת החודש - צריך להיות לפני קריאת פרשת פרה, שהרי פרה עשו בב' ניסן – אחרי ר"ח ניסן והסיבה שבב"ז קוראים פ' פרה קודם, מפני שעוסקת במהרתם של כל ישראל.

⁷³¹ שו"ע"ר סי' רפ"ב סעי' ט"ז.

⁷³² אחרונים.

⁷³³ שולחן מנחם סי' שמ"ח.

⁷³⁴ שם.

⁷³⁵ ע"פ נוהג הרבי שראיתי.

⁷³⁶ סי' תרכ"ה סעי' ז'.

⁷³⁷ סי' רפ"ב סעי' ט"ז.

אליבא דהלכתא

ג. הרבי מדייק⁷³⁸ שמצוות פרה אדומה היא שיהיה מן המוכן אפר פרה לכל מי שירצה להיטהר מטומאת מת, וענינה ברוחניות להיטהר מהצד הרע, ענין התשובה, אבל כנ"ל זהו טהרתם של כל ישראל, שכל אחד צריך לעסוק בקירוב יהודים, ובעצמו שיהיה אצלו ענין התשובה כי "אין⁷³⁹ צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" – עכ"פ מלשון חסרון בעבודתו ונצרך לענין התשובה.
ד. קוראים⁷⁴⁰ בתורה (כל קריאה) רק כשיש עשרה, וביניהם ששה שלא יצאו י"ח בקריאת התורה. יכולים לכוון שאינם יוצאים בשמיעת הקריאה במניין אחד כדי שיצטרפו למניין אחר (במקרה הצורך, כגון בשביל שמחה שרוצים להעלות רבים מבני המשפחה וכו').

דיני חג הפורים

דיני תענית אסתר

שאלה: כמה כסף צריך לתת "איגרא דתעניתא"

תשובה: 20 שקלים, ואם אפשר 40 שקלים⁷⁴¹.

שאלה: כמה כסף צריך לתת לפני מנחה בתענית אסתר "זכר למחצית השקל"?

תשובה: לדעת הרמ"א שלוש חצאים ממטבע המדינה, ולדעת הב"י שלוש חצאים בשווי חצי שקל של תורה ולכן נהגו שהגבאים מביאים מטבעות שיש בהם כסף כמשקל הנ"ל והקהל יקנה מהם אפילו במחיר נמוך כדי לצאת גם לדעה זו⁷⁴².

שאלה: מי ששכח באמצע הצום ובירך ברכה, האם יטעם פחות מכשיעור או יאמר "ברוך שם כו"?"

תשובה: לרוב הפוסקים לא יטעם אלא יאמר "ברוך שם כו"."

דיני קריאת המגילה

שאלה: האם ניתן לקרוא את המגילה לפני שהוצאתי את השבת?

תשובה: לא⁷⁴³.

שאלה: האם אפשר לקרוא מגילה לאחרים לפני שיצאת יד"ח אם אין רוצה לצאת בקריאתו?

⁷³⁸ לקו"ש חלק ט"ז פרשת פרה.

⁷³⁹ קהלת פרק ו' פסוק כ'.

⁷⁴⁰ משנ"ב סי' קל"ה ס"ק מ"ז.

⁷⁴¹ ע"פ שווי הסעודה מינימלי.

⁷⁴² נטעי גבריאל פרק כ"ו סעי' ג' – ד'.

⁷⁴³ נטעי גבריאל פורים פרק כ"ח סעי' ו'.

אליבא דהלכתא

תשובה: אפשרי, אך יכוון שלא ייצא בקריאתו⁷⁴⁴.

שאלה: שקוראים מגילה להוציא אחרים יד"ח מי צריך לברך?

תשובה: עדיף מי שלא יצא עדיין, אך בעת הצורך יברך הוא בכדי להוציא את השומעים⁷⁴⁵.

שאלה: האם בכל פעם צריך לברך שהחיינו, וא"כ מי יברך?

תשובה: עדיף מי שלא יצא עדיין, אך בעת הצורך יברך הוא בכדי להוציא את השומעים⁷⁴⁶.

שאלה: האם צריך שהמברך את הברכות הראשונות יברך גם את הברכה האחרונה?

תשובה: כך נהוג, ואין זה מעכב⁷⁴⁷.

שאלה: האם הטעמים והדקדוק מעכבים את הקריאה?

תשובה: בדיעבד אין מעכבים, ויש דעה שאם משתנת המשמעות (למשל במקום המן נופל קרא המן נפל) שזה מעכב וכן להלכה⁷⁴⁸.

שאלה: מגילה שחסר בה תגים או כמה מילים האם היא כשרה לקרוא בה?

תשובה: כן (רק שלא חסר תחילה או סוף או ענין שלם, יש דעות שעשרת בני המן נחשב ענין שלם)⁷⁴⁹.

שאלה: האם יש ענין שכל אחד ישמע מגילה בהבהרה הנהוגה בקהילתו?

תשובה: לכתחילה כן אבל לא מעכב⁷⁵⁰.

שאלה: כשקוראים ליהודים שנוהגים לא לברך שהחיינו ביום, האם צריך לברך שהחיינו?

תשובה: לא.

שאלה: כשיש רק נשים ששומעות את הקריאה מי יברך? ומה יברך?

⁷⁴⁴ ע"פ שו"ע ר"ס' רצ"ה סק"ד.

⁷⁴⁵ ע"פ ס' תקפ"ה ומשנה ברורה סק"ה.

⁷⁴⁶ שם סעי' ב' ברמ"א.

⁷⁴⁷ ע"פ משנה ברורה ס' תרצ"ב ס"ק ב'.

⁷⁴⁸ שו"ע ס' תר"צ סעי' י"ד.

⁷⁴⁹ שו"ע ס' תר"צ סעי' ג'.

⁷⁵⁰ פסקי תשובות ס' תרפ"ה סעי' י' והערה 21.

אליבא דהלכתא

תשובה: עדיף שאחת מהם תברך, והנוסח "לשמוע מגילה"⁷⁵¹.

שאלה: האם אישה יכולה לקרוא לנשים? ולגברים?

תשובה: בדיעבד יכולה לקרוא לנשים, ויש דעה שאנשים לא יוצאים ידי חובה בקריאה של אישה אפילו בדיעבד⁷⁵².

שאלה: האם יוצאים ידי חובת קריאת פרשת זכור בקריאת ויבא עמלק שקוראים בפורים?

תשובה: לדעת המ"א בדיעבד כן, וצריך שהשומע יכוון לצאת והקורא יכוון להוציא, (ויש פוסקים שסוברים שלא יוצאים בקריאה זו כי לא נזכר בה מחיית עמלק)⁷⁵³.

שאלה: מתי מברכים ברכת 'הרב את ריבנו'?

תשובה: רק כשיש עשרה (אנשים ונשים מעל גיל מצוות)⁷⁵⁴.

שאלה: האם אפשר שכמה יקראו את המגילה בו זמנית?

תשובה: כן, בתנאי ששומעים כראוי⁷⁵⁵.

שאלה: האם אפשר להחליף בעל קורא באמצע הקריאה?

תשובה: כן, בשעת הצורך⁷⁵⁶.

דיני משלוח מנות

שאלה: מהו שיעור מצוות משלוח מנות?

תשובה: המינימום שני מנות (יש פוסקים שמצריכים דווקא אוכל שראוי לאכילה מיד) של כזית (ולרוב הפוסקים גם רביעית משקה (חוץ ממים) נחשבת מנה) לאדם אחד הרבי נתן במשלוח מנות שני מאכלים ומשקה משמח ואפשר שחשש לדעה שצריך שני מאכלים דוקא⁷⁵⁷.

שאלה: מי שנותן משלוח מנות במבצעים האם יוצא ידי חובת משלוח מנות?

תשובה: לא, כי צריך שהמנות יהיו שלו.

⁷⁵¹ נטעי גבריא פורים פרק ל"ד ס"ק י"ב, שיש הסוברים שכל אחת תברך ורמ"א סי' תרפ"ט סעי' ס"ב.

⁷⁵² שו"ע סי' תרפ"ט סעי' ב'.

⁷⁵³ נטעי גבריא פורים פרק י"ט סעי' י"א.

⁷⁵⁴ סי' תרצ"ב סעי' א' ברמ"א.

⁷⁵⁵ שו"ע סי' תרצ"ז סעי' ב'.

⁷⁵⁶ נטעי גבריא פורים פרק מ"ה סעי' ב'.

⁷⁵⁷ שולחן מנחם סי' ש"ג.

אליבא דהלכתא

שאלה: האם צריך לשלוח משלוח מנות דווקא ע"י שליח?
תשובה: לכתחילה כן, אבל לא מעכב⁷⁵⁸.

דיני מתנות לאביונים

שאלה: מהו השיעור למצוות מתנות לאביונים?
תשובה: המינימום פרומה (= כ-10 אגורות) לשני אביונים (פרומה לכל אחד) והמרבח הרי זה משובח⁷⁵⁹.

שאלה: האם אפשר לתת מתנות לאביונים לבחור ישיבה?
תשובה: אביון נקרא מי שאין מספיק להוצאותיו במידה בינונית הנהוגה באותו מקום וע"כ אין לתת לבחור שמשפחתו עוזרת לו, אלא למי שאין לו עוזרים וזקוק לעזרה ע"פ השמועה נהג הרבי לתת לקופת הבחורים ב 770⁷⁶⁰.

דיני משתה ושמחה

שאלה: האם יש חובה ליטול ידים בפורים?
תשובה: נחלקו הפוסקים, ולכתחילה יש ליטול ידים גם בלילה וודאי ביום פורים⁷⁶¹.
שאלה: אם מתפללים מעריב (של מוצאי פורים) באמצע סעודת פורים, האם אומרים "ועל הניסים" בברהמ"ז?
תשובה: נחלקו הפוסקים ועל כן ראוי לברך לפני התפילה ואם התפללו לפני כראי שיאמר בהרחמן "ועל הניסים"⁷⁶².
שאלה: האם יש ענין לאכול אוזני המן?
תשובה: ראוי לאכול אוזני המן ממולאים בפרג זכר לאסתר ודניאל שאכלו זירעונים וכן נהג רבינו לאכול אוזן המן ממולא בפרג⁷⁶³.
שאלה: האם המילוי באוזן המן מצטרף לשיעור כזית של הבצק ולברך על המחיה?
תשובה: כן⁷⁶⁴.

⁷⁵⁸ נטעי גבריאל פרק ס"ג סעי' א'.

⁷⁵⁹ שם פרק ס"ה סעי' א'.

⁷⁶⁰ נטעי גבריאל פרק ס"ז סעי' א'.

⁷⁶¹ שם סי' שמ"ט וכמדומה אצל הרבי הכריזו בהתועדות פורים ליטול ידיים לסעודה.

⁷⁶² סי' תרצ"ה משנה ברורה ס"ק מ"ז.

⁷⁶³ שם פרק ע"א סעי' ז' ורמ"א סי' תרצ"ה סעי' ב'.

⁷⁶⁴ סדר ברכות הנהנין סי' ג' סעיפים ד"ז.

אליבא דהלכתא

שאלה: איך צריך לקיים מצוות לבסומי בפוריא עד דלא ידע?

תשובה: הרמ"א מסביר שהמצווה היא שישתה יותר מהרגלו וישן ומתוך שישן לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, ולדעת הב"י צריך להשתכר כפשוטו, ועל פי שיחות הרבי עד גיל ארבעים אין להשתכר וודאי באם יגרום לחילול ה' וכיו"ב⁷⁶⁵.

שאלה: מה מקור המנהג להתחפש?

תשובה: מובא ברמ"א⁷⁶⁶ שנהגו ללבוש פרצופים משום שמחה.

שאלה: האם מותר ללבוש בגד הפוך כחלק מאוירת פורים?

תשובה: בפורים אין איסור, ומ"מ קשה לשכחה⁷⁶⁷.

שאלה: מתי יש להתחיל את סעודת פורים?

תשובה: יש להתחיל בסעודת פורים (היינו ליטול ידיים ולאכול כזית) לפני שקיעה, ועדיף שעיקר הסעודה יהיה ביום ותמשיך בלילה, שהוא שושן פורים. הרבי הזכיר את הרמ"א שהיה מזכיר לתושבי עירו לברך ברכה אחרונה אחרי סעודת פורים (מחשש שמחמת השתייה ישכחו), וכן נהג הרבי תמיד בסיום התועודות - להזכיר לצריכים שיברכו ברכה אחרונה⁷⁶⁸.

שאלה: מה מנהגנו לגבי ברכת שהחיינו ביום הפורים?

תשובה: למנהגנו מברכים שהחיינו גם ביום, ומכוונים גם על שאר מצוות היום. אבל אם לא בירכו לפני קריאת המגילה - לא יברכו אחריה על מצוות היום. ויה"ר שנברך כבר שהחיינו על הגאולה השלימה בקרוב ממש⁷⁶⁹.

דינא דמוקפין

שאלה: מי שנמצא בעלות השחר של י"ד בירושלים (מוקפין) ובעלות השחר של ט"ו בכפר חב"ד (פרזים), מתי חוגג פורים?

תשובה: לרוב הפוסקים ביום י"ד (ויש פוסקים שאין לו פורים כלל)⁷⁷⁰.

שאלה: מי שנמצא בעלות השחר של י"ד בכפר חב"ד ובעלות השחר של ט"ו בירושלים, מתי חוגג פורים?

⁷⁶⁵ שוע"ר סי' תרצ"א סעי' ב' וברמ"א שם.

⁷⁶⁶ שוע"ר סי' תרצ"ו סעי' ח'.

⁷⁶⁷ אפשר, ע"פ שו"ע סי' תרצ"ו סעי' ח' ברמ"א.

⁷⁶⁸ נטעי גבריא לסי' ע"ב סעי' א'.

⁷⁶⁹ שולחן מנחם סי' שנ"א.

⁷⁷⁰ פסקי תשובות סי' תרפ"ח סעי' ט'.

אליבא דהלכתא

תשובה: לרוב הפוסקים יחגוג פעמים, ויש פוסקים שיחגוג רק בי"ד וע"כ לא יברך ביום ט"ו אלא ישמע מאחרים או יקרא בלי ברכה ויכול לקרוא בכפר אם מתכוון לנסוע לירושלים (בלא ברכה)⁷⁷¹.

שאלה: בן פרזות שעלה לירושלים אחרי עלות השחר של ט"ו האם יכול לקרוא מגילה להוציא אנשים ידי חובה?

תשובה: מחלוקת הפוסקים, וע"כ יש להימנע מכך, ובשעת הצורך אפשר להקל⁷⁷².

שאלה: בן ירושלים שיצא מירושלים אחרי עלות השחר של ט"ו ולפני שקרא מגילה, האם יכול לקרוא כהמצאו בפרזים?

תשובה: כן⁷⁷³.

שונות

הלכות תלמוד תורה

א. כתב רבינו הזקן בשולחן ערוך הלכות תלמוד תורה פרק ב' הלכה י"ב שחייב כל אדם להוציא בשפתיו ולהשמיע לאזניו כל מה שלומד במקרא במשנה ובתלמוד, אלא א"כ הוא או חזו בשעת העיון להבין דבר מתוך דבר וכו'.

ב. כשלומד תורה שבכתב מקיים מצות ת"ת גם כשאינו מבין, משא"כ בתורה שבע"פ שאם אינו מבין לא יצא ידי חובת מצות ת"ת. בכל זאת יש לאדם להגות בתורה גם כשאינו מבין, ובעז"ה לעתיד לבא ירחיב ה' רוח בינתו ויזכה להבין גם חלק זה בתורה, והבטיחה תורה יגעת ומצאת.

ג. מבואר בשו"ע הלכות ת"ת אשר לכל לראש יש להקדים לימוד ההלכות הצריכות "לידע את המעשה אשר יעשון" לשאר חלקי התורה. וידוע הוראות הרבי למוסדות חינוך, כוללים להוראה וכו' להקדים ההלכות הצריכות.

ד. הרבי הורה פעמים רבות שתלמידים בישיבה צריכים ללמוד לכל לראש סדרי הלימוד הנקבעים להם ע"י הנהלת הישיבה, ובתור הוספה בזמנים הפנויים גם עניינים אחרים. ידוע מה שמביא הרבי בלוח "היום יום..." על לימוד התנ"ך כולו פעם בשלושה חודשים ע"י החסידים הראשונים, וכמובן בנוסף גם ההלכות הצריכות כהנ"ל, וכן השיעורים הקבועים כחת"ת ורמב"ם.

ה. בדרך כלל רצוי ללמוד עם חברותא אך כמובן שגם למי שאין חברותא יש חיוב ללמוד. ככלל הורה הרבי שהלימוד יהיה דווקא בחברותא, אך במקרים מסויימים אמר שאם יש תועלת בלימוד לבד אזי עדיף.

⁷⁷¹ שם.

⁷⁷² שם.

⁷⁷³ משנה ברורה סי' תרפ"ח ס"ק י"ז.

אליבא דהלכתא

ו. חובת הלימוד היא כל רגע ורגע במהלך היום שבו האדם אינו ישן או אוכל וכו', כמבואר בשו"ע הלכות ת"ת פרק ג' הלכה ד' ו"ה'. מלבד אם עסוק בצרכי פרנסה או צרכי ציבור, אז יכול להסתפק בפרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית אם לא נותר לו זמן נוסף ללמוד תורה.

שאלה: באיזה אופן מותר למחנך ליטול שכר על הלימוד?

תשובה: מלמד תינוקות יכול ליטול שכר על שמירתם שלא יצאו החוצה ויעסקו בדברים בטלים, וכן אומן שמקדיש זמן ללמד אחרים נוטל שכר בטלה שנתבטל מאומנתו, ואם לומד עמהם כל היום ואינו עוסק במלאכה אחרת יכול ליטול שכר גם אם אין לו אמונות, שהרי אם לא ילמדם תורה יהיה חייב להתפרנס מאיזה מלאכה ועל כן זהו שכר בטלה הניכר ומוכח⁷⁷⁴.

שאלה: האם אב שעדיין לא למד תורה מי קודם ללמידה?

תשובה: אם הלימוד כרוך בהוצאות ממון ואין לאב ממון בשביל לימוד שלו וגם לימוד בנו, הרי האב קודם ואם הבן נכון ומשכיל יותר מהאב, הרי הבן קודם ומ"מ יקבע גם האב עיתים למוד תורה⁷⁷⁵.

שאלה: האם למלמד מותר ללכת לישון מאוחר ולסגף עצמו?

תשובה: למלמד אסור להיות ניעור בלילה יותר מדאי שלא יהיה עצל ביום ללמד, וכן אסור לו לסגף עצמו באכילה ושתייה, וכ"ש שאסור להתענות, וכן לא יאכל וישתה יותר מדאי כי הם גורמים שלא יוכל ללמד היטב⁷⁷⁶.

שאלה: איך יחזק אדם את זמן לימודו?

תשובה: מי שעובד לפרנסתו יקבע עיתים לתורה, ויקפיד שלא לשנותם ומי שאין צריך לדאוג לפרנסה חייב ללמוד תמיד⁷⁷⁷.

הלכות רפואה

א. חודש אייר הוא ר"ת אני ה' רופאך, ומובא בספרים שזמן זה מסוגל לרפואה. יש שמביאים שאם יורד גשם בימי העומר יש סגולה (לזיכרון) לרחוץ פנים או לשתות ממימי הגשם⁷⁷⁸.

⁷⁷⁴ שו"ע ר' הלכות תלמוד תורה פרק א' סעי' ב'.

⁷⁷⁵ שם סעי' ז'.

⁷⁷⁶ שם סעי' י"ב.

⁷⁷⁷ ויתבונן במ"ש בתניא פרק א', הלכות תלמוד תורה פרק ג' סעי' ה', שו"ע ר' סי' קנ"ה סעי' א'.

⁷⁷⁸ נטעי גבריאל פסח חלק ג' עמוד כ"ג.

אליבא דהלכתא

ב. ידוע פסק השולחן ערוך שאדם שזקוק לרפואה מתרפא ע"י רופא ורפואות, כי התורה נתנה רשות וכח לרופא לרפאות, אך ישם האדם לליבו שהרפואה היא מהקב"ה באמצעות הרופא⁷⁷⁹.

ג. כשיש שאלה רפואית רצינית, ידוע הוראת הרבי הברורה יש לשאול שני רופאים ידידים ומומחים, ואם נחלקים בדעתם יבוא הרופא השלישי ויכריע⁷⁸⁰.

ד. לעיתים היה מענה הרבי לפנות לרופא ידיד דהיינו ידיד שמתעניין במצבו לא רק בענייני רפואה אלא בכללות מצבו. היה מענה מהרבי שאם אין לו רופא ידיד שיעשה שיהיה ידיד [ואולי מדובר בדברים קלים שאין צריך שני רופאים ויעוץ].

ה. לגבי רפואה אלטרנטיבית כגון הומאופתיה וכיו"ב, יש מהרבי מענה מדוע לפנות דווקא אליהם, וכן אחד שכתב שהיה הצלחה במיפול כזה ענה הרבי אם כן שימשיך עימו⁷⁸¹.

ו. יש דיון במקרה שיש מחלוקת בין רפואה רגילה לרפואה אלטרנטיבית מי גובר, ולדעת הרב אויערבאך הרפואה הרגילה גוברת כיון שרוב הרופאים המומחים והמחקרים - ברפואה הרגילה.

ז. לכל הדעות⁷⁸² יש חיוב לשמור על בריאות הגוף ולהקפיד על זמני מנוחה, אכילה בריאה ומאוזנת, להימנע ממאמץ יתר וממאכלים שאינם בריאים. וכן להימנע מכעס ומתחים ולהיות בשמחה כמ"ש "עבדו את ה' בשמחה"⁷⁸³.

הלכות שמירת הגוף והנפש

א. אין לשתות משקין מזוגים (או מים) שעבר עליהם הלילה בכלי מתכות. ולפ"ז יש לשאול כיצד שותים פחיות שתיה של מתכת. אבל הרבי כתב שעל סכנה כזו, שהיא סכנה סגולית, נאמר שכיון ד'דשו ביה רבים' – כלומר שרבים הורגלו בכך – אינו מזיק. אבל לא אומרים זאת בסכנה מוחשית, כגון אם נהגו לרוץ לדבר מצוה בכבישים, אסור. ואין סומכים על הנס, וכן לא תמיד אומרים 'דשו ביה רבים' להקל בדבר סגולי⁷⁸⁴.

ב. אין לאכול שום קלוף או בצל קלוף או ביצה קלופה שעבר עליהם הלילה, אך נהגו נותני הכשרויות לערב בהם [4 אחוזים מ]דברים נוספים, כגון מלח ותבלינים, וכמובן

⁷⁷⁹ שולחן מנחם חלק ד' סי' קמ"ז.

⁷⁸⁰ שולחן מנחם חלק ה' עמוד רמ"ז.

⁷⁸¹ אולי משמעות מהמובא בשולחן מנחם חלק ה' עמוד רמ"ט.

⁷⁸² ע"פ הרמב"ם הלכות דעות פרק ד' סעי' א'.

⁷⁸³ תהלים ק, ב.

⁷⁸⁴ שמירת גוף ונפש ז'.

אליבא דהלכתא

בסלט וכו', ואז מתירים. כמובן אם נשאר קצת מהקליפות, מותר. ועל כן יש חבילות שום קלוף של המהדרין שמשאירים חלק מהקליפה⁷⁸⁵.

ג. אין לתת תבשיל או שאר אוכלין ומשקין תחת המיטה, מפני שרוח רעה שורה עליהם. כיון שזה סכנה סגולית - לא מוסיפים בזה, דהיינו אם אדם נרדם בכיסא והיה תחתיו אוכלין, אין איסור. וגם תחת מיטה יש שהקילו בדיעבד [בשעת הדחק] כי על תחת המטה נכתב 'לא יתן', ואילו גבי שום קלוף כו' שעבר הלילה נכתב לא יאכל, משמע שבדיעבד תחת המיטה מותר באכילה, ועל כן זו שאלת רב⁷⁸⁶.

מצוות צדקה

שאלה: מהו חיוב נתינת צדקה מן התורה?

תשובה: מהתורה יש לתת לעני לפי צורך העני ולפי ממון הנותן, אבל אם עני זה מבקש מרבים, וכולם יתנו לו אפשר לתת גם מעט, כן נהגו להפריש מעשר ממשכורת קבועה⁷⁸⁷.

שאלה: מה המינימום לנתינת צדקה?

תשובה: עדיף שווה פרומה (כיום עשר אגורות), ואפשר גם פחות משווה פרומה (אם זה מטבע שיוצא במדינה)⁷⁸⁸.

שאלה: באיזה יד צריך לתת/לקבל צדקה?

תשובה: יד ימין⁷⁸⁹.

שאלה: האם קניית משקה לפארבריינגען נחשבת מטרת צדקה?

תשובה: המנהג להפריש מעשר הנזכר לעיל הוא לכל צורך מצווה (ואינו קונה בזה רכוש לעצמו), וע"כ גם השתתפות בפארבריינגען וכיו"ב אפשר לתת מכספי מעשר (בתנאי שאינו מכשיל בלקיחת משקה יותר מן הראוי⁷⁹⁰).

שאלה: האם נתינת כסף שניתן לאדם על מנת שיתרום אותו, נחשבת צדקה?

⁷⁸⁵ שם.

⁷⁸⁶ שם.

⁷⁸⁷ ע"פ קיצור שולחן ערוך סי' ל"ד סעי' ג'.

⁷⁸⁸ שם סעי' ח'.

⁷⁸⁹ בספר דיני אימר הביא שגם שמאלי יתן/יקח ביד ימין (של כל אדם) וראה שו"ע"ר סי' תרנ"א סעי' י"ג.

⁷⁹⁰ עיין ש"פ שמיני ה'תשכ"ג וראה סדר ברכות הנהנין סי' י"ב סעי' ט'.

אליבא דהלכתא

תשובה: עיקר ענין הצדקה שנותן מכסף שלו (שעבד עליו, שיכול לקנות בו צרכי חייו), אמנם יש גם ענין בנתינת צדקה שניתנה לאדם על מנת שיתרום, כמו שראינו שהרבי חילק מטבעות ודולרים לשים בצדקה⁷⁹¹.

שאלה: מה צריך לחשוב בשעת נתינת הצדקה?

תשובה: שעל⁷⁹² ידי נתינת הצדקה מקרב את הגאולה כמאמר רז"ל⁷⁹³ "גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה".

הלכות אונאת דברים

א. "כשם שאונאה במקח וממכר כך אונאה בדברים כו'... ואין צריך לומר שלא יאמר לו דברי קנטור אף על פי שאין בהם גנות ודופי". ובהמשך שם: "ואין צריך לומר המחרפו בדברי גנאי ודופי אפי' ברמז ואפי' הוא אמת לכן המקלל בפניו יש בו משום אונאת דברים לבד מאיסור קללה לשום אדם בישראל"⁷⁹⁴.

ב. בתשל"ד בש"ק פרשת שלח כ"ה סיון שמעתי מהרבי: "חס ליה לזרעא דאבא מלהוציא ביטוי של הפך החיים על אינו יהודי וק"ו על יהודי" (שמעו אז שהיה מי שאמר לעסקן שאם לא ידאג לתקן חוק מיהו יהודי לא ישרים שנתנו, וכך הוה, והיו שדברו שזה הקפדה של הרבי וע"ז היה הביטוי הנ"ל)⁷⁹⁵.

ג. בכפר חב"ד התגורר החזן ר' יצחק ז"ל ליברמן. שמעתי ממנו שכשהתקרב לחב"ד שמע שבהתוועדויות מותר לבייש ולדקור אחד את השני, ושאל את הרבי האם אכן כך, וענה הרבי: [תוכן] "האם יחשוב שיש היתר להלבין פני חברו ברכים וכו'?"⁷⁹⁶.

ד. מובא מהמקובלים (כמדומה מהאריז"ל), שאם אדם מבייש את חברו ברכים, חובות המבויש עוברים למבייש וזכויות המבייש עוברים למבויש. כמו"כ מובא שאם אדם קיבל בזיון ברכים - הרי שגם אם נגזר עליו עונש, ועד עונש של היפך החיים רח"ל, יוצא מזה.

ישנו סיפור על ר' ברוך ממזיבו' שפעם חסיד שלו שהלך עם סחורה שקנה עבור אחרים. שמע החסיד שר' ברוך בסביבה, הלך והשאיר את העגלות ללא שמירה. ר' ברוך ביזה אותו בשלש סעודות שבת, כיצד זה סיכן ממון אחרים וכו'. בפעם השלישית אמר לו מחותנו "ומה יעשה כת"ר עם מאחז"ל המלבין פני חברו ברכים אין לו חלק לעולם

⁷⁹¹ ע"פ הנהגת הרבי.

⁷⁹² עיין תו"מ תנש"א עמוד 164

⁷⁹³ ב"ב י א.

⁷⁹⁴ שוע"ר הלכות הונאה הלכה כ"ז.

⁷⁹⁵ שמעתי בהתוועדות בשבת אמרו שהרבי אמר על היטלר וערפאת ימ"ש.

⁷⁹⁶ שמעתי מפיו.

אליבא דהלכתא

הבא? ואמר לו "ידעתי, ובכל זאת עשיתי זאת, כדי להצילו מנזק. ואתה תשמע מזה". אחר השבת חזר החסיד לסחורה, ושאלהו הגויים מי הם השומרים שהביא לשמור על הסחורה במשך השבת. רואים בסיפור זה שע"י הבושה ניצל מהנזק והצדיק היה מוכן לאבד עולם הבא שלו כדי שלא ינוק היהודי אך מוכן שאין זה שייך לאנשים שאינם בדרגתו⁷⁹⁷.

הלכות הלוואת ממון

א. מצוה להלוות לישראל הנצרך, וקדימה להלוות לישראל עני. יש לזוהר להלוות בעדים, ועדיף בשטר (בזמננו צ"ק נחשב שטר). אם יש לו ספק האם הלואה יחזיר, יכול לתת בתורת מעשר ואם לא יחזיר הרי זה נתון לו כעזרה, ויחשוב שכסף זה הינו ממעשר כספים, ואם יחזיר הלואה - יתננו לצדקה או לגמ"ח. אבל אם לא נתכון בזמן ההלוואה, ואח"כ אינו יכול לגבות - אינו יכול לחשבו כמעשר, כי המעות אינם בידו (סיפר המשפיע הרב מ"מ פוטרפאס: היה בלויבאוויטש קמזן, שלא היה נותן צדקה. שאלו אותו כיצד מקיים מצוות מעשר כספים, וענה שאע"פ שאינו מסוגל לתת לצדקה, מ"מ הוא נותן בהלוואה, ואם ה' עוזר ואינו פורע נמצא שנתן צדקה...) ⁷⁹⁸.

ב. ידוע עניין שטר 'היתר עסקא', שע"י מותר להלוות בריבית. מ"מ אם הכסף אינו עבור עסק או קניית בית וכדו', הרי ההיתר דחוק מאד. יש מכתב מהרבי לגמ"ח שהלוא בריבית בהיתר עסקא, וכתב להם הרבי מי התיר להם זאת. דבר שגם הרבי עצמו נמנע ממנו. הבעיה היא ש'היתר עסקא' משמעו שנהיה שותפו בעסק, ומעריכים שברוח יהיה כמה אחוזים שמתחלקים ביניהם הלואה והמלוה אבל כשאין זה עסק, ההיתר דחוק מאד. בכלל אי"ז רצוי ללוות מבנק וכיו"ב, אא"כ לקניית דירה או עסק. כמו"כ המלוה בהיתר עסקא אינו יכול לגבות ריבית מופרזת, ומותר רק ריבית שיש סבירות שכך יהיה חלקו ברווחים⁷⁹⁹.

ג. אצל נכרי אין איסור ריבית, וידוע שלרבי יש חשבון בבנק של נכרי – בנק אופ אמריקה שבפינה המקבילה לחנות קה"ת, שראינו את הרבי נכנס לשם⁸⁰⁰.

דיני היתר עיסקא

שאלה: מהו היתר עיסקא?

תשובה: היתר עיסקא משמעותו שהכסף ניתן חציו בהלוואה ללא ריבית, חציו ע"מ שיעשה בזה עסק שמניב רווחים ומסכמים שהרווח המשוער הוא 10% בשנה ומכיוון שרק חצי מהכסף ניתן להשקעה בעסק הרי שמסך כל הכסף מגיע לו 5%, ובדרך כלל כותבים שכל זמן שאין הוכחה ברורה למצב אחר תתקבל ההסתברות הנזכרת שהרווח

⁷⁹⁷ יש הרבה סיפורים כאלה כגון שאדם ניצל מחולי ע"י בזיון.

⁷⁹⁸ שוע"ר הלכות הלואה סי' א' סעי' ו'.

⁷⁹⁹ שולחן מנחם יורה דעה עמוד ק"ב.

⁸⁰⁰ שוע"ר הלכות ריבית ע"ד.

אליבא דהלכתא

הוא 10% מהחצי, שהם 5% מסך כל הכסף (ויש שכותבים שהלווה מקבל יותר מחצי כי טורח בעסק) וע"כ אם אכן קונים דירה או עסק זה היתר טוב, אבל בהלוואה שאינה למטרה זו הרי ההיתר הוא דחוק מאד⁸⁰¹.

שאלה: מי שלקח הלוואה בהיתר עיסקא והעיסקא נכשלה, האם צריך לשלם את כל הסכום? או גם את הריבית שסיכמו? או שפחות מהסכום שהלווה?

תשובה: לכאורה משלם פחות מהסכום הכללי היינו שגם המלווה שותף להפסדים (ובתנאי שיש הוכחות שהעיסקא נכשלה)⁸⁰².

דיני בין אדם לחברו

שאלה: אנשים המעוניינים בפתיחת/בסגירת חלון/מזגן, ויש שרוצים להיפך לפי מי מכריעים?

תשובה: יש אומרים שבקיץ מקשיבים למי שחם לו ובחורף למי שקר לו, כמובן שאם זה מזיק לבריאות או מכאיב למישהו יש להתחשב בו.

שאלה: אם יש בחור שרוצה לקום מוקדם ושם שעון מעורר וחברי החדר שלו מתלוננים ששעונו מפריע להם, האם מותר לו להפעיל בכ"ז שעון מעורר?

תשובה: לכאורה אין לכוון שעון מעורר בזמן שניתן לשינה אם מפריע לאחרים, ללא הסכמתם.

שאלה: בחורים שרוצים לדבר בחדר וחלק מחברי החדר רוצים לישון, האם יכולים להמשיך לדבר?

תשובה: לכאורה בזמן שמיועד לשינה (כיבוי אורות) אין לדבר או להפריע לאחרים, ומ"מ גם קודם לזמן זה ראוי להתחשב ולא להפריע.

שאלה: באם חלק מחברי החדר רוצים לקרוא ספר (המותר כמובן) בלילה ורוצים להדליק אור, ושאר חברי החדר רוצים לישון ומתלוננים שהאור מפריע להם, האם יכול להדליק אור?

תשובה: לכאורה בזמן שמיועד לשינה אין להדליק אור ללא הסכמת כל חברי החדר.

שאלה: האם אפשר לקיים מניין בזאל בזמן שבחורים לומדים שם וטוענים שהתפילה מפריעה ללימוד?

תשובה: לכאורה אין להתפלל בזאל בזמן שמיועד ללימוד, (גם אחרי הסדר) אם זה מפריע למישהו, ובפרט שיש מקום מחוץ לזאל להתפלל.

⁸⁰¹ ע"פ שו"ע ריבית סי' ל"ו וכו'.

⁸⁰² שם וע"כ כותבים שהוכחה על מקבל המעות - הלווה.

אליבא דהלכתא

שאלה: מה הדרך שאדם צריך להרגיל את עצמו?

תשובה: האדם צריך להרגיל עצמו במידות טובות, כגון רחמים וגמילות חסדים, ולנהוג במדת הצדקה בדרך המיצוע, אא"כ נהג בדרך הקמצנות הרי עליו לפזר הרבה לעניים ויגמול חסד, (והלוואות) גם לעשירים עד שתקבע בנפשו מדת ורב חסד שנשתבח בה הקב"ה, אמנם בתניא מבאר שיש להרבות בצדקה כדי לכפר עוונות אבל צריך לנהוג מאוד בשפלות, באגרת הקודש סי' כ"ה מבאר שהכל נגזר מלמעלה וגם אם אדם הזיקו וכיוצא בזה הרי זה נגזר מלמעלה, וישנו זה שהכל בהשגחה פרטית מאת ה' ⁸⁰³.

שאלה: האם לאדם מותר להרבות בנדירים על עצמו?

תשובה: אין לאדם לאסור עצמו בנדירים ושבעות בדברים המותרים ⁸⁰⁴.

(וגם במצות יאמר תמיד בלי נדר) ויזהר מלישבע אפילו באמת ⁸⁰⁵.

שאלה: האם מותר לריב בשביל לקבל מצווה?

תשובה: אין להתקומט עבור שום מצוה כגון עליה לתורה, להתפלל לפני התיבה (בשביל חיוב) וכיוצא בזה ⁸⁰⁶.

שאלה: האם על האדם מוטלת חובה למחות בחברו על מעשה לא טוב שעשה?

תשובה: מצוה להוכיח את חברו שחטא כדי להחזירו למוטב, ודוקא בחברו אבל לא באדם אחר שלא ישמע לו, אבל יוכיחנו בנחת ובצנעה ורק אם עובר עבירה בגלוי יוכיחנו מיד שלא יתחלל שם שמים ⁸⁰⁷.

שאלה: האם לאדם מותר לקבל מתנות?

תשובה: מן הדין מותר לקבל מתנות, אבל מדת חסידות שלא לקבל מתנה, רק לבטוח בה' שיתן לו די מחסורו שנאמר ו"שונא מתנות יחיה" ⁸⁰⁸ והרבי לרוב לא קיבל מתנה ומתי שקיבל שילם עבור המתנה.

שאלה: מה החומרה של לשון הרע?

תשובה: עוון רכילות כלומר לספר דברים שראה או שמע על אדם ולפרסמו זה יכול להביא לשפיכות דמים, ובכלל זה לשון הרע - דיבור בגנות חברו או שעלול לגרום נזק

⁸⁰³ שוע"ר סי' קנ"ו סעי' ג'.

⁸⁰⁴ קיצור שו"ע סי' כ"ט סעי' ז'.

⁸⁰⁵ שוע"ר סי' קנ"ו סעי' כ"ט.

⁸⁰⁶ קיצור שו"ע סי' כ"ט סעי' ט'.

⁸⁰⁷ שוע"ר סי' קנ"ו סעי' ח'.

⁸⁰⁸ קיצור שו"ע סי' כ"ט ס"ק כ"א.

אליבא דהלכתא

לחברו, וכמובא בחסידות שע"י שמספרים בגנות יהודי זה מעורר ומגלה את הרע שהיה מכוסה וממון ומזיק לו מיד ברוחניות, ולעיתים גם בגשמיות עד שפיכות דמים כנ"ל⁸⁰⁹.

שאלה: מה נקרא לשון הרע ומה נקרא אבק לשון הרע?

תשובה: לשון הרע הוא סיפור בגנות כשברור שהוא גנאי כגון שפלוני חטא בכך או דבר שיכול להזיקו, כגון שרוצים לברר על שידוך אסור לומר חסרון קטן או להגדילו כגון לומר שהוא אדם רע אדם טיפש וכיוצא בזה, ומאידך אסור לשקר ולומר מעלות שאינן קיימות ולעיתים חובה להגיד חסרון מהותי כדי לא להכשיל אחרים, ובפרט אם סומכים על דבריו ועל כן בכל שאלה יש לשאול רב ואחד התנאים להתיר אם ברור בוודאות על אותו חסרון ולא להגדילו, וכנ"ל לשאול רב, אבק לשון הרע הוא שאיננו אומר חסרון לפלוני אלא שניתן להבין מדבריו כגון אני לא רוצה לומר מה ההתנהגות שלו וכיוצא בזה, וכן אסור לשבח אדם בפני רבים כגון שיש שיגידו חסרונותיו אבל בצדיק מפורסם שאין חשש בזה מותר⁸¹⁰.

שאלה: האם אדם שמוכר משהו האם ניתן לקחת ממנו בלי לשלם?

תשובה: אדם שמוכר דברים אין לקחת בלי רשותו וידעתו אבל אם מסכים שיקחו ואח"כ יודיעו לו מותר לקחת כיון שזה ברשותו.

מצוות הקהל

שאלה: מה היה המלך קורא בפני העם ב'מעמד ההקהל'?

תשובה: במשנה נאמר מספר פרשיות בתורה שהמלך היה קורא ב'מעמד ההקהל', כגון קריאת שמע ועוד פרשיות שמחזירות יראת ה'⁸¹¹.

שאלה: האם וכיצד מקיימים את מצוות 'מעמד הקהל' בימינו?

תשובה: לפני ביאת המשיח אין חיוב במצוות 'הקהל', אבל הרבי דיבר על עשיית זכר למצוות 'הקהל' - במשך כל השנה להקהיל אנשים, ולהדריכם לירא את ה'. כן היה מהרבי שראוי לבוא אל חצר הרבי בשנת 'הקהל'⁸¹².

שאלה: בימינו על מי מוטלת החובה להקהיל?

תשובה: הרבי הזכיר את מאמר חז"ל שהכהנים היו תוקעים להקהיל את הציבור, וכהן שלא תקע, שאלו האם הוא כהן, וההוראה מזה – שהחובה להקהיל ולקרב יהודים

⁸⁰⁹ שוע"ר סי' קנ"ו סעי' י'.

⁸¹⁰ שם סעיפים י"א - י"ב.

⁸¹¹ ע"פ מסכת סוטה דף מ"א.

⁸¹² משיחות הרבי.

אליבא דהלכתא

לאביהם שבשמיים מוטלת על כל אחד ואחד, ומי שאינו עושה זאת מעורר שאלה עליו בעצמו⁸¹³.

שאלה: מתי יתקיים 'מעמד ההקהל' שיבוא משיח במהרה בימינו – בלילה או ביום?
תשובה: בזמן שבית המקדש היה קיים, 'מעמד ההקהל' היה מתקיים ביום הראשון של חול המועד סוכות, ואם נזכה כנראה כן יהיה בפעם הבאה בסוכות.

שאלה: האם החובה שתהיה בימות המשיח להשתתף במעמד, תהיה - להיות נוכח בבית המקדש פיזית, או שיהיה אפשר להיות נוכח באמצעות שידור לווייני וכדומה?

תשובה: הפרטים כיצר יתקיים בימות המשיח, האם זה ישודר לכל העולם ותהיה מצוות צפייה במעמד, או שתהיה מצוות נוכחות במקום, בוודאי ימסרו ע"י משה רבינו ומלך המשיח שיבואו בקרוב ממש אך לכאורה זה יחייב נוכחות בבית המקדש לכל מי שאפשר לו (וגר בארץ ישראל).

הלכות כשרות

שאלה: מי שמתארח אצל מי שאינם מהדרים או שאינם מקפידים בכשרות אבל רואה שהמוצרים הינם מהכשרים מתאימים האם יכול לאכול?

תשובה: וודאי לכתחילה יש לעשות בכלים מוכשרים, אבל אם נתבשל בכלי נקי הרי סתם כלים אינם בני יומן כלומר שמניחים שהיו כבר יממה ללא שימוש ואז אם יפלטו טעם ה"ז טעם פגום שאינו אוסר פרט לדבר חריף שנאסר כי בגלל החריפות משתבח הטעם הנפלט מהכלי, אבל במסעדה וכיוצא בזה שתדיר עובדים אין להקל כיון ששם הכלים מן הסתם בני יומן⁸¹⁴.

שאלה: מי שמבשל בשבת מה דין הכלים?

תשובה: המבשל בשבת במזיד גם הכלי נאסר לו ולבני ביתו, עד שיכשיר אם זה כלי שניתן להכשירו אבל לאחרים מותר במוצאי שבת, ואם היה שוגג מותר למוצאי שבת ולפי זה יש לדון בן למשפחה שמבשלים בשבת האם זה יאסור את הכלים עבורו מצד שהוא בן ביתם, (ואולי יש צד להתיר עבורו כי יודעים שהוא לא יאכל מבישולי השבת וזה נגד רצונו), וכן דנו המלקטים לגבי מסעדות שמבשלות בשבת שייתכן שאסור מצד הדין גם לאחרים כיון שמבשל עבורם, ואין כאן הטעם להקל המובא בשו"ע שאין חשש שיבשל באיסור עבור מוצאי שבת וכו' שהרי אנו רואים שפרוצים בכך, ויש שדנו לאסור מטעם קנס את מי שבישלו בשבת וגם אם נאסר הכלים הרי אם יהיו יממה ללא שימוש

⁸¹³ שיחת הרבי.

⁸¹⁴ שו"ע יו"ד סי' ק"ג סעיפים ה' - ו'.

אליבא דהלכתא

לא יאסרו בדיעבד, ורק בדבר חריף יאסר אבל אם הרבנים גזרו איסור כדי למנוע חילול שבת ודאי יש להזהר בכך⁸¹⁵.

הלכות בשר בחלב

א. אסור לאכול בשר וחלב יחד, וכן בשר עוף בחלב אסור מדרבנן, ואפילו שניהם צוננים⁸¹⁶.

ב. גם בשר שהתבשל בכלי חלבי בן יומו, כלומר שתוך מעת לעת מבישול חלב בישל בו בשר, או להיפך - נאסר באכילה. אם עבר על הכלי 24 שעות שעמד ריק ונקי, הרי המאכל מותר והכלי טעון הכשר ובמאכל חריף נאסר גם אחר מעת לעת⁸¹⁷.

ג. לפי המנהג ממתנים שש שעות מגמר אכילת הבשר כדי לאכול חלב [ולא מגמר הסעודה]. ואחרי חלבי (למנהג חב"ד) ממתנים שעה מגמר האכילה. אם בישלו דבר פרווה בכלי בשרי נקי, אין צורך להמתין אחריו לאכילת חלב (אבל אין לאוכלו ביחד עם חלב)⁸¹⁸.

ד. אחר גבינה קשה ממתנים שש שעות לאכילת בשר. ונחלקו הרבנים האם גם אחר גבינה צהובה רגילה יש להמתין שש שעות, או שמספיק שעה. וכל אחד ינהג כהוראת רבו ויש גבינות בטעם חזק שודאי למנהגנו ממתנים שש שעות אחר אכילתם⁸¹⁹.

ה. אם חתכו בצל, שום, מלפפון חמוץ וכיו"ב בסכין חלבי, אין לאוכלו עם בשר. אבל מותר לאוכלו בתוך שש שעות לאכילת בשר. כמו"כ אם אכלו את הבצל שנחתך בסכין חלבי - אין צורך להמתין שעה לאכילת בשר וע"ד לענין אם חתכו בסכין בשרי שאין ממתנים שש שעות⁸²⁰.

דיני טבילת כלים

שאלה: האם כלי עץ וחרס צריכים טבילה?

תשובה: כלי עץ וכלי חרס בלי ציפוי אין צריכים טבילה, אבל רוב כלי חרס המצויים כגון צלחות הרי הם מוצפים בשכבה כעין זכוכית, ועל כן צריך להטבילם בלי ברכה וכן

⁸¹⁵ ע"פ שו"ע ר"ס' שמ"ח סעי' א'.

⁸¹⁶ שו"ע יורה דעה ס' פ"ז סעי' א'.

⁸¹⁷ שו"ע יורה דעה ס' צ"ג סעי' ה'.

⁸¹⁸ שו"ע יורה דעה ס' פ"ט סעי' א', ס' צ"ב סעי' ב'.

⁸¹⁹ שו"ע יורה דעה ס' פ"ט סעי' ב'.

⁸²⁰ ע"פ שו"ע יורה דעה ס' צ"ב סעי' ב'.

אליבא דהלכתא

כלי עץ העשויים מלוחות עץ אבל ברזל מחזיק אותם כגון סוג חביות (במיוחד של דגים מלוחים) צריכים טבילה בלי ברכה בגלל שהברזל מחזיק אותם⁸²¹.

שאלה: מי שהשאיל או שכר כלי מנכרי האם צריך טבילה?

תשובה: השואל כלי מן הנכרי אין צריך טבילה, ולכן מובא בהלכות שבת שמי שיש כלי שלא הוטבל יכול להקנותו לנכרי ולהשתמש בו בשבת ואחר שבת יטבילו בלי ברכה⁸²².

שאלה: איזה כלים חייבים בטבילה?

תשובה: כלים שמשתמשים בהם לאוכל המוכן לאכילה צריכים טבילה, אבל חצובות גז שעליהם עומדים הקדירות אין צריך טבילה, ויש שדנו להקל בכלי גדול מאוד כגון סיר מוסדי שאין צריך טבילה כי אינו נחשב כלי סעודה וכיוצא בזה כלים גדולים וכ"כ בהם יש לשאול רב⁸²³.

שאלה: הטביל את הכלי שהוא עם חלודה האם צריך טבילה שוב?

תשובה: כלי שיש עליו חלודה שמקפידים להסירה הרי זה חוצץ אבל רושם חלודה או דבר מועט שאין מקפידים על זה אינו חוצץ⁸²⁴.

שאלה: אם אדם מתחת לגיל מצוות יכול להטביל כלים?

תשובה: קטן וקטנה אין נאמנים לומר שהטבילו כלים, אבל אם גדול רואה אותם מטבילים מותר (ויש שהחמירו שדוקא גדול יטביל)⁸²⁵.

שאלה: האם מותר להטביל כלי בשבת ויום טוב?

תשובה: אסור להטביל כלי בשבת אבל ביום טוב אם לא היה אפשרות להטביל לפני החג יש מקום לשאול רב האם מותר בגלל אוכל נפש⁸²⁶.

שאלה: האם יש הבדל בנוסח הברכה אם זה כלי אחד או יותר?

תשובה: בכלי אחד אומרים על טבילת כלי ובמספר כלים אומרים על טבילת כלים⁸²⁷.

שאלה: המבשל בכלי שאינו טבול מה דין המאכל?

⁸²¹ קיצור שו"ע סי' ל"ז סעי' ג'.

⁸²² שם סעי' ה', שו"ע ר סי' שכ"ג סעי' ח'.

⁸²³ קיצור שו"ע סי' ל"ז סעי' ח'.

⁸²⁴ שם סעי' י'.

⁸²⁵ שם סעי' י"ב.

⁸²⁶ שו"ע ר סי' שכ"ג סעי' ח'.

⁸²⁷ סידור.

אליבא דהלכתא

תשובה: המאכל מותר.

דיני יחוד

שאלה: מתי יש איסור יחוד? ובכמה אנשים ונשים?

תשובה: עיקר הדין - אסור להתייחד בבית או בחוץ במקום ריק מאנשים עם אשה או ילדה מגיל שלוש ומעלה עד 120 שנה.

בגבר אחד עם שלוש נשים צנועות ושומרות מצווה, למנהגנו אין איסור יחוד (משא"כ לדעת הב"י). שני גברים כשרים עם אשה אחת - למנהגנו אין איסור יחוד ביום אבל בשעות שינה, גם אם בפועל ערים - מותר רק אם יש שלוש גברים כשרים (והב"י מחמיר)⁸²⁸.

שאלה: מה הם דיני יחוד ביחס לקרובי משפחה? (אמא, אחות, דודה, גיסה, אחיינית וכו')

תשובה: א) עם אמא מותר. וכן סבתא לגבי אחות, לרוב הדעות מתירים אבל רק באופן ארעי ולא מגורים באופן קבוע. כמו"כ עם דודה קרובת דם (היינו אחות האב או האם) לרוב הדעות מתירים יחוד ארעי אם מדובר על כמה ימים יש לשאול רב⁸²⁹.

אשת דוד, או בת דודה, או אחיינית - וודאי שיש איסור יחוד, ואפילו ארעי, לדוגמא, באם הגיעה בת דודה לביקור ואין עוד אנשים בבית - אסור לנעול את הדלת. יש מחמירים שגם לא תהיה סגורה בלי נעילה, אא"כ ההורים עלולים לבוא כל רגע וכיו"ב, ואז גם אם הדלת נעולה אך המפתח אינו תחוב בדלת ולהורים יש מפתח וכיו"ב, אזי אין איסור יחוד אבל אם ההורים הודיעו שהם מתעכבים בדרך וכיו"ב - ה"ז איסור יחוד מיד.

מעיקר הדין בגיסה ואשת בנו יש איסור יחוד, אבל באשה נשואה שבעלה בעיר והבעל יודע היכן אשתו - אין איסור יחוד. מ"מ ראוי שלא לנעול הדלת⁸³⁰.

שאלה: מה הדינים לגבי שיחה, לחיצת ידיים, חיבוק ונישוק בקרובות משפחה?

תשובה: גם אם אין יחוד, כגון שיש הורים בבית - אין להרבות בשיחה עם האישה, כולל קרובות. וודאי שלא לחבק או לנשק לאחייניות מעל גיל שלוש וכד', וכן לא ללחוץ להן ידיים. כמו"כ יש להימנע מלישון עמם באותו חדר. במקרה שאין מקום אחר, יש לשאול רב⁸³¹.

שאלה: מאילו דברים יש להיזהר משום יחוד?

⁸²⁸ קיצור שולחן ערוך סי' קנ"ב סעיפים א' וג'.

⁸²⁹ נטעי גבריאל יחוד פרק א' סעי' ג', פרק ג' סעי' א'.

⁸³⁰ שם פרק ג' ופרק נ"ב.

⁸³¹ שם פרק מ"ו סעיפים א' ו'.

אליבא דהלכתא

תשובה: א) במעלית שעשויה לעצור בכל קומה אין איסור יחוד בשעות שאנשים מצויים בבנין, ויש שנמנעו מכך ע"ד חסידות.

ב) מובא בגמרא שגבר לא יעבור בין שתי נשים ואשה לא תעבור בין שתי אנשים, אבל אם יש יותר מיד' אמות (2 מטר) עד האישה מותר. כמו"כ מקילים אם מחזיקים חפץ (כגון תיק) ביד לחצוץ ביניהם, וכן רוב הדעות מקילים בבתו או אחותו או אשתו.

ג) מובן שעם כל אשה כולל הקרובות הנ"ל אין ללכת לכריכה וכיו"ב גם אם לובשים/ות בגדים וכיו"ב.

ד) בנסיעה ברכב וכיו"ב ראוי מאוד לא לשבת ליד אשה, וחומרה יתרה יש באם עלולים להידחק מחמת טלטולי הדרך. בטיסה אפשר לנהוג כפי שנוהגים אברכים חסידיים, שאם קבעו לו מקום במטוס בין שתי נשים הוא מוצא במטוס אשה שיושבת ליד גבר ומבקש ממנה שהיות והוא ידיד קרוב שלו וזה הזדמנות בשבילם לשוחח וכיו"ב שתחליף איתו מקום, ושכך יעשו לטובת שניהם וכי'.

ה) אסור לישון עם אשה, כולל אחות ואמא. כמו"כ יש למנוע מלישון שני אחים במיטה אחת. יש מכתב מהרבי באגרות קודש שתמה על שכתבו לו שבבי"ס למלאכה ישנם שנים במיטה אחת, וכתב שאולי הכוונה למיטות קומתיים כך שכל אחד לבדו. אכן הודיעו לרבי שמדובר במיטות קומתיים, והרבי ענה שהרגיעו אותו במענה זה. בדרך כלל מקפידים שלא ישנו בקביעות שני בחורים בחדר, אלא שלוש או יותר. וכן שהחדר אינו געול או לפחות שיהיה מפתח למדרוך וכיו"ב⁸³².

ו. נפסק בשו"ע להתרחק מקרבה לנשים. גם במבצעים הורה הרב חדקוב שרק אברכים נשואים יקרבו בנות ונשים וכי'⁸³³.

ז. לגבי נסיעה קבועה או ארוכה ברכב עם נשים, גם כשאין איסור יחוד, יש לשאול רב.

⁸³² שם פרק נ"ג וכו'.

⁸³³ קיצור שולחן ערוך סי' קנ"ב סעי' ח'.

לע"נ

אבי מורי

הגאון הרב יעקב בן הרה"ח חיים

אלישע ע"ה

טברדוביץ

נלב"ע י"א כסלו ה'תשפ"ד

ת.נ.צ.ב.ה

לע"נ

מרת הינדא רבקה (יהודית)

בת ר' אלישע ע"ה

שטרן

נלב"ע ערב שבת בין השמשות

חג הגאולה י"ג תמוז ה'תשפ"ד

ת.נ.צ.ב.ה

לע"נ

מרת דבורה בת הרה"ח שמעון ע"ה

פלאי

נלב"ע כ' סיון ה'תשפ"ד

ת.נ.צ.ב.ה

לע"נ

האישה החשובה מרת חי' ליבא ע"ה בת

הרה"ח יצחק ע"ה

ויינר

הייתה מקושרת בכל מאודה לכ"ק

אדמו"ר

נלב"ע ב' שבט ה'תשע"ט

ת.נ.צ.ב.ה

לע"נ

**הרה"ח יוסף בן הרה"ח אריה
ליב ע"ה**

קרמר

**שליח כ"ק אדמו"ר זי"ע לעיה"ק
טבריא ת"ו**

נלב"ע כ"ח אייר ה'תשפ"ה

ת.נ.צ.ב.ה

נדפס

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות תלמידי שיעור ג' ישיבת תות"ל

המרכזית כפר חב"ד

לשנת ה'תשפ"ה

להצלחה רבה ומופלגה בלימוד התורה

בשקידה והתמדה מתוך חיות